

Universiteit Leiden

Veldtekening middenveld kinderrechten Vlaanderen

Universiteit Leiden, april 2012

Prof.mr. J.E. Doek
Prof.mr.drs. M.R. Bruning
Mr. K.A.M. van der Zon

Met dank aan: M.P.J. Frederiks

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1

Inleiding	4
1.1 Kinderrechten in Vlaanderen	4
1.1.2. Decreet 2012	4
1.2 Implementatie van het IVRK in België	7
1.3 Aanpak onderzoek	9

Hoofdstuk 2

Rechten van kinderen en de rol van NGO's – een erkenning van internationale standaards en richtlijnen

11

2.1 Inleiding	11
2.2 Verplichtingen uit internationale verdragen	12
2.3 Internationale standaards betreffende de rol van NGO's	13
2.3.1 De rol van NGO's op het internationale niveau	13
2.3.2 De rol van NGO's op het nationale niveau	16
2.3.2.a Inleiding	16
2.3.2.b Advocacy	17
2.3.2.c Delivery of services	18
2.3.2.d Samenwerking NGO's – overheid	19
2.3.2.e Nieuwe taken voor NGO's voortvloeiend uit IVRK-Protocol inzake klachtmechanisme kinderrechten?	19
2.4 Ervaringen in andere landen	20

Hoofdstuk 3

Veldtekening middenveld kinderrechten Vlaanderen

22

3.1 Inleiding	22
3.2 Aanpak van het onderzoek	22
3.3.1 Cluster 1: Algemene toepassingsmaatregelen	25
3.3.1.a Relevante thema's binnen cluster één	25
3.3.1.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	27
3.3.1.c Conclusie	29
3.3.2 Cluster 2: Definitie van het kind	31
3.3.2.a Inleiding	31
3.3.2.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	31
3.3.3 Cluster 3: Algemene beginselen	32
3.3.3.a Relevante thema's binnen cluster drie	32
3.3.3.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	34
3.3.3.c Conclusie	35
3.3.4 Cluster 4: Burgerrechten en vrijheden	37
3.3.4.a Relevante thema's binnen cluster vier	37
3.3.4.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	38
3.3.4.c Conclusie	38
3.3.5 Cluster 5: Gezinssituatie en alternatieve zorg	40
3.3.5.a Relevante thema's binnen cluster vijf	40
3.3.5.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	42

3.3.5.c	Conclusie	43
3.3.6	Cluster 6: Handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn	44
3.3.6.a	Relevante thema's binnen cluster zes	44
3.3.6.b	Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	45
3.3.6.c	Conclusie	47
3.3.7	Cluster 7: Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten	48
3.3.7.a	Relevante thema's binnen cluster zeven	48
3.3.7.b	Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	49
3.3.7.c	Conclusie	50
3.3.8	Cluster 8: Bijzondere beschermende maatregelen	51
3.3.8.a	Relevante thema's cluster acht	51
3.3.8.b	Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten	54
3.3.8.c	Conclusie	55
3.3.9	Overzicht activiteiten organisaties per cluster	56
3.3.10	Gezamenlijke activiteiten kinderrechtenorganisaties	57
3.3.11	Soorten activiteiten	58
3.4	Deelconclusie	60
Hoofdstuk 4		
Middenveld kinderrechten anno 2012		61
4.1	Inleiding	61
4.2	Aanpak onderzoek	61
4.3.1	Belangrijkste actoren	63
4.3.2	Onderlinge samenwerking middenveld	64
4.3.2.a	Samenhang of juist verdeling	64
4.3.3	Lacunes en overlap	64
4.3.3.a	Overlap	64
4.3.3.b	Lacunes	65
4.3.4.	Samenwerking met de Vlaamse overheid	66
4.4.4	Jeugdbeleid	67
4.4.5	Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind	67
Hoofdstuk 5		
Voorlopige conclusies en aanbevelingen		69
5.1	Belangrijkste conclusies	69
5.2	Verdieping	71
5.3	Aanbevelingen	72
Literatuurlijst		76
Bijlagen		
Bijlage I Enquêteformulier onderzoek Vlaams middenveld kinderrechten		79
Bijlage II Stellingen expertenmeeting		84

1 Inleiding

1.1 Kinderrechten in Vlaanderen

In Vlaanderen is in de afgelopen twintig jaar al heel wat bereikt ten aanzien van implementatie en versterking van (de invloed van) kinderrechten. Bij decreet van 15 juli 1997 werd het Kinderrechtencommissariaat door het Vlaams Parlement opgericht. In 2001 werd een specifieke begrotingspost ingevoerd voor subsidies kinderrechten. In 2007 is een Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind gevormd. Het decreet van 18 juli 2008 houdende het voeren van een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid gaf de subsidies kinderrechten een decretale basis. Dit decreet voorziet in de mogelijkheid om een kenniscentrum kinderrechten te subsidiëren (het Kenniscentrum Kinderrechten – KEKI – dat is ontstaan uit het voormalige Centrum voor de Rechten van het Kind) en voorziet in de mogelijkheid tot subsidies ‘participatie en informatie’ (o.a. ten behoeve van de Kinderrechtencoalitie). Op 20 januari 2012 werd het decreet houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid bekrachtigd door de Vlaamse Regering dat het decreet van 18 juli 2008 vanaf 1 januari 2013 zal vervangen. De Kinderrechtencoalitie is thans structureel gesubsidieerd (op basis van een driejaarlijkse beleidsnota 2010-2012) via de subsidielijn ‘participatie en informatie’. Het Kenniscentrum Kinderrechten (waarvan het Centrum voor de Rechten van het Kind aan de basis lag) is eveneens structureel gesubsidieerd (2011-2013) als Vlaamse instelling voor het jeugd- en kinderrechtenbeleid. Met het nieuwe decreet wordt beoogd om de afstemming van taken tussen de verschillende instellingen voor het jeugd- en kinderrechtenbeleid te verbeteren en te komen tot meer efficiëntie en samenwerking.

1.1.2 Decreet 2012

Op 11 januari 2012 is in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement het decreet houdende een vernieuwd jeugd- en kinderrechtenbeleid aangenomen. Het decreet werd door de Vlaamse Regering bekrachtigd op 20 januari 2012 (vanaf hier Decreet 2012). Dit decreet zal het decreet van 18 juli 2008 houdende het voeren van een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleid vanaf 1 januari 2013 vervangen. In het decreet wordt invulling gegeven aan de subsidiëringmogelijkheden van de jeugdsector in Vlaanderen.

In artikel 3 van het Decreet 2012 wordt bepaald dat de Vlaamse Regering uiterlijk één jaar na het begin van elke regeerperiode een Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan voorlegt aan het Vlaams Parlement. Hierin wordt beschreven hoe de Vlaamse Regering binnen haar bevoegdheden de volgende beleidsdoelstellingen uitvoert:

- 1 Het creëren en borgen van gelijke kansen voor alle kinderen en jongeren;

- 2 Het creëren en borgen van brede ontwikkelingskansen voor kinderen en jongeren;
- 3 Het creëren van ruimte voor kinderen en jongeren;
- 4 Het verhogen van de formele en informele betrokkenheid van kinderen en jongeren bij de samenleving.

Daarnaast moet in dit jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan worden beschreven hoe de Vlaamse Regering invulling geeft aan de Concluding Observations zoals geformuleerd door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind en aan de andere internationale beleidskaders in verband met de rechten van het kind.

Artikel 4 van Decreet 2012 bepaalt dat bij elk ontwerp van Decreet dat wordt ingediend bij het Vlaams Parlement een kinder- en jongereneffectrapportage (afgekort JoKER) moet worden aangeleverd, als de voorgenomen beslissing het belang van personen jonger dan vijftientig jaar rechtstreeks raakt.

Artikel 8 van het Decreet 2012 voorziet in de ondersteuning van een aantal unieke organisaties. De ondersteuning van deze organisaties met bijzondere opdracht gaat uit van een uniek en geprivilegieerd partnerschap met de overheid enerzijds en een interface met de jeugdsector anderzijds. Dat eigen karakter maakt dat deze organisaties buiten de subsidiecategorieën van het decreet gehouden worden en kunnen rekenen op een redelijk stabiele en comfortabele financiële ondersteuning. Eén vzw, nl. JINT – coördinatieorgaan voor internationale jongerenwerking, wordt bij naam genoemd in het decreet. Elke organisatie is ad nominatum opgenomen in de uitgavenbegroting.

Artikel 8 regelt de subsidiëring van volgende organisaties:

- een vereniging met als taken:
  1. de praktijkontwikkeling, de praktijkondersteuning en het informeren van en over de jeugdsector
  2. de ondersteuning van de jeugdraad, vermeld in artikel 7 van het decreet
  3. het informeren van kinderen en jongeren

(deze taken worden momenteel opgenomen door vzw Vlaamse Jeugdraad, vzw Steunpunt Jeugd en vzw Vlaams Informatiepunt Jeugd. Thans is een fusieoperatie aan de gang om deze drie vzw's te doen samensmelten tot één nieuwe vzw);
- een vereniging als kenniscentrum kinderrechten
(deze opdracht wordt momenteel opgenomen door de vzw Kenniscentrum Kinderrechten);
- een vereniging als ondersteuningsorganisatie voor de gemeentelijke en provinciale jeugddiensten
(deze opdracht wordt momenteel opgenomen door de vzw Vereniging Vlaamse Jeugddiensten);
- de vereniging zonder winstoogmerk JINT – coördinatieorgaan voor internationale jongerenwerking
- een koepelorganisatie van niet-gouvernementele organisaties voor de voorbereiding, redactie en verspreiding van een rapport over de wijze waarop in Vlaanderen invulling gegeven wordt aan de rechten van het kind (taak die momenteel opgenomen wordt door de Kinderrechtencoalitie

Vlaanderen, die op basis van het decreet van 2008 onder het luik participatie en informatie gesubsidieerd wordt) .

Naast de subsidiëring van organisaties zoals hierboven beschreven voorziet het decreet twee soorten subsidie, namelijk de werkingssubsidies en de projectsubsidies.

Werkingssubsidies

De werkingssubsidie wordt in het Decreet 2012 omschreven als ‘een subsidie die toegekend wordt ter ondersteuning van de personeels- en werkingskosten die voortvloeien uit een structurele werking die een continu en permanent karakter vertoont’.

Deze werkingssubsidies zijn te verlenen aan:

- 1 Landelijk georganiseerde jeugdverenigingen
- 2 Verenigingen voor informatie en participatie
- 3 Verenigingen voor cultuureducatie
- 4 Politieke jongerenbewegingen

Elke erkende landelijk georganiseerde jeugdvereniging, vereniging informatie en participatie en cultuureducatieve vereniging ontvangt jaarlijks een subsidie van 80.000 euro. Om erkend te worden en te blijven, moet de vereniging o.m. jaarlijks zes keer een module realiseren zoals bepaald in het decreet. Naast de basissubsidie kunnen aan deze verenigingen aanvullend variabele subsidies worden toegekend. Daartoe moet de vereniging vierjaarlijks een door haar algemene vergadering goedgekeurde beleidsnota aan de administratie bezorgen. De hoogte van het jaarlijks toe te kennen variabele deel van het subsidiebedrag wordt om de vier jaar vastgesteld door de Vlaamse Regering na advies van de adviescommissie en van de administratie. Voorafgaand aan de erkenning kan een landelijk georganiseerde jeugdvereniging, een vereniging informatie en participatie en een cultuureducatieve vereniging, eenmalig en gedurende maximaal vier opeenvolgende jaren, een basissubsidie krijgen van 55.000 euro als zij minimaal drie modules realiseert zoals bepaald in het decreet. Daarnaast kunnen aan deze verenigingen aanvullend variabele subsidies worden toegekend voor een maximaal bedrag van 145.000 euro. Daartoe bezorgt de vereniging een door haar algemene vergadering goedgekeurde beleidsnota aan de administratie. De hoogte van het jaarlijks toe te kennen variabele deel van het subsidiebedrag wordt vastgesteld door de Vlaamse Regering na advies van de adviescommissie en van de administratie.

Elke politieke jongerenbeweging die in aanmerking komt voor subsidiëring ontvangt jaarlijks een basissubsidie van 55.000 euro. Daarnaast kan de politieke jongerenbeweging in aanmerking komen voor variabel krediet als ze meer modules realiseert dan het minimumaantal (zes) dat vereist is voor subsidiëring.

Projectsubsidies

Een projectsubsidie wordt in het Decreet 2012 gedefinieerd als: ‘een subsidie die toegekend wordt ter ondersteuning van een initiatief dat zowel qua opzet of doelstelling als in de tijd is afgebakend’.

Binnen het Decreet 2012 worden verschillende mogelijkheden voor het verwerven van een projectsubsidie gegeven:

- a) Allereerst kunnen vernieuwende projecten ter uitvoering van het jeugdbeleidsplan, de beleidsnota Jeugd en de beleidsbrieven Jeugd in aanmerking komen voor een projectsubsidie.
- b) Daarnaast kunnen alle verenigingen die op basis van Decreet 2012 een werkingssubsidie ontvangen, met uitzondering van de politieke jongerenbewegingen, een aanvraag indienen om bijkomend bepaalde projecten gefinancierd te zien. Het moet wel gaan om projecten die bij het opstellen van hun beleidsnota nog niet konden worden voorzien en die een eenmalig en bijzonder karakter hebben voor de vereniging.
- c) Ten derde verleent de Vlaamse Regering projectsubsidies aan verenigingen om een experimenteel project op te zetten op de volgende terreinen: 1) jeugdwerk; 2) informatie aan of over de jeugd en beleidsparticipatie van de jeugd; 3) cultuureducatie van de jeugd. De hoogte van deze subsidie bedraagt 50.000 euro per jaar.
- d) Ten slotte wordt in Decreet 2012 voorzien in de subsidiëring van vernieuwende onderzoeksprojecten.

1.2 Implementatie van het IVRK in België

Het Internationale Verdrag inzake de rechten van het kind (verder: IVRK) heeft in veel landen geleid tot enerzijds een toename van de aandacht voor rechten van kinderen binnen bestaande NGO's (non-gouvernementele organisaties) en andere organisaties en anderzijds tot de oprichting van NGO's specifiek gericht op het bevorderen van aandacht voor en implementatie van de rechten van het kind. Dit betekent een groeiend maatschappelijk draagvlak voor de verwezenlijking van de rechten van kinderen. Maar de vraag kan worden gesteld hoe binnen de grote en veelvormige belangstelling kan worden vermeden dat dubbel werk wordt gedaan of dat binnen het geheel van activiteiten toch nog lacunes bestaan, dat wil zeggen dat bepaalde onderdelen van het IVRK onvoldoende of geen aandacht krijgen.

Het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (verder: VN-kinderrechtencomité) heeft herhaaldelijk gewezen op het grote belang van een goede samenwerking tussen de overheid en de NGO's en andere kinderrechtenorganisaties (het middenveld), met wederzijds respect voor ieders eigen taken en verantwoordelijkheden. Een effectieve en efficiënte samenwerking kan worden bevorderd door een middenveld dat zich met de verwezenlijking van kinderrechten bezig houdt op een alomvattende (geen lacunes) en een efficiënte (geen overlap) wijze.

Internationale documenten (zie o.a. General Comment nr. 2 van het VN-kinderrechtencomité inzake *The role of independent national human rights institutions in the promotion and protection of the rights of the child*, CRC/GC/2002/2, 15 november 2002) maken duidelijk dat in dit geheel van gouvernementele en non-gouvernementele activiteiten een kinderombudspersoon, een kinderrechtencommissaris of een vergelijkbare (nationale) institutie belast met onafhankelijk toezicht op de naleving van het IVRK een eigen positie inneemt.

Het Kinderrechtencommissariaat en de zogenaamde 'kinderrechtensector' hebben in Vlaanderen veel resultaat behaald voor wat betreft het geven van (nadere) bekendheid en aandacht voor de naleving van kinderrechten die o.a. voortvloeien uit het IVRK.

Dit blijkt ook uit de meest recente opmerkingen en aanbevelingen van het VN-kinderrechtencomité aan België op 11 juni 2010, waarin wordt aangegeven dat België op verschillende niveaus aanzienlijke vooruitgang heeft geboekt. In 2008 heeft België de gecombineerde derde en vierde periodieke landenrapportage aangeleverd aan dit Comité in Geneve en in 2009 de initiële rapportage bij het facultatief protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, over de manier waarop de verplichtingen die voortvloeien uit het IVRK en het facultatieve protocol, worden vervuld. Ook werden drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-kinderrechtencomité, een NGO-rapportage, een kinder- en jongerenrapportage en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué général aux droits de l'enfant van de Franse Gemeenschap.

Het VN-kinderrechtencomité heeft op 11 juni 2010 maar liefst 88 aanbevelingen aan België gedaan met betrekking tot de implementatie en naleving van het IVRK en 44 aanbevelingen betreffende het facultatieve protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie.¹ Deze aanbevelingen zijn onder andere gericht op kinderarmoede, een fenomeen dat toeneemt in een rijk land als België (16.9%) en vooral kwetsbare groepen kinderen zoals kinderen die opgroeien bij alleenstaande moeders en kinderen van buitenlandse afkomst treft, op betere toegang tot de gezondheidszorg voor alle kinderen in België, op betere participatie van kinderen in gerechtelijke procedures, op verbeteringen voor de meest kwetsbare kinderen – kinderen die in armoede leven, kinderen met een handicap, kinderen met psychiatrische problemen, kinderen op de vlucht of in conflict met justitie en niet-begeleide minderjarige vreemdelingen – en op de berechting van kinderen tussen de 16 en 18 jaar als volwassenen. Ook maakt het VN-kinderrechtencomité zich zorgen over het feit dat er (nog) geen verbod op lijfstraffen is ingevoerd.

Het VN-kinderrechtencomité is verontrust over het vermeende gebrek aan coördinatie van het beleid ten aanzien van de implementatie van het IVRK en het verschil in de manier waarop via de verschillende ombudsdiensten de rechten van kinderen niet in alle delen van de lidstaten beschermd worden en klachten niet op dezelfde wijze worden behandeld. Er zou in België ook een systeem moeten worden ingevoerd voor permanente en gecoördineerde gegevensverzameling om een versplinterde aanpak die niet alle domeinen van het IVRK dekt, tegen te gaan. Ook vindt het VN-kinderrechtencomité dat meer budgettaire middelen moeten worden toegekend om kinderrechten in België (verder) te realiseren.

Over de samenwerking met het maatschappelijk middenveld oordeelt het VN-kinderrechtencomité in haar rapport als volgt:

“Het Comité stelt tevreden de samenwerking van de Lidstaat met het maatschappelijk middenveld vast, met inbegrip van hun vertegenwoordiging in en de betrokkenheid bij het werk van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind. Het Comité betreurt echter dat hun bijdrage aan het rapport van de Lidstaat in het rapport te weinig wordt weerspiegeld (par. 27). Het Comité beveelt de Lidstaat aan zijn inspanningen om een actieve en systematische betrokkenheid van de burgers te

---

¹ Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

bewerkstelligen nog op te drijven en NGO's en kinderverenigingen te betrekken bij de promotie en implementatie van kinderrechten, en daarnaast te verzekeren dat er met hun bijdragen aan de planningfase van het beleid, de opvolging van de slotbemerkingen van het Comité en de voorbereiding van het volgende periodieke rapport terdege rekening wordt gehouden en dat dit ook in het rapport wordt weerspiegeld (par. 28)."

De aandacht vanuit het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat en het middenveld kinderrechten in Vlaanderen voor de (verbeterde) naleving van kinderrechten in Vlaanderen heeft in de afgelopen twintig jaar tot belangrijke stappen vooruit geleid voor wat betreft de aandacht voor kinderrechten. Hierbij is mogelijkterwijs wel sprake van enige overlap van taken en kenmerken nu vele organisaties en andere organen als missie hebben om voor en vanuit kinderrechten te werken. Daarom wordt in opdracht van de Vlaamse regering – welk op verzoek van het Vlaamse parlement werd herhaald – onderhavig onderzoek uitgevoerd, met het doel de taken en rollen van de verschillende actoren in het middenveld kinderrechten in kaart te brengen en de eventuele overlap en lacunes daarin vast te stellen. Tevens zal in kaart worden gebracht welke taken en rollen een middenkader kinderrechten behoort te hebben in het licht van internationaalrechtelijke regels en richtlijnen. Dit onderzoek zal uitmonden in concrete aanbevelingen en voorstellen voor het beleid van de Vlaamse overheid met betrekking tot het middenkader kinderrechten.

1.3 Aanpak onderzoek

De onderzoeksopdracht kan worden onderscheiden in de volgende drie vraagstellingen:

1. Welke taken en rollen vervullen de verschillende actoren in het middenveld kinderrechten op papier (statuten, aktes, beleidsstukken etc.) en in de praktijk (jaarverslagen en eventueel andere informatiebronnen)?
2. Welke taken en rollen behoort een middenveld kinderrechten te vervullen op grond van internationaalrechtelijke regels en richtlijnen?
3. Is er sprake van overlap en/of lacunes in de veldtekening opgesteld onder 1, mede in het licht van de bevindingen onder 2, en zo ja welke zijn deze?

Op basis van het antwoord op vraag 3 zullen aanbevelingen en voorstellen worden gedaan om de gesignaleerde overlap en/of lacunes aan te pakken.

Voor dit onderzoek is gestart met deskresearch waarin de eerste twee deelonderzoeken van de 'veldtekening middenveld kinderrechten Vlaanderen' zijn opgesteld – te weten een deelonderzoek waarin internationale regels en richtlijnen in kaart zijn gebracht om te onderzoeken welke taken en rollen een middenveld kinderrechten behoort te vervullen, uitgevoerd door prof. mr. J.E. Doek (hoofdstuk 2) en een eerste inventarisatie van het middenveld kinderrechten Vlaanderen aan de hand van bestudering van statuten en jaarverslagen, uitgevoerd door mr. K.A.M. van der Zon en prof. mr. drs. M.R. Bruning (hoofdstuk 3).

In het eerste deelonderzoek betreffende juridisch deskresearch naar internationale verplichtingen ten aanzien van een 'middenveld kinderrechten' (*civil society*) is er een inventarisatie en analyse gemaakt van de internationaalrechtelijke regels en richtlijnen

die relevant zijn voor of gaan over de rol en taken van NGO's (en andere organisaties uit het middenveld kinderrechten) inzake het bevorderen van de aandacht voor en de implementatie van de rechten van het kind. Als bronnen zijn gebruikt het IVRK, General Comments van het VN-Kinderrechtencomité en Concluding Observations van dit Comité aan België en wetenschappelijke publicaties met betrekking tot kinderrechten. De bevindingen zijn gebruikt om de resultaten uit deelonderzoek 1 te toetsen aan de internationale verplichtingen. Het geheel wordt afgesloten met (een samenvatting van) conclusies en aanbevelingen mede gekoppeld aan de analyse van de taken en activiteiten van het middenveld kinderrechten Vlaanderen

Voor een eerste inventarisatie van het middenveld kinderrechten in Vlaanderen is via deskresearch onderzocht wat de doelstellingen, taken en werkzaamheden van de verschillende organen uit het middenveld kinderrechten zijn. Dit is uitgevoerd door van elk van de organisaties (de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, KeKi, Jint, Vlaamse Vereniging jeugddiensten, Vlaamse jeugdraad, Vormen, de 13 kernleden en 16 ondersteunende leden van de Kinderrechtcoalitie) de statuten en de meest recente jaarverslagen te bestuderen. Vervolgens is in kaart gebracht welke hoofddoelstellingen de organisaties hebben (zoals af te leiden uit beleidsplannen en website) en welke taken zij vervullen (zoals af te leiden uit de jaarverslagen). Tevens is gepoogd inzichtelijk te maken welke activiteiten door meerdere organisaties worden uitgevoerd en welk nuanceverschillen er op dit punt bestaan.

Het resultaat van dit deskresearch is gepresenteerd in een eerste tussenrapportage en gepresenteerd aan de afdeling Jeugd van het Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen.

Naar aanleiding van de bevindingen uit beide deelonderzoeken, die in de volgende hoofdstukken worden gepresenteerd, is een nadere verdiepingsslag gemaakt door middel van enquêtes en interviews. In de interviewronde is gesproken met een aantal vertegenwoordigers van belangrijke spelers in het middenveld kinderrechten. Deze interviews zijn afgenomen door prof. mr. J.E. Doek en prof. mr. drs. M.R. Bruning. Tijdens deze interviews is gesproken over de activiteiten van de organisaties, de samenwerking binnen het Vlaamse middenveld kinderrechten en de samenwerking met de Vlaamse overheid. Organisaties die niet zijn geïnterviewd is verzocht een enquêteformulier betreffende deze zelfde onderwerpen in te vullen.

Op basis van de bevindingen in de eerste twee deelonderzoeken en de bevindingen uit de interview- en enquête-ronde is een aantal voorlopige conclusies opgesteld welke zijn gepresenteerd tijdens een expertenmeeting op maandag 26 maart 2012 in Brussel. Tijdens deze bijeenkomst is met verschillende experts op het gebied van het Vlaams middenveld kinderrechten gesproken over de bevindingen van het onderzoeksteam. De uitkomsten van deze bijeenkomst – alsmede de bevindingen uit de enquête – en interviewronde zijn waar mogelijk meegenomen in dit rapport.

2 Rechten van kinderen en de rol van NGO's – een verkenning van internationale standaards en richtlijnen

2.1 Inleiding

Een korte rondgang door de wereld van mensenrechten leert dat vele non-gouvernementele organisaties (NGO's) zich bezig houden met de bevordering van respect voor en implementatie van mensenrechten zowel op nationaal als internationaal niveau. Dit geldt ook voor de rechten van kinderen, met de kanttekening dat veel NGO's op dit terrein zich bezig houden met directe hulp en dienstverlening aan kinderen, bijvoorbeeld in de sfeer van gezondheidszorg, onderwijs en bescherming tegen geweld. Vele van deze NGO's kennen een lange traditie die terug gaat tot ver voor de aanvaarding van het IVRK in 1989. Maar sinds dit verdrag in werking is getreden en is geratificeerd door 193 landen, is het werk van deze NGO's (direct services NGO's) steeds meer in de sleutel van de rechten van het kind gezet.

De vraag die centraal staat is de volgende: Zijn de activiteiten van NGO's en andere kinderrechtenorganisaties een direct gevolg van of gebaseerd op internationale (mensenrechtelijke) verplichtingen en/of standaards? Vervolg vragen zijn onder andere: waar zijn die verplichtingen/standaards te vinden? Wie ziet toe op de naleving van de verplichtingen? Of: wie heeft de standaards vastgesteld en hoe bindend zijn die?

Ter vermijding van misverstanden: met "verplichting" wordt hier bedoeld een in de tekst van een internationaal verdrag opgenomen verplichting direct of indirect uit een voorziening in het verdrag voortvloeiend. Met een "standaard" wordt bedoeld een norm die in een internationaal mensenrechtelijk document wordt vastgesteld. Dit document kan door de Algemene Vergadering van de VN zijn goedgekeurd (of ondersteund); bijvoorbeeld recentelijk (2009) de *Guidelines on alternative care for children* of een General Comment van een mensenrechtencomité. Het is ook mogelijk dat een internationale standaard voortvloeit uit consistente aanbevelingen van een mensenrechtencomité in zijn landenspecifieke Concluding Observations. Gelet op het feit dat het onderzoek ten behoeve van een Europees land plaatsvindt (zie hierna) zal ook aandacht worden besteed aan verplichtingen en standaards die voortvloeien uit Europese verdragen of richtlijnen.

Het onderscheid heeft vooral een praktische reden. Het biedt de mogelijkheid eerst aandacht te besteden aan verdragen en daarna aan andere relevante documenten. Maar het moge duidelijk zijn: verdragsverplichtingen kunnen ook als standaards (normen) worden gezien, terwijl het tevens mogelijk is dat een standaard een verplichtend karakter heeft.

Het deelonderzoek waar dit hoofdstuk verslag van doet, maakt deel uit van het opstellen van een "veldtekening van het middenveld kinderrechten Vlaanderen".² Een onderdeel van het maken van die "veldtekening" is een toetsing van taken van het middenveld aan het internationaalrechtelijk kader.

---

² Onder "middenveld kinderrechten" wordt verstaan het geheel van non-gouvernementele organisaties (NGO's) en andere organisaties werkzaam op het terrein van kinderrechten. In dit rapport zal vooral worden gesproken van NGO's, en uitlatingen, opvattingen en dergelijke gedaan in dit verband gelden ook voor wat in Vlaanderen het middenveld wordt genoemd (tenzij expliciet anders aangegeven).

In de volgende paragrafen zal achtereenvolgens aandacht worden besteed aan verplichtingen (verdragen) en standaards (richtlijnen e.d.) en zal enige informatie worden verstrekt over activiteiten en organisatie van het middenveld in enkele andere Europese landen.

2.2 Verplichtingen uit internationale verdragen

Bestudering van de teksten van de bestaande internationale mensenrechtenverdragen³ leidt tot de conclusie dat geen van hen een bepaling bevat die een expliciete verplichting oplevert voor NGO's. Dit is niet verrassend: immers, deze verdragen bevatten in de eerste plaats en uitsluitend (?) verplichtingen voor landen die ze hebben geratificeerd. De aandacht voor andere organisaties (dan Staten) beperkt zich tot de zgn. "specialized agencies" van de VN.⁴ Daaronder worden begrepen gespecialiseerde VN-organisaties zoals UNICEF, UNESCO, WHO en UNDP. De rol van deze organisaties is blijkens deze artikelen te reageren op landenrapporten die door de toezichtcomités onder elk van deze verdragen worden doorgezonden aan deze "specialized agencies". Deze toezicht-comités mogen deze VN-organisaties uitnodigen om rapporten aan hen voor te leggen "on the implementation of the Convention in areas falling within the scope of their activities".⁵

Opgemerkt zij dat de betreffende artikelen deze mogelijkheid niet in verband brengen met rapporten van Staten die partij zijn bij het verdrag. Maar in de praktijk blijkt de rapportage door "specialized agencies" vooral te geschieden in de vorm van een aanvullend rapport (*supplementary report*) bij een door een verdragsstaat ingediend rapport. Maar hoe ook geformuleerd, de mensenrechtenverdragen scheppen geen expliciete verplichting voor gespecialiseerde VN-organisaties. Hun activiteiten vinden plaats op uitnodiging van een mensenrechtencomité en liggen vooral op het terrein van rapportage. Anders gezegd: zij kunnen een bijdrage leveren aan de monitoring activiteiten van mensenrechtenverdragen met inbegrip van het IVRK. Maar dit IVRK is wel het eerste verdrag dat, zij het in bedekte termen, refereert aan NGO's met de term "other competent bodies" in art. 45 onder (a) en (b); in de Nederlandse vertaling: "andere bevoegde instellingen". Blijkens de geschiedenis van het opstellen van het IVRK wordt met deze term bedoeld: non-gouvernementele organisaties. Maar het is daartoe niet beperkt. De term "other competent bodies" moet ruim worden uitgelegd en kan ook omvatten andere organisaties zoals intergouvernementele organisaties buiten het VN-verband. Gedacht kan ook worden aan de Raad van Europa, de EU of de Unie van Afrikaanse staten (African Union).⁶

---

³ De International Bill of Human Rights bestaande uit: de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948), het Verdrag inzake burger- en politieke rechten (ICCPR) en het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (ICESCR; beide van 1966); het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (1965); het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (1979); het Verdrag tegen marteling en andere wrede, onmenselijke en vernederende behandeling of bestraffing (1984); het Verdrag inzake de rechten van het kind (1989); het Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werkers en de leden van hun families (1990); het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (2007) en het Verdrag inzake gedwongen verdwijningen (2008). Bij de aanduiding van deze verdragen volgen wij de gebruikelijke Engelse afkortingen (zie ook de lijst van afkortingen).

⁴ Zie bijvoorbeeld art. 16, 18 en 22 ICESCR, art. 18 ICCPR, art. 15 (b) ICERD, art. 22 CEDAW en art. 45 (a) en (b) IVRK.

⁵ Zie bijvoorbeeld art. 22 CEDAW en art. 45 (a) IVRK.

⁶ Zie daarover Sharon Detrick, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, p. 570-588. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992 en *Legislative*

In de genoemde bepalingen zijn de volgende mogelijke activiteiten van NGO's opgenomen: zij kunnen, net als gespecialiseerde VN-organisaties zoals met name UNICEF, deskundig advies geven aan het VN-Kinderrechtencomité over de toepassing van het IVRK op gebieden die binnen hun mandaat vallen; zij kunnen reageren op verzoeken om advies of ondersteuning gedaan in landenrapporten die, met het oog op die mogelijkheid, aan hen zijn toegezonden door het VN-Kinderrechtencomité. Kortom, de rol van NGO's is beperkt tot adviseren aan het VN-Kinderrechtencomité over onderwerpen die tot hun terrein van deskundigheid behoren en het reageren op verzoeken om advies en/of ondersteuning gedaan in een landenrapport. Maar van een verplichting van NGO's om deel te nemen aan het toezicht op ("monitoring") de rechten van het kind is geen sprake.

Overigens valt op dat in de laatste zin van artikel 45 (a) IVRK waarin staat dat het VN-Kinderrechtencomité "*specialized agencies*" kan uitnodigen een rapport over te leggen over de implementatie van het IVRK, de "*other competent bodies*" niet worden genoemd. Een verklaring daarvoor is niet te vinden in de geschiedenis van de opstelling van het verdrag en wij nemen aan dat het een vergissing is en dat ook NGO's een dergelijke uitnodiging kunnen ontvangen.

2.3 Internationale standaards betreffende de rol van NGO's

In deze paragraaf zal eerst aandacht worden besteed aan de rol van NGO's op het internationale niveau, meer in het bijzonder hun deelname aan het toezichthoudende werk van het VN-Kinderrechtencomité. Daarna zal nader worden ingegaan op hun rol op het nationale niveau.

2.3.1 De rol van NGO's op het internationale niveau

Ondanks het feit dat de mensenrechtenverdragen geen uitdrukkelijk verplichtende rol voor NGO's hebben gecreëerd, hebben hun activiteiten gericht op een bevordering van respect voor mensenrechten de afgelopen twintig jaar een grote vlucht genomen. Een belangrijke formele erkenning van de rol van NGO's kwam van de voorzitters van de mensenrechtencomités in 1990. Er werd op aangedrongen dat elk van deze comités wegen zou ontwikkelen om samenwerking met NGO's tot stand te brengen.⁷ NGO's kunnen druk uitoefenen op regeringen om een einde te maken aan schendingen van mensenrechten. Maar zij kunnen ook mensenrechtencomités van belangrijke informatie voorzien en bevorderen dat het publiek, de samenleving, kennis krijgt van mensenrechtenverdragen en zich meer bewust wordt van hun betekenis.

Het belang van het werk van NGO's op het terrein van mensenrechten werd herhaald en bevestigd tijdens de World Conference on Human Rights die in juni 1993 werd gehouden in Wenen. Zo werd gewezen op de noodzaak van samenwerking tussen Staten en NGO's om gunstige omstandigheden te scheppen op nationaal, regionaal en internationaal niveau om een vol en effectief genot van mensenrechten te verzekeren.⁸ Voorts wordt opgemerkt: "*The World Conference on Human Rights*

History of the Convention on the Rights of the Child, compiled by Simone Ek, Volume II p. 815-861, New York and Geneva: United Nations High Commissioner on Human Rights.

⁷ Zie: *Note by the Secretary General of United Nations, Instruments on Human Rights and Effective Functioning of Bodies Established Pursuant to such Instruments*, UNGA A/46/636, October 30 1990.

⁸ Vienna Declaration and Programme of Action (adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993), Part I, par. 13, 15 en 38.

recognizes the important role played by non-governmental organizations in the effective implementation of all human rights instruments and, in particular, the Convention on the Rights of the Child".⁹ Deze internationale erkenning en ondersteuning van de rol van NGO's leidde tot hun actieve betrokkenheid bij het toezichthoudende werk van de mensenrechtencomités. Een voorbeeld: International Women's Rights Action Watch (IWRAP) maakte een rapport voor de zitting van het Comité inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen (CEDAW) waarin het verschillende vragen formuleerde die de leden van dit comité konden gebruiken in hun discussies met delegaties van zeven verschillende Staten over de door hen ingediende rapporten.¹⁰ Het VN-Kinderrechtencomité heeft direct vanaf zijn eerste zitting actief gestreefd naar een goede samenwerking met NGO's. Ongeveer 24 NGO's namen deel aan deze eerste zitting.¹¹

Deze internationale erkenning van de rol van NGO's wordt bevestigd in de Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognized Human Rights and Fundamental Freedoms geadopteerd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 1998.¹² In deze Declaration worden de rechten van een ieder "individually or in association with others" geformuleerd. Bijvoorbeeld, "*the right to promote and to strive for the protection and realization of human rights and fundamental freedoms at the national and international levels*". De meest gebruikte term in veel artikelen is: "*individually or in association with others*" maar NGO's worden expliciet vermeld in de artikelen 16 en 18. Daarin wordt opgemerkt dat NGO's "*have an important role to play in contributing to making the public more aware of questions relating to all human rights and fundamental freedoms through activities such as education, training and research in these areas*" (art. 16), terwijl in artikel 18 wordt gewezen op de belangrijke rol van NGO's "*in safeguarding democracy, promoting human rights and fundamental freedoms and contributing to the promotion and advancement of democratic societies, institutions and processes*".¹³ De NGO Ad-Hoc Group on the Drafting of the Convention on the Rights of the Child werd omgevormd tot de NGO Group on the Convention of the Rights of the Child. Deze groep speelde en speelt nog steeds een cruciale rol in de ondersteuning van nationale NGO's in het indienen van alternatieve rapporten bij en deelname aan de beraadslagingen van het VN Kinderrechtencomité.¹⁴ Zij heeft ook richtlijnen uitgegeven voor het opstellen van dergelijke rapporten met praktische informatie over de deelname aan de behandeling van hun rapporten tijdens een bijeenkomst van Pre-sessional working group of the CRC Committee.¹⁵ Nadruk wordt gelegd op het belang

⁹ Vienna Declaration (1993), Part II under 4. The rights of the child, par.52.

¹⁰ Zie de Note by the Secretary General of the UN vermeld in voetnoot 6.

¹¹ Zie de Note of the Secretary General UN Doc. CRC/C/6, 14 November 1991.

¹² Resolution adopted on 8 December 1998, UN Doc. A/RES/53/144 met in de Annex de tekst van de Declaration.

¹³ Zie ook de Resolutie aangenomen op 19 December 2001 (UN Doc. A/RES/56/163) waarin de Staten worden opgeroepen "to promote and give full effect to the Declaration..." en meer in het bijzonder om samen te werken met en steun te verlenen aan de Special Representative of the Secretary General on human rights defenders. In juli 2011 publiceerde de UN Special Rapporteur on the situation of human rights defenders (opvolger van de Special representative) een Commentaar op deze Declaratie, die echter geen specifieke beschouwingen bevat over de rol van NGO's.

¹⁴ De NGO-Group heeft een netwerk van 80 organisaties, die lid zijn van de groep. Voor de doelstellingen van de NGO-Group zij verwezen naar www.childrightsnet.org/NGOGroup/about/OurApproach.

¹⁵ A Guide for Non-Governmental Organizations Reporting to the Committee on the Rights of the Child (Geneva 2006, Third Edition).

van het opstellen van een alternatief rapport door een NGO-coalitie. Kritische beschouwingen van een dergelijke coalitie zullen door een regering meer serieus genomen moeten worden dan van een enkele NGO.¹⁶ De NGO Group wil ook actieve deelname van kinderen en jongeren in de implementatie van en het toezicht op de naleving van het Kinderrechtenverdrag bevorderen en heeft daartoe speciale praktische gidsen opgesteld.¹⁷ Over de vele praktische aspecten en de betekenis van de rol van NGO's in het toezichthoudende werk op het internationale niveau valt nog veel meer te zeggen, hoewel literatuur met een grondige evaluatie van de praktijk nogal beperkt is.¹⁸

Het toezichthoudende proces (rapportage, pre-sessional meeting en een dialoog met een regeringsdelegatie) resulteert in het document "Concluding Observations" waarin het VN-Kinderrechtencomité waardering uitspreekt voor vooruitgang die gemaakt is, zijn bezorgdheid uitspreekt over (ernstige) tekortkomingen in de implementatie van het IVRK die gepaard gaan met concrete suggesties en aanbevelingen voor verdere acties die de regering zou kunnen c.q. moeten nemen.¹⁹ De uitvoering van de gemaakte aanbevelingen is de verantwoordelijkheid van de regering. Maar NGO's kunnen een belangrijke rol spelen in het bevorderen van de uitvoering, onder andere door aandacht te vragen en druk uit te oefenen via de media, maar ook door de regering bij te staan op korte en lange termijn bij het uitvoeren van de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité.

Het gaat het bestek van dit onderzoek te buiten in detail in te gaan op alle aspecten van het proces, omdat het zich onder andere richt op de vraag of er internationale standaards bestaan voor het werk van NGO's. Een voorlopige conclusie, mede ter beantwoording van de hiervoor gestelde vraag, levert het volgende op wat betreft standaards voor de rol van NGO's in het internationaal toezicht op de naleving van het verdrag:

1. NGO's behoren actief deel te nemen aan het toezichthoudende werk van het VN-Kinderrechtencomité door het indienen van zogenaamde alternatieve of complementaire rapporten (d.w.z. in aanvulling op het door de overheid opgestelde rapport) over de implementatie van het IVRK in hun land.²⁰ Deze standaard (of: norm) wordt bevestigd door de diverse richtlijnen die daartoe zijn opgesteld.
2. In landen met meerdere NGO's behoort door deze NGO's een gezamenlijk rapport te worden ingediend. Met het oog daarop wordt aanbevolen een nationale coalitie of platform in het leven te roepen.

---

¹⁶ Zie ook de *Guidelines for Participation of Partners* (NGO's and individualexperts) in the pre-sessional working group of the Committee on the Rights of the Child, opgesteld door de CRC Committee. UN Doc. CRC/C/90. Annex VIII.

¹⁷ Zie: *My Pocket Guide to CRC Reporting* (Geneva 2011) en *Together with children – for children. A guide for NGO's accompanying children and adolescents in CRC Reporting* (Geneva 2011)

¹⁸ Zie o.a. Jaap E. Doek, The CRC: Dynamics and Directions of Monitoring its Implementation. In Antonella Invernizzi and Jane Williams (eds.), *The Human Rights of Children. From Visions to Implementation*, p. 99 – 116. Farnham UK/Burlington US: Ashgate Publishing 2011.

¹⁹ Zie als een van de vele voorbeelden: Concluding Observations: Belgium, betreffende het derde en vierde rapport van België over de implementatie van het Verdrag besproken op 11 juni 2010. UN Doc. CRC/C/BEL/CO/3-4, 11 June 2010.

²⁰ Internationale NGO's kunnen dergelijke rapporten ook indienen over landen waarin zij actief zijn; maar wij beperken ons in dit onderzoek tot nationale NGO's.

3. NGO's zullen waar mogelijk ook een actieve rol behoren te spelen in het opstellen van een rapport door de regering. Het VN-Kinderrechtencomité heeft regeringen regelmatig gevraagd NGO's bij hun rapportage te betrekken. Dit geldt ook voor de betrokkenheid van kinderen bij deze rapportage. NGO's kunnen in dat verband een facilitaire en ondersteunende rol spelen.
4. NGO's worden geacht een actieve en ondersteunende rol te spelen in het proces van uitvoering van de aanbevelingen die door het Comité aan de regering zijn gedaan (follow-up proces).

2.3.2 De rol van NGO's op het nationale niveau

2.3.2.a Inleiding

De vraag wat de rol van NGO's op het nationale niveau behoort te zijn, kan op grond van de hiervoor aangehaalde documenten niet worden beantwoord met expliciete en/of concrete standards of regels. Dit geldt ook voor de General Comments van het kinderrechtencomité. Volstaan wordt met opmerkingen over de noodzaak van samenwerking tussen regeringen en NGO's: *"The State needs to work closely with NGO's in the widest sense, while respecting their autonomy"* and *"the Committee welcomes the development of NGO's coalitions and alliances and urges Government to give them non-directive support and to develop positive formal as well as informal relationship with them"*.²¹

Ook andere mensenrechtencomités maken in hun General Comments maar zelden melding van een rol van NGO's bij de verwezenlijking van een recht of rechten die in het General Comment aan de orde zijn. Een uitzondering vormt bijvoorbeeld het General Comment No 14 (2000) van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten betreffende *The right to the highest attainable standard of health*.²² In par. 42 merkt dit Comité op: *"While only States are parties to the Covenant and thus ultimately accountable for compliances with it, all members of society (volgtvermelding van NGO's naast anderen, zoals "local communities and private business sector") have responsibilities regarding the realization of the right to health. States Parties should therefore provide an environment that facilitates the discharge of these responsibilities"*. Aangenomen mag worden dat de praktische invulling van deze "responsibilities" wordt overgelaten aan betrokkenen. Voor NGO's kan dit bijvoorbeeld betekenen het (helpen bij de) uitvoering van vaccinatieprogramma's of het voeren van campagnes (advocacy) voor de uitbanning van vrouwenbesnijdenis. Overigens werden soortgelijke passages over de *"responsibility of all members of society"* niet aangetroffen in andere General Comments van dit of andere mensenrechtencomités.²³

---

²¹ Zie General Comment No. 5 (2003): General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child (arts. 4, 42 and 44, para.6), para. 58 and 59 . UN Doc. CRC/GC/2003, 27 November 2003; and N.Vuckovic Sahovic, The role of civil society in implementing the general measures of the Convention on the Rights of the Child. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre IWP 2010 – 18 (2010).

²² Zie UN Doc. HRI/GEN/1/Rev. 8 (8 May 2006), p. 86 – 105.

²³ Het is bijvoorbeeld opmerkelijk dat deze passage niet voorkomt in General Comments van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten over The right to adequate food (General Comment No 12), The right to education (General Comment No. 13) and The right to water (General Comment No. 15). Zie voor deze en andere General Comments van de Mensenrechtencomités Compilation of General Comments and General Recommendations adopted by Human Rights Treaty

Kortom, de zoektocht door internationale documenten leidt niet tot een concreet antwoord op de vraag: Wat behoren de taken van nationale NGO's te zijn? Het lijkt het meest voor de hand te liggen voor concrete aanknopingspunten voor het antwoord op genoemde vraag aan te sluiten bij de rol van NGO's op internationaal niveau. Immers, veel van de activiteiten beschreven in par. 2.3.1 veronderstellen dat NGO's bepaalde taken hebben op nationaal niveau die verband houden met toezicht op de naleving van kinderrechten. Maar NGO's behoeven zich niet te beperken tot deze activiteiten (hier: "advocacy"). Zij kunnen ook rechtstreeks aan kinderen (en hun ouders) bepaalde voorzieningen aanbieden die bijdragen aan verwezenlijking van hun recht op bijvoorbeeld "the highest attainable standard of health". Voor een beschrijving van de rol van NGO's op nationaal niveau wordt derhalve een onderscheid gemaakt tussen "advocacy" en "delivery of services".

2.3.2.b Advocacy

Het "advocacy" werk van NGO's, dat wil zeggen in casu, het optreden als verdediger van de rechten van het kind, moet in ruime zin worden uitgelegd. Het omvat collectieve acties en acties in individuele zaken, bewustwordings- en educatieve campagnes en politiek lobbywerk. Deze en andere activiteiten moeten zoveel als mogelijk gebaseerd zijn op betrouwbare feitelijke gegevens. Het betekent dat het systematisch verzamelen en analyseren van bestaande gegevens – en zo nodig via eigen onderzoek verzamelen van gegevens – een noodzakelijk onderdeel is van advocacy-activiteiten. Deze en andere "advocacy" activiteiten kunnen direct gekoppeld worden aan de rol van NGO's op internationaal niveau. Hun actieve betrokkenheid bij het toezichthoudende werk van het VN-Kinderrechtencomité veronderstelt immers dat zij goed op de hoogte zijn van en dus ook direct betrokken zijn bij alle aspecten van de implementatie van kinderrechten in hun land. Uiteraard zal dit niet een taak van één NGO kunnen zijn. Het gaat om het geheel van de NGO gemeenschap en om onder andere de volgende activiteiten:

- 1 Bevorderen dat de overheid de nodige maatregelen treft ter verwezenlijking van de rechten van het kind (art. 4 IVRK). Deze activiteit kan met diverse middelen worden uitgevoerd, zoals:
  - directe contacten met regeringsfunctionarissen en leden van het parlement;
  - het informeren van de media en/of het voeren van publiekscampagnes om druk op de overheid uit te oefenen;
  - het zonedig en waar mogelijk zelf uitvoeren van bepaalde maatregelen c.q. aanzetten daarvoor te leveren. In dit verband kan worden gedacht aan informatie en educatie over rechten van kinderen ten behoeve van (in de eerste plaats) de kinderen zelf (via scholen, jeugdclubs etc.), leerkrachten en anderen die beroepshalve of als vrijwilliger met of voor kinderen werken. Maar ook kan worden gedacht aan het opstellen van bijvoorbeeld een conceptwetsvoorstel op een bepaald terrein van kinderrechten. Overigens kunnen deze en dergelijke activiteiten niet alleen als pressiemiddel, maar ook op verzoek van de overheid worden uitgevoerd.

- 2 Het verzamelen en analyseren van kwantitatieve en kwalitatieve informatie inzake de feitelijke implementatie van kinderrechten. Het gaat in dit verband o.a. om gegevens die voorhanden zijn bij instanties zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek, bij diverse ministeries of dankzij universitair of ander onderzoek. Een groot deel van deze gegevens is van kwantitatieve aard, maar onderzoeksgegevens kunnen ook kwalitatieve informatie opleveren. Het kan nodig zijn dat NGO's zelf informatie (laten) verzamelen via surveys onder kinderen (bijvoorbeeld met betrekking tot hun ervaringen met geweld) of via (representatieve) interviews met belangrijke actoren op het terrein van bescherming van rechten van kinderen (politie, officieren van justitie/procureurs des Konings, rechters, leerkrachten maar ook ambtenaren).

De analyse van deze gegevens over een aantal jaren kan een beeld geven van vooruitgang en (nog steeds) bestaande tekortkomingen, bijvoorbeeld in de verplichting van de overheid "*to respect and ensure the rights set forth in the present Convention (= IVRK) to each child within its (their) jurisdiction without discrimination of any kind*" (art. 2 IVRK). Tenslotte, bij deze activiteit behoort ook dat NGO's druk uitoefenen op de overheid om te zorgen voor een systematische verzameling van data met voldoende onderscheiding naar leeftijd, geslacht, behorend tot een minderheid, wonend in de stad of op het platteland etc. (disaggregated data).²⁴ De voorlopige conclusie is dat de advocacy rol van NGO's een veelheid aan activiteiten omvat, gericht op het bevorderen van de implementatie en de bescherming van de rechten van het kind. Een formele rechtvaardiging van deze activiteiten kan worden ontleend aan de internationaal erkende rol van NGO's in de bijdrage die zij geacht worden te leveren aan het toezichthoudende werk van het VN-Kinderrechtencomité.

2.3.2.c Delivery of services

In veel landen, met name in de zich ontwikkelende delen van de wereld maar niet alleen daar, vertalen NGO's hun verantwoordelijkheid voor de implementatie van het IVRK (zie het hiervoor aangehaalde General Comment nr. 14 van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten hiervoor aangehaald) via het opzetten en aanbieden van bepaalde voorzieningen.

Het aanbod van voorzieningen door NGO's, bijvoorbeeld op het terrein van gezondheidszorg en onderwijs, kent een lange geschiedenis die teruggaat tot de tijd vóór de inwerkingtreding van het IVRK. Met name in ontwikkelingslanden was het aanbod vaak een onderdeel van missie- en zendingswerk. Maar het werd in de loop van de afgelopen decennia tevens steeds meer een onderdeel van internationale ontwikkelingssamenwerking.²⁵ Daarin zijn ook INGO's actief die nationale NGO's steunen in het opzetten van voorzieningen die rechtstreeks gericht zijn op het verbeteren van de gezondheidszorg en het onderwijs voor kinderen. Daarnaast komen, mede onder invloed van het IVRK, voorzieningen tot stand voor de bescherming van kinderen tegen alle vormen van geweld en voor de behandeling en sociale reïntegratie

²⁴ Zie in dit verband bijvoorbeeld paragraaf 21 en 22 van de Concluding Observations voor België; UN Doc. CRC/C/BEL/CO/3-4, 11 June 2010.

²⁵ In dit verband zij ook gewezen op het feit dat het IVRK uitdrukkelijk van de Verdragstaten verlangt dat zij internationale samenwerking bevorderen en gebruiken voor de implementatie van de rechten van het kind; zie bijvoorbeeld art. 4, art. 23 (kinderen met een handicap), art. 24 (het recht op gezondheidszorg) en art. 28 (het recht op onderwijs).

van kinderen als slachtoffers van geweld en exploitatie (kindsoldaten, werkende kinderen, kinderen in kindertehuizen en instituten). Hierbij moet worden opgemerkt dat het vrijwel steeds gaat om voorzieningen waarvan de totstandkoming en uitvoering primair behoren tot de verantwoordelijkheid van de overheid in het licht van het IVRK. Dit betekent onder andere dat de overheid de plicht heeft om deze activiteiten van NGO's te faciliteren en te ondersteunen met de nodige (financiële) middelen en daarvoor voorzieningen te treffen in de nationale begroting.

Tenslotte: onderwijs en gezondheidszorg zijn in veel landen voorzieningen die traditioneel werden en worden aangeboden door particuliere, al dan niet religieus geïntereerde organisaties (ver voor kinderrechten een belangrijke drijfveer werden achter de ontwikkeling van beleid en voorzieningen). Dit geldt ook voor Vlaanderen. Dit verklaart tevens waarom organisaties niet direct de kinderrechten als een vertrekpunt bij het verlenen van deze diensten nemen. Kortom kinderrechtenorganisaties zijn in hoofdzaak actief op het verlenen van *advocacy* en niet of nauwelijks op het terrein van *service delivery*.

2.3.2.d Samenwerking NGO's – Overheid

Het VN-Kinderrechtencomité heeft herhaaldelijk gewezen op het belang van een goede samenwerking tussen de overheid en NGO's en van een effectieve en efficiënte coördinatie van activiteiten. Daarin werd en wordt vaak in het bijzonder aandacht gevraagd voor een directe betrokkenheid van NGO's in de rapportage door de overheid aan het VN-Kinderrechtencomité.²⁶ Maar het VN-Comité heeft voor de aard en inhoud van die samenwerking en coördinatie geen concrete richtlijnen gegeven. Hierbij zij aangetekend dat de betrokkenheid van NGO's bij de rapportage door de overheid soms tot spanning kan leiden, tussen enerzijds de inbreng van de NGO's in die rapportage en de vrijheid om eigen rapportage aan het Kinderrechten Comité voor te leggen. Immers in die rapportage kan andere informatie worden opgenomen dan in het overheidsrapport met opvattingen en suggesties die afwijken van dit rapport of met kritiek op dit rapport.

Wat Vlaanderen betreft zal het gaan om samenwerking en coördinatie van activiteiten tussen NGO's en de overheid, met name de minister van jeugd belast met ook de coördinatie van activiteiten betreffende rechten van het kind, de contactpersonen voor rechten van het kind binnen de verschillende ministeries en de nationale commissie voor de rechten van het kind.²⁷

2.3.2.e Nieuwe taken voor NGO's voortvloeiend uit IVRK-Protocol inzake klachtmechanisme kinderrechten?

Tenslotte kan niet onvermeld blijven dat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 19 december 2011 unaniem een derde Optioneel Protocol bij het IVRK heeft aangenomen, waarmee een klachtmechanisme wordt geïntroduceerd.²⁸ Met dit protocol wordt het voor minderjarigen mogelijk om (collectief of individueel) bij het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een klacht in te dienen als alle nationale

---

²⁶ Zie in dit verband bijvoorbeeld Concluding Observations Belgium, UN Doc. CRC/C/BEL/CO/3-4, para.27 en 28.

²⁷ Zie voor meer details Joost Van Haelst, The implementation of the International Convention on the Rights of the Child in Flanders (Belgium) in: A. Alen e.a. (eds.), *The UN Children's Rights Convention: theory meets practice*, p. 121 – 146. Antwerpen, Oxford: Intersentia 2006.

²⁸ VN-resolutie A/RES/66/138.

rechtsmiddelen zijn uitgeput. Dit protocol treedt in werking als tien landen het hebben geratificeerd. NGO's kunnen minderjarigen straks ondersteunen bij het voorbereiden en indienen van klachten over kinderrechtschendingen bij het VN-Comité. Ook lidstaten kunnen straks klachten indienen over kinderrechtschendingen in andere lidstaten. Het is belangrijk dat deze nieuwe ondersteunende taak door NGO's wordt opgepakt, zodat kinderen professionele ondersteuning kunnen vinden bij het indienen van klachten.

2.4 Ervaringen in andere landen

Een belangrijke ervaring in veel landen is de vorming van een coalitie van NGO's. Dit was en is onmiskenbaar het gevolg van richtlijnen van het VN-Kinderrechtencomité met betrekking tot rapportage aan dit comité, met name de regel dat bij voorkeur een gezamenlijk rapport door de nationale NGO's moet worden ingediend. Een noodzakelijke en praktische regel: er zijn verscheidene landen met meer dan 10 NGO's (sommige zelfs 40 of meer) en het is onmogelijk om rapporten van elk van deze NGO's te verwerken, te bestuderen en in een bijeenkomst van drie uur te bespreken.

Een onderzoek van de NGO Group for the Convention on the Rights of the Child uit 2004 (24) leverde o.a. de volgende informatie op:

- in 2004 waren er wereldwijd 100 NGO-coalities; deze coalities komen voor in een meerderheid van de Verdragstaten in Europa (72%), Latijns-Amerika (58%) en Afrika (51%) en de meeste kwamen tot stand tussen 1995 en 2004;
- De activiteiten van de coalities waren onder andere:
  - voorbereiding van een alternatief rapport voor het VN-Kinderrechtencomité en bewustwordingsactiviteiten (in 25 van 31 in het onderzoek betrokken coalities), gevolgd door o.a. advocacy activiteiten (22 van de 31), monitoring CRC (21 van 31), onderzoek (19 van 31), trainingen inzake kinderen en activiteiten ter bevordering van “childparticipation”;
  - in de rapportage door de coalities aan het Comité in Geneva wordt aandacht besteed aan vrijwel alle clustersgewijs gegroepeerde artikelen van het IVRK. Maar de omvang en diepgang van die aandacht liep nogal uiteen. Zij ging vooral uit naar “Basic Health and Welfare” (Cluster VI) en Education, Leisure and Culture (Cluster VII);
  - de coalities beschouwen zichzelf als de stem van kinderen en als een organisatie met verantwoordelijkheid voor het bevorderen van rechten van kinderen; zij proberen derhalve kinderen en jonge mensen te betrekken bij hun werk;
  - de coalities proberen vaak invloed uit te oefenen in activiteiten van de overheid (wetgeving, beleid, programma's) om te zorgen dat de resultaten daarvan in overeenstemming zijn met de verplichtingen voortvloeiend uit het IVRK;
  - de meeste van de in het onderzoek betrokken coalities hebben een kantoor en een betaalde staf; het bereik van de meeste is nationaal, en sommige hebben ook activiteiten op regionaal niveau (8 van 31) en internationaal niveau (11 van 31).

Dit onderzoek bevestigt dat NGO's nauw betrokken zijn bij het toezichthoudend werk van het Comité in Genève via alternatieve rapportages, die aan alle aspecten van het IVRK aandacht besteden. Daarnaast blijken hun nationale activiteiten (los van de alternatieve rapportages) vooral te liggen in de sfeer van bewustwording (o.a. na campagnes in de media), toezicht op de naleving van het IVRK jo. advocacy activiteiten, onderzoek, training en participatie van kinderen. Meer specifieke informatie over de rol en activiteiten van NGO's in bijvoorbeeld buurlanden van België (en/of andere landen) vergt een vrij uitgebreid onderzoek en zou neerkomen op afzonderlijke veldtekeningen. Voorlopige internet search levert alleen een lijst van NGO's op, al dan niet aangesloten bij een coalitie. Het verder verzamelen van informatie via websites van bijvoorbeeld 40 NGO's in Duitsland geeft wellicht een overzicht van doelstellingen en feitelijke activiteiten, maar geen diepgang, bijvoorbeeld op het punt van contact met de overheid/samenwerking met andere NGO's.

3. Veltekening middenveld kinderrechten Vlaanderen

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zullen de taken en rollen van de verschillende actoren in het middenveld kinderrechten in Vlaanderen in kaart worden gebracht. Onder “middenveld kinderrechten” wordt verstaan het geheel van non-gouvernementele organisaties (NGO’s) en andere organisaties werkzaam op het terrein van kinderrechten.

3.2 Aanpak van het onderzoek

Doel van dit hoofdstuk is het in kaart brengen van de taken en rollen van de verschillende actoren in Vlaamse middenveld kinderrechten. Om te bepalen welke actoren worden meegenomen in het onderzoek is allereerst gekeken naar de leden van de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen. Zowel de kernleden van de Kinderrechtencoalitie als de ondersteunende leden zijn meegenomen in het onderzoek. Daarnaast komen uit de parlementaire documenten en de gesprekken die gevoerd zijn met medewerkers van de afdeling Jeugd nog een aantal organisaties naar voren die buiten het kinderrechtencollectief om actief zijn op het gebied van kinderrechten. Uiteindelijk is gekomen tot de volgende lijst van organisaties die actief zijn op het gebied van kinderrechten:

Kernleden Kinderrechtencoalitie

Child focus
Crefi
Defence for Children Vlaanderen
Gezinsbond
Kinder- en jongerentelefoon Vlaanderen
Kinderrechtenhuis VZW
Kinderrechtswinkel
Liga voor de mensenrechten
Plan België
Uit de Marge
UNICEF België
Vives

Ondersteunende leden Kinderrechtencoalitie

Arktos
ECPAT België
Grip Vzw
In Petto
Jeugd & Vrede VZW
Juna
Medimmigrant
Rondpunt
Steunpunt jeugdhulp
Onderzoekscentrum Kind en Samenleving
Steunpunt Algemeen welzijnswerk
VCOV

Vlaams Internationaal Centrum
Vlaams Welzijnsverbond VZW
Welzijnszorg VZW

Kinderrechtenorganisaties die geen lid zijn van de Kinderrechtencoalitie

Jint
Kenniscentrum Kinderrechten
Nationale commissie voor de rechten van het kind
Vereniging Vlaamse jeugddiensten
VIP-jeugd
Vlaamse Jeugdraad
Vormen

Van alle bovengenoemde organisaties zijn de laatste jaarverslagen (2009, 2010) en statuten opgevraagd. Ook zijn de websites van alle organisaties zorgvuldig bekeken. Voor een aantal organisaties geldt dat de benodigde stukken op de website van de organisatie zijn te vinden. Deze stukken zijn door de onderzoeksgroep zelf gedownload. Organisaties van wie na een eerste verzoek geen stukken zijn ontvangen en van wie ook geen stukken op de website stonden, zijn tot twee maal toe herinnerd aan het verzoek om de stukken op te sturen. Uiteindelijk ontbraken alleen de stukken van het Kinderrechtenhuis, Defence for Children Vlaanderen (kernleden kinderrechtencoalitie), In Petto en ECPAT België (ondersteunende leden Kinderrechtencoalitie). Van Defence for Children is wel een ingevuld enquêteformulier ontvangen betreffende de activiteiten van deze organisatie. Tevens is tijdens de interviewronde gesproken met een medewerker van ECPAT België.

Op basis van de verzamelde documenten is een eerste analyse gemaakt van de taken en rollen van de genoemde organisaties om zo een overzicht te kunnen bieden van de kinderrechtdomeinen waarop de verschillende kinderrechtenorganisaties actief zijn. Eventuele onduidelijkheden en vervolgvragen zijn aan bod gekomen in de interview- en enquêteronde en verwerkt in dit hoofdstuk.

Voor het maken van de analyses is de meeste waarde toegekend aan de jaarverslagen. Deze verslagen beschrijven immers de activiteiten die daadwerkelijk zijn verricht door de organisaties. Voor een aantal organisaties geldt dat ook op hun websites verslag wordt gedaan van activiteiten. Deze zijn meegenomen in de gemaakte analyses. De bestudeerde statuten geven meestal slechts zeer beknopt de doelstellingen van een organisatie weer, zo bleek uit deze inventarisatie.

Nadat de actoren in kaart zijn gebracht, heeft het onderzoeksteam de aangeleverde en gevonden documenten van de verschillende organisaties grondig bestudeerd en voor iedere organisatie aangegeven op welk thema welke activiteiten worden ondernomen. Voor een rubricering van de activiteiten is aansluiting gezocht bij de clusters die door het VN-Kinderrechtencomité worden gehanteerd bij de rapportageverplichting door lidstaten aan het comité.²⁹

Dit betreft de volgende clusters:

1. Algemene toepassingsmaatregelen (art. 4, 42 en 44(6))

---

²⁹ Zie: R. Hodgkin & P. Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, United Nations Children's Fund 2007.

2. Definitie van het Kind (art. 1 IVRK)
3. Algemene Beginselen (art. 2,3,6 en 12)
4. Burgerrechten en vrijheden (art. 7,8,13-17 en 37)
5. Gezinssituatie en alternatieve zorg (art. 5,18(1)(2), 9-11, 19-21, 25, 27(4) en 39)
6. Handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn (art. 6, 18(3), 23, 24, 26 en 27(1-3))
7. Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten (art. 28, 29 en 31)
8. Bijzondere beschermende maatregelen (art. 22, 30, 38, 39, 40, 37 (b-d) en 32-36)

Vervolgens is per organisatie bekeken binnen welk cluster activiteiten worden ondernomen en is in kaart gebracht welke kinderrechtenactiviteiten de betreffende organisatie, blijkens de door ons bestudeerde stukken, binnen dit cluster ondernemen. Tenslotte is in kaart gebracht wat voor soort activiteiten de organisaties verrichten. Daarbij is de volgende indeling van soorten activiteiten gebruikt:

1. Voorlichting kinderrechten
2. Lobby/ invloed op beleid (adviseren e.d.)
3. Onderzoek/publicaties
4. Bijstand aan kinderen
5. Bevorderen van participatie
6. Vorming/ stimuleren zelfontplooiing
7. Actie/campagne

Op basis van deze analyse kan een aantal voorzichtige conclusies worden getrokken over een mogelijke overlap en mogelijke lacunes van activiteiten van de diverse organisaties en over de vraag op welke kinderrechtendomeinen nog weinig of geen aandacht vanuit het middenveld kinderrechten van Vlaanderen te vinden is.

Deze conclusies worden in het vervolg van dit hoofdstuk per cluster gepresenteerd. In het navolgende schema is weergegeven op welke clusters activiteiten worden ondernomen en door welke organisatie.

3.3 Cluster 1: Algemene Toepassingsmaatregelen

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 4 Realiseren van kinderrechten

Artikel 42 Toepassing IVRK

Artikel 44 Toepassing IVRK

3.3.1.a Relevante thema's binnen cluster één

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die kinderrechtenorganisaties op het gebied van dit cluster kunnen uitoefenen, zijn de volgende:³⁰

- Toezicht en lobby op de activiteiten van de Vlaamse overheid ten aanzien van hun verplichting om alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen te nemen om de in het IVRK vastgelegde rechten te verwezenlijken (zoals bepaald in artikel 4 IVRK).
- Het bevorderen van de internationale samenwerking op het gebied van kinderrechten; de naleving van kinderrechten buiten Vlaanderen. Hierbij valt onder andere te denken aan het aanmoedigen van ondertekening van (of toetreding tot) voor kinderrechten relevante internationale instrumenten.
- In het licht van artikel 12 IVRK verzekeren dat de mening van kinderen uitgedrukt en gehoord worden bij alle zaken die hun rechten betreffen.
- Lobby voor en het faciliteren van participatie van kinderrechtenorganisaties.
- Bevorderen van de naleving en verbetering van het Nationaal Actieplan voor kinderen 2005.
- De harmonisatie van het mandaat van de verschillende mandaten van de kinderrechten commissarissen in het Vlaamse, Franse en Duitse gedeelte.
- Voorlichting en het verspreiden van informatie over kinderrechten.
- Het verlenen van bijstand aan kinderen als er sprake is van een schending van kinderrechten door de Staat.
- Het bezoeken en rapporteren van jeugd- en zorginstellingen en hieromtrent voorstellen tot verbetering doen.
- Dataverzameling met betrekking tot alle in het IVRK beschreven rechten. Om de opvolging van kinderrechten te verzekeren en om een beleid te ontwikkelen dat aangepast is aan de noden en interesses van kinderen is het verzamelen van statische en analytische gegevens over kinderen onontbeerlijk.³¹

³⁰ Implementation Handbook, p. 69-70; *Extract from Committee on the Rights of the Child General Comment No. 2, "The role of national human rights institutions in the promotion and protection of children's rights", 2002, CRC/GC/2002/2.*

³¹ Activiteiten overgenomen uit Alternatieve Rapportage Kinderrechtencoalitie, p. 13, het Implementation Handbook (zie noot 4) en onze enquête, en deze samengevoegd.

Deze lijst is niet uitputtend, maar dient als voorbeeld om te illustreren wat activiteiten binnen dit cluster kunnen omvatten. Kort gezegd gaat het om het monitoren van en het bijdragen aan de implementatie van kinderrechten. De kinderrechten dienen gewaarborgd te worden in de wet, maar ook in de praktijk. Voorlichting op het gebied van kinderrechten kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Ook alle activiteiten die in het buitenland door kinderrechtenorganisaties worden ondernomen vallen onder dit cluster, dit omdat uit artikel 4 IVRK de verplichting tot internationale samenwerking voortvloeit.

*Concluding Observations*³²

Het VN-Kinderrechtencomité heeft in zijn laatste Concluding Observations ten aanzien van België, België aangespoord alle nodige maatregelen te treffen om te voldoen aan de aanbevelingen die tot nu toe nog niet of onvoldoende werden geïmplementeerd. Hierbij wordt onder meer bedoeld op de aanbevelingen die verband houden met discriminatie van kinderen die leven in armoede, het recht van het kind om gehoord te worden, lijfstraffen en het jeugdrecht. Verder heeft het VN-Kinderrechtencomité België aanbevolen het proces ter intrekking van de voorbehouden aangaande artikelen 2 en 40 van het IVRK te versnellen. Dit is een onderwerp waar ook de kinderrechtenorganisaties zich actief voor kunnen inzetten.

Het VN-Kinderrechtencomité blijft verder bezorgd over de versplinterde aanpak van de dataverzameling en vreest eveneens dat de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind niet over de noodzakelijke middelen beschikt om volwaardig haar taak op zich te nemen als coördinator van de dataverzameling.

Wat betreft het verspreiden van informatie over kinderrechten betreurt het Comité dat er geen gerichte en systematische verspreidings- en bewustmakingscampagnes worden gevoerd betreffende het IVRK. Ook uit het bezorgdheid over het feit dat deze voorlichting niet aan alle professionals wordt gegeven die voor en met kinderen werken en dat deze voorlichtingen bovendien niet op gepaste wijze alle bepalingen van het IVRK omvatten. Ook is het VN-Kinderrechtencomité bezorgd over het feit dat mensenrechteneducatie nog steeds niet expliciet deel uitmaakt van het lessenpakket op basisscholen en secundaire scholen in de federatie.

Met betrekking tot de uit artikel 4 IVRK voortvloeiende verplichting tot internationale samenwerking, merkt het VN-Kinderrechtencomité op dat kinderrechten geen belangrijk onderdeel uitmaken van overeenkomsten met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking. Ook wijst het VN-Kinderrechtencomité er op dat slechts 0,55 procent van het Bruto Nationaal Product wordt besteed aan internationale samenwerking, terwijl België zichzelf heeft verbonden aan de internationale standaard van 0,7 procent.

---

³² De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

*Alternatieve rapportages*³³

In de alternatieve rapportage wordt gewezen op een algemeen gebrek aan coördinatie in verscheidene beleidsdomeinen waarvoor de bevoegdheden verdeeld zijn over verschillende beleidsniveaus. Voorts vrezen de NGO's in hun rapportage dat de uitbreiding van de Kindeffectenrapportage naar een Kind- en Jongereneffectenrapportage ertoe zal leiden dat de aandacht voor kinderrechten zal verslappen. Verder is er aandacht voor de structurele verzameling van statische en analytische gegevens die moet verbeteren, en een gebrek aan informatie (voornamelijk waar het gaat om opgesplitste gegevens). Er wordt tevens aangegeven dat de NGO's geen zicht hebben op de stand van zaken met betrekking tot de door de overheid aangekondigde reflectie van het voorbehoud van artikel 2 van het IVRK. Ze vrezen dat er door de overheid geen stappen zijn gezet.

Een ander punt dat aan bod komt in de alternatieve rapportages is dat de rapporten en aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité door de overheid slecht verspreid worden. Concluderend kunnen we stellen dat binnen dit cluster de coördinatie van het nationaal kinderrechtenbeleid, de voorlichting en het verspreiden van informatie over kinderrechten aan zowel professionals als kinderen en de dataverzameling deelonderwerpen vormen die de aandacht verdienen van de overheid, en daarmee ook van het Vlaams middenveld.

3.3.1.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

In deze paragraaf zal worden beschreven welke activiteiten door de organisaties binnen het Vlaams middenveld kinderrechten worden ondernomen binnen het eerste cluster. Hierbij zal met name aandacht worden besteed aan de thema's die in de Concluding Observations en/of de alternatieve rapportages zijn aangeduid als thema's die (meer) aandacht verdienen.

Bevorderen van het betrekken van kinderrechten in beleid

Lobby voor het betrekken van kinderrechten in het beleid wordt met name gevoerd door UNICEF. Het mandaat hiertoe volgt uit artikel 45 van het IVRK. UNICEF België geeft aan dit te doen door beleidsmakers aan te moedigen om hun stem en hun steun in te zetten om UNICEF te helpen de levensomstandigheden van kinderen te verbeteren en hun rechten te garanderen, in België en in de hele wereld. Dit gebeurt onder meer door het stimuleren van parlementaire vragen, het indienen van resoluties en het overbrengen van aandachtspunten aan beleidsmakers. De inbreng van UNICEF wordt blijkens de website van de organisatie gebruikt tijdens parlementaire debatten.³⁴ Het Steunpunt jeugdhulp geeft vanaf 2012 het nieuwe 'E-zine' jeugd en kinderrechten uit.

Voorlichting

Zoals aangegeven in zowel de Concluding Observations als de alternatieve rapportages is het van belang om aandacht te besteden aan de voorlichting over

---

³³ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-Kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse en Franstalige Jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse Gemeenschap.

³⁴ Zie: <http://www.unicef.be/nl/project-belgium/opkomen-voor-kinderrechten>

kinderrechten. Aan dit thema wordt met name aandacht besteed door Unicef en de Kinderrechtswinkel die gratis brochures vestrekken. De Kinderrechtswinkel beantwoordt daarnaast ook algemene vragen over kinderrechten. Zo werden in 2010 in totaal 557 vragen beantwoord die betrekking hebben op het thema IVRK/kindbeeld.

Ook Jeugd & Vrede besteedt aandacht aan voorlichting over kinderrechten, bijvoorbeeld door de interactieve tentoonstelling (Kinderen Inbegrepen) en de tentoonstelling 'wij beslissen mee' met bijbehorende lesbrief.

Het Steunpunt jeugdhulp geeft vanaf 2012 het nieuwe 'E-zine' jeugd en kinderrechten uit en de organisatie VORMEN vzw heeft onder meer spelmateriaal met betrekking tot kinderrechten ontwikkeld. Daarnaast geeft Vives aan informatie te verspreiden over kinderrechten op vormingen. In de interviewronde is echter naar voren gekomen dat de organisatie Jeugd en Vrede het thema kinderrechten af zou bouwen en de organisatie VORMEN voornemens is om uit het decreet te stappen, waardoor zij niet verder binnen dit thema gesubsidieerd zullen worden. Het lijkt er derhalve op dat de voorlichting over kinderrechten op meer structurele wijze opgepakt zou kunnen worden waardoor, in lijn met de aanbeveling van het VN-kinderrechtencomité, systematische verspreidings- en bewustmakingscampagnes betreffende kinderrechten kunnen worden gevoerd en alle professionals die werken met kinderen worden geschoold in kinderrechten.

Internationale samenwerking

Op het terrein van internationale samenwerking zijn vooral Plan België en het Vlaams Internationaal Centrum actief. Deze organisaties zetten zich in om de leefomstandigheden van kinderen in het Zuiden structureel te verbeteren. Beide organisaties geven aan zich daarnaast ook te richten op het bewust maken van de Belgische bevolking en overheid van het belang van ontwikkelingssamenwerking, waarbij Plan België aangeeft zich specifiek te richten op het belang van een op kinderrechten gebaseerde internationale samenwerking, onder andere door lobby en het ontwikkelen en verbeteren van pedagogisch materiaal voor leerkrachten van het lager onderwijs. Ook UNICEF geeft aan zich in te zetten voor meer aandacht voor kinderrechten in ontwikkelingssamenwerking. Dit laatste komt overeen met de aanbeveling gedaan door het VN-Kinderrechtencomité in de laatste Concluding Observations ten aanzien van België.

Dataverzameling

Het Kenniscentrum Kinderrechten heeft als algemene doelstelling de kennis over de rechten van het kind - voortgebracht door nationaal en internationaal wetenschappelijk onderzoek - samen te brengen, toegankelijk te maken, te verspreiden en te stimuleren. Dit doen zij door het ontwikkelen van een kinderrechtendatabank, welke zal bestaan uit drie afzonderlijke databanken; een instrumentendatabank (Vlaams, federaal, regionaal en internationaal niveau) een onderzoeksdatabank (Vlaams niveau) en een publicatiedatabank (Vlaams, nationaal en internationaal niveau) (zie <http://www.keki.be/?m=21>). Ook worden seminars georganiseerd en er worden vragen met betrekking tot onderzoek op het gebied van kinderrechten beantwoord.

Ook de Kinderrechtencoalitie beschikt over een databank kinderrechten (<http://www.kinderrechtencoalitie.be/content.aspx?l=006>). Deze databank was voorheen de enige databank kinderrechten. Hoewel er sprake is van enige overlap tussen de twee databanken, verzamelen ze volgens de betreffende organisaties zeer

verschillende informatie. Beide organisaties hebben ook samen om de tafel gezeten uit vrees voor overlap. Volgens KeKi is hun databank meer wetenschappelijk van aard. De databank van de Coalitie bevat volgens hen voor kinderrechten relevante links en opmerkelijke documenten.

Nationale commissie voor de rechten van het kind

De Nationale commissie wordt onder dit cluster afzonderlijk besproken omdat het een bij samenwerkingsakkoord tussen de verschillende gewesten opgerichte organisatie is die zich met name richt op de rapportageverplichting van de Belgische overheid aan het VN-Kinderrechtencomité. De Nationale commissie voor de rechten van het kind (NCRK) is opgericht in reactie op de aanbeveling van het VN-Kinderrechtencomité naar aanleiding van de eerste periodieke rapportage van België aan dit comité om een permanent mechanisme op te richten dat wordt belast met *“de coördinatie en de evaluatie van, alsook het toezicht op het beleid inzake de bescherming van het kind, teneinde zich ervan te vergewissen dat het verdrag zowel op federaal als op lokaal vlak volledig wordt nageleefd en toegepast”*.

De organisatie staat derhalve als het ware tussen de overheid en het middenveld in.

De NCRK is een overlegplatform tussen ruim 90 kinderrechtenactoren die bij samenwerkingsakkoord door de betrokken Belgische overheden zijn aangeduid. In 2010 heeft de Nationale Commissie deelgenomen aan de publieke hoorzittingen van het VN-Kinderrechtencomité naar aanleiding van de rapportage van België in het kader van het IVRK en het facultatieve protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie. Nadat het VN-Kinderrechtencomité haar Concluding Observations bekend heeft gemaakt, zijn deze door de NCRK met het oog op onmiddellijke opvolging vertaald naar het Nederlands en het Frans (in afwachting van de officiële Franse vertaling). Daarna zijn de Concluding Observations in werkgroepen besproken.

Bekendmaking en implementatie van de aanbevelingen uit de Concluding Observations

Het bezwaar van de NGO's in de alternatieve rapportage aan het VN-Kinderrechtencomité dat de Concluding Observations niet voldoende bekend worden gemaakt, lijkt te zijn opgepakt door in de samenwerkingsovereenkomst met de Kinderrechtencoalitie op te nemen dat de NGO's en hun partners tot taak hebben om de Concluding Observations bekend te maken. De Kinderrechtencoalitie heeft tevens tot taak om toe te zien op de implementatie van de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité.

3.3.1.c Conclusie

Verschillende organisaties zijn actief binnen dit cluster. Het meest in het oog springend hierbij is de NCRK die *‘in staat voor coördinatie en de evaluatie van, alsook het toezicht op het beleid inzake de bescherming van het kind, teneinde zich ervan te vergewissen dat het IVRK op alle overheidsniveaus volledig wordt nageleefd en toegepast’*. Hoewel zowel uit het jaarverslag van de organisatie zelf, als ook uit de Concluding Observations van het VN-kinderrechtencomité naar voren komt dat op verschillende punten verbetering te boeken valt, is duidelijk dat de organisatie een belangrijke taak heeft binnen dit cluster. Desalniettemin lijkt het relevant dat ook niet aan de overheid gebonden organisaties zich in blijven zetten op dit thema, om zo

voldoende ‘checks and balances’ te garanderen. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door UNICEF, dat aangeeft te lobbyen bij regeringen om meer respect af te dwingen voor kinderrechten in het beleid.

Het thema voorlichting zou meer structurele aandacht kunnen krijgen, zodat in overeenstemming met de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité zowel professionals als alle kinderen in Vlaanderen bekend raken met hun rechten.

Onder dit cluster valt ook het geven van training en voorlichting van informatie op het gebied van kinderrechten. Hiermee houden zowel de Kinderrechtswinkels als Jeugd & Vrede en de organisatie Vormen zich bezig. Het Steunpunt Jeugdhulp geeft sinds 2012 het nieuwe ‘E-zine’ jeugd en kinderrechten uit.

Het intrekken van de voorbehouden bij artikel 2 en 40 dat door zowel het VN-Kinderrechtencomité als in de Alternatieve rapportage is genoemd wordt door geen van de organisaties als aandachtspunt genoemd. Onduidelijk is of hiervoor wel lobby wordt gevoerd. In het Vlaams Actieplan Kinderrechten wordt het bekijken van de mogelijkheid van intrekken van de interpretatieve verklaringen bij artikel 2 en artikel 40 IVRK als actiepunt genoemd.³⁵

---

³⁵ Vlaamse Overheid, *Vlaams Actieplan Kinderrechten*, juli 2011, p. 18.

3.3.2 Cluster 2: Definitie van het kind

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 1 – Definitie Kind

3.3.2.a Inleiding

Onder dit cluster worden lidstaten gevraagd om informatie te verschaffen over de definitie van het kind onder de nationale wetgeving. Dit cluster betreft artikel 1 van het IVRK. Dit artikel houdt kort samengevat in dat iedere persoon jonger dan 18 jaar als kind wordt aangemerkt, tenzij de nationale wetgeving de meerderjarigheidsgrens lager stelt.³⁶ In beginsel geldt in België dat alle kinderen jonger dan 18 jaar worden beschouwd als minderjarigen. Hier zijn enige uitzonderingen op gemaakt in de Vlaamse wetgeving wanneer het gaat om de mogelijkheid om arbeid te verrichten (mag vanaf 15 jaar) of het vereiste dat minderjarigen van 12 jaar en ouder moeten instemmen met een adoptie. Op dit punt is wetgeving en beleid in België dus in overeenstemming met het IVRK en het is het dan ook niet te verwachten dat NGO's veel activiteiten ondernemen op dit (in omvang relatief beperkte) kinderrechtenonderwerp.

3.3.2.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

In dit cluster zijn geen activiteiten van kinderrechtenorganisaties aangetroffen. Dit is, zoals hierboven uiteengezet, in lijn met onze verwachting. Van een lacune in de activiteiten van de kinderrechtenorganisaties op het Vlaams middenveld is dan ook geen sprake. Indien er in de toekomst sprake zou zijn van een eventuele wijziging van de definitie van het kind in België, kan dit worden opgevangen door de kinderrechtenorganisaties die actief zijn op het terrein van Algemene Toepassingsmaatregelen (cluster 1). Dit cluster behelst onder andere het harmoniseren van de nationale wetgeving met het IVRK, en zou in de voorgestelde situatie handvatten kunnen bieden.

---

³⁶ IVRK-bundel UNICEF, p. 19.

3.3.3 Cluster 3: Algemene beginselen

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 2	Bescherming tegen discriminatie
Artikel 3	Belangen van het kind
Artikel 6	Overleven en ontwikkeling
Artikel 12	De mening van het kind

3.3.3.a Relevante thema's binnen cluster drie

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die het Vlaams middenveld binnen dit cluster kan ondernemen, zijn:

- Het bieden van bescherming tegen discriminatie.
- Het bevorderen van de naleving van artikel 3 IVRK, waarin is gesteld dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen.
- Het bevorderen van de naleving van het recht op leven, overleven en ontwikkelen.
- Het bevorderen van het recht op participatie.
- Het bevorderen van het recht van minderjarigen om gehoord te worden in een juridische procedure.

*Concluding Observations*³⁷

Het VN-Kinderrechtencomité is, wat betreft het non-discriminatiebeginsel, bezorgd over de verschillende vormen van discriminatie waarmee kinderen die in armoede leven geconfronteerd worden. Dit werd ook in eerdere Concluding Observations reeds genoemd. De discriminatie van deze kinderen heeft met name betrekking op de toegang tot onderwijs, gezondheidszorg en vrijetijdsbestedingen. En niet alleen deze groep kinderen, maar ook kinderen met een handicap en kinderen van buitenlandse komaf worden gediscrimineerd. Het VN-Kinderrechtencomité roept de lidstaat op alle opgesplitste gegevens te verzamelen om de effectieve monitoring van discriminatie mogelijk te maken en een uitgebreide strategie uit te werken en uit te voeren die alle vormen van discriminatie aanpakt.

Wat betreft het belang van het kind stelt het VN-Kinderrechtencomité vast dat artikel 3 van het IVRK nog niet voldoende en onvolledig in de wet en de praktijk is geïmplementeerd.

³⁷ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

Het VN-Kinderrechtencomité verwelkomt de vele initiatieven in België ter bevordering van participatie van kinderen op verschillende domeinen, maar het plaatst ook een kanttekening. Uit de alternatieve rapportages blijkt dat kinderen vinden dat er amper rekening wordt gehouden met hun mening over zaken die hen rechtstreeks aangaan. Daarnaast is het VN-Kinderrechtencomité bezorgd dat kinderen in kwetsbare situaties (kinderen in armoede, met een handicap, in psychiatrische instellingen) vaak worden uitgesloten van participatieve initiatieven. Tot slot is het VN-Kinderrechtencomité van mening dat België de ondersteuning van participatie van kinderen bij het rapporteringsproces verder moet inzetten.

Het VN-Kinderrechtencomité heeft voorts in de Concluding Observations zijn zorgen geuit over het recht van minderjarigen om gehoord te worden in een juridische procedure. De wetgeving moet verzekeren dat een kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen, het recht heeft deze mening te uiten en dat hieraan voldoende gewicht wordt toegekend. Het recht van artikel 12 IVRK moet geïmplementeerd worden in de wetgeving. Het VN-Kinderrechtencomité is bang dat dit recht anders in de praktijk niet wordt nageleefd.

*Alternatieve rapportages*³⁸

Met betrekking tot artikel 2 en artikel 3 IVRK wordt in het alternatieve rapport van de NGO's aandacht besteed aan de moeilijke situatie van minderjarige vreemdelingen. Daarnaast is er in de alternatieve rapportages vooral veel aandacht voor de participatie van kinderen en jongeren. Wat betreft het algemene beleid wordt in het alternatieve rapport van de Kinderrechtencoalitie gesteld dat er de laatste jaren vorderingen zijn gemaakt op het vlak van het stimuleren en verankeren van participatie van kinderen in verschillende domeinen. Desalniettemin zijn er per beleidsdomein grote verschillen, variërend van het deelnemen aan culturele activiteiten tot zitting nemen in inspraakraden of betrokken zijn bij besluitprocessen. Kinderen worden alleen geconsulteerd in dossiers met een typisch kindthema (bv. het inrichten van een speelplein) of randthema (bv. orde in de klas). Thema's die ook volwassenen aangaan (zoals mobiliteit of invulling van eindtermen) worden ten onrechte onvoldoende met kinderen besproken.

Wat betreft de participatie van specifieke groepen kinderen en jongeren wordt in de rapportages ondermeer gewezen op beperkte participatie van kinderen en jongeren in de gezondheidszorg. Dit is een direct gevolg van de Wet Patiëntenrechten die uit gaat van de principiële onbekwaamheid van kinderen om hun rechten uit te oefenen. De rapportage van het Kinderrechtencommissariaat wijst erop dat participeren in het onderwijs nog steeds gelijkgesteld wordt met de oprichting van een leerlingenraad. Daarnaast is er veel aandacht voor kinderen in een kwetsbare situatie, zoals kinderen in armoede, illegale kinderen, asielzoekers, kinderen met een handicap, zieke kinderen, kinderen in conflict met de wet, kinderen in psychiatrische instellingen en zeer jonge kinderen. Een ander thema betreffende de participatie van kinderen en jongeren dat aan de orde wordt gesteld in de alternatieve rapportages is het betrekken

---

³⁸ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-Kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse gemeenschap.

van kinderen in juridische procedures. Zowel waar het het recht om gehoord te worden betreft, als waar het gaat om de mogelijkheid om zelf een procedure te initiëren moeten er volgens de kinderrechtenorganisaties verbeterlagen worden gemaakt.

3.3.3.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Tegengaan van discriminatie

De organisatie Grip (Gelijke rechten voor Iedere Persoon met een handicap) zet zich ondermeer in om de beperkingen aan de kaart te stellen die ouders ondervinden wanneer zij hun kind met een beperking willen inschrijven bij een school. De Liga voor Mensenrechten zet zich in meer algemene zin in voor de bestrijding van discriminatie.³⁹ Omwille van de beperkte middelen en mankracht worden in 2009 en 2010 geen specifieke acties of activiteiten opgezet i.v.m. jeugdrecht. Wel wordt de actualiteit opgevolgd en het dossier aangevuld.⁴⁰

Participatie

Wat betreft de naleving van het recht op participatie dient als eerste de Vlaamse jeugdraad te worden besproken. Deze organisatie is de officiële adviesraad voor de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties in Vlaanderen aanbelangen. De Vlaamse jeugdraad stelt zich ten doel ervoor te zorgen dat de stem van kinderen en jongeren tot bij beleidsmakers reikt en verdedigen de belangen van jeugdwerkorganisaties in Vlaanderen en Europa. De Vlaamse ministers moeten het advies van de Vlaamse Jeugdraad vragen telkens als zij beslissingen willen nemen die invloed hebben op kinderen en jongeren. Maar de Vlaamse Jeugdraad brengt ook op eigen initiatief advies uit. In commissies, werkgroepen en op andere bijeenkomsten worden standpunten en adviezen voorbereid, deze passeren dan de Algemene Vergadering van de Jeugdraad, die dan het eindresultaat aan de Vlaamse regering bezorgt.⁴¹ Aandacht verdient tevens het feit dat de Vlaamse Jeugdraad sinds kort aandacht besteedt aan de positie (en/of problemen) van de jongeren onder de zestien. Deze groep kwam niet voor in de adviserende activiteiten van de Vlaamse Jeugdraad. Hoe dat wel te doen is onderwerp van voortgaand intern overleg en met mogelijke partners zoals UNICEF.

Het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving doet onderzoek naar de manier waarop kinderen en jongeren zich voelen en/of aankijken tegen hun omgeving; tevens ontwikkelt het strategieën om de daarbij opgedane inzichten toe te passen op gemeentelijk, provinciaal, Vlaams of Europees niveau. De nadruk van het onderzoek door Kind en Samenleving ligt op de participatie van kinderen.

Een andere organisatie die een bijdrage lijkt te leveren aan de implementatie van het recht op participatie is JINT, dat fungeert als het Nationaal Agentschap voor de uitvoering van het Europese subsidieprogramma Youth in Action, een subsidie- en ondersteuningsprogramma aan Europese projecten voor jongeren waarvan het doel is de actieve betrokkenheid van jongeren bij de maatschappij en bij Europa te vergroten. Wat betreft participatie in het centrale jeugdbeleid wordt gewezen op de Vereniging voor Vlaamse Jeugddiensten die als een van haar kerndoelstellingen heeft het

---

³⁹ www.kinderrechtencoalitie.be

⁴⁰ Zie: voortgangsrapport Liga voor de Mensenrechten 2009-2010.

⁴¹ www.vlaamsejeugdraad.be

ondersteunen van lokale overheden in het ontwikkelen van een participatiebeleid ten aanzien van kinderen en jongeren.

Wat betreft de participatie van kwetsbare groepen kinderen kan ondermeer worden gewezen op het ‘What do you think’ programma van UNICEF waarin wordt geprobeerd om de stem van kwetsbare kinderen en jongeren te laten horen. Binnen dit kader worden kwetsbare kinderen en jongeren in België rechtstreeks of onrechtstreeks (via scholen of organisaties) bevraagd over wat zij denken van het respect voor hun rechten en over de problemen die zij zien of ervaren. Hierdoor worden hun ideeën, hun wensen en hun voorstellen verzameld en overgebracht aan de beleidsmakers in ons land, maar ook aan het VN-Kinderrechtencomité.⁴²

De organisatie Jeugd & Vrede organiseert vakanties en opleidingen tot animator en hoofdanimator voor vluchtelingen en Vlaamse kinderen en jongeren, waarbij de doelstelling van deze activiteiten onder meer het stimuleren van de mondigheid van vluchtelingenkinderen is zodat zij in het onthaalcentrum voor vluchtelingen ook gehoord worden.⁴³

Wat betreft het betrekken van kinderen in de juridische procedure kan met name worden gewezen op de Kinderrechtswinkel. Deze organisatie zet zich in voor de mogelijkheden van kinderen en jongeren om betrokken te worden bij de juridische procedure zodat zij derhalve de mogelijkheid krijgen om te participeren in beslissingen die hen aangaan. Ook heeft de Gezinsbond een standpunt voorgebracht met betrekking tot de hervorming van het familierecht waarin wordt gepleit voor spreekrecht voor minderjarigen in alle juridische en administratieve geschillen waarbij zij betrokken zijn. Wat betreft de rechtspositie van minderjarige slachtoffers van verkeersongevallen heeft Rondpunt een juridisch expert in dienst die de rechten van minderjarigen in een juridische procedure opvolgt.

3.3.3.c Conclusie

Binnen het cluster algemene beginselen wordt door het Vlaams middenveld met name ingezet op het bevorderen van de participatie. Belangrijke speler op dit punt is de Vlaamse jeugdraad, die geldt als de officiële adviesraad voor de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties in Vlaanderen aanbelangen. Daarnaast zet een groot aantal andere organisaties zich in voor de bevordering van participatie. Zo ondersteunt de Kinderrechtswinkel jongeren die hun stem willen laten horen binnen een juridische procedure, dit is met name relevant in het licht van de aanbeveling in de Concluding Observations van het VN-Kinderrechtencomité waarin het Comité uitspreekt bezorgd te zijn over de mogelijkheden voor minderjarigen om gehoord te worden binnen de juridische procedure, met name waar het procedures betreffende omgang en echtscheiding betreft.⁴⁴ Daarnaast brengt UNICEF in het kader van het programma ‘What do you think’ de mening en belevingswereld van jongeren uit een specifieke doelgroep inzichtelijk, zet Jeugd & Vrede zich in voor het mondig maken van vluchtelingenkinderen en legt deze organisatie bij het geven van vorming aan

---

⁴² Zie: <http://www.unicef.be/nl/project-belgium/what-do-you-think>

⁴³ <http://www.kinderrechtencoalitie.be/content.aspx?l=003.002.004>

⁴⁴ Concluding Observations: Belgium, betreffende het derde en vierde rapport van België over de implementatie van het Verdrag besproken op 11 juni 2010 UN Doc. CRC/C/BEL/CO/3-4, 11 June 2010, par 37 en 38.

kinderen en jeugdbeschermers de nadruk op participatie en doet het onderzoekscentrum Kind en Samenleving onderzoek waarbij wederom de nadruk op participatie ligt. Overigens is het thema 'participatie' een overkoepelend kinderrecht dat steeds gekoppeld is aan een specifiek kinderrecht, en geldt het bovenstaande dan ook tevens als aandachtspunt voor de kinderrechten die in het licht van participatie van kinderen onder de aandacht wordt gebracht (zoals: omgang en echtscheiding als onderdeel van het cluster gezinssituatie en alternatieve zorg).

Een tweede thema waar binnen dit cluster aandacht aan wordt besteed, is de bestrijding van discriminatie. De Liga voor Mensenrechten zet zich in voor de bestrijding van discriminatie in algemene zin. Vanwege beperkte middelen en mankracht in de afgelopen jaren zijn door deze organisatie geen specifieke acties opgezet op het terrein van het jeugdrecht. Organisatie GRIP zet zich specifiek in voor de bestrijding van discriminatie van personen met een handicap. Waar het jongeren betreft, is in de afgelopen jaren onder meer aandacht besteed aan de problemen die ouders ondervinden wanneer zij hun kind willen inschrijven voor een school. De rechten van specifieke groepen kwetsbare kinderen komen ook aan bod onder de clusters zes en acht.

3.3.4 Cluster 4: Burgerrechten en vrijheden

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 7	Naam en nationaliteit
Artikel 8	Eerbiediging van de nationaliteit
Artikel 13	Vrijheid van meningsuiting
Artikel 14	Vrijheid van gedachten, geweten en godsdienst
Artikel 15	Vrijheid van vereniging en vergadering
Artikel 16	Bescherming van privacy
Artikel 17	Toegang tot informatie
Artikel 37	Foltering en vrijheidsberoving

3.3.4.a Relevante thema's binnen cluster vier

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die het Vlaams middenveld binnen dit cluster kan ondernemen, zijn:

- De bescherming van het recht op naam en nationaliteit.
- De bescherming van het recht op eerbiediging van de identiteit.
- De bescherming van het recht op vrijheid van meningsuiting.
- De bescherming van het recht op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
- De bescherming van het recht op vrijheid van vereniging en vergadering.
- De bescherming van het recht op privacy.
- De bescherming van het recht op toegang tot informatie.

*Concluding Observations*⁴⁵

Het VN-Kinderrechtencomité besteedt in haar Concluding Observations onder dit cluster met name aandacht aan het thema geweld. Omdat er op dit punt veel overlap bestaat met thema's die aan bod komen onder het cluster gezinssituatie en alternatieve zorg (cluster vijf) is er in het kader van dit rapport voor gekozen om dit thema te behandelen onder cluster vijf.

⁴⁵ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

*Alternatieve rapportages*⁴⁶

De Kinderrechtencoalitie doet in haar rapport de aanbeveling dat er geïnvesteerd moet worden in de promotie en verspreiding van aan kinderen aangepaste informatie over fundamentele rechten. Het Vlaams Informatiepunt (VIP) Jeugd en de Jongeren Informatie Punten (JIP's) hebben op dit gebied al belangrijke stappen gezet, maar toch zien kinderen door de bomen van informatie het bos niet. Het aanbod van informatie dient meer overzichtelijk en gestructureerd te zijn. Ook in de alternatieve rapportage waarin de mening van kinderen wordt weergegeven, wordt uitgebreid stil gestaan bij het recht op informatie.

Ook wordt in de alternatieve rapportage van de Kinderrechtencoalitie uitgebreid stil gestaan bij de rol van de (massa)media. De NGO's dringen aan op een positievere benadering van de relatie tussen kinderen en de media, al brengen de mogelijkheden van de media risico's voor de minderjarige met zich mee. Kinderen en jongeren worden nog te veel geconfronteerd met schadelijk materiaal (zoals geweld, pornografie, reclame en extremistische boodschappen) op het internet. Tot nu toe werd de verantwoordelijkheid om kinderen en jongeren hiertegen te beschermen voornamelijk bij de minderjarigen zelf en de ouders gelegd. De overheid schiet volgens de NGO's tekort in het aanvullen van deze inspanningen. Ook online wordt het recht op privacy genegeerd.

De NGO's stellen verder tot hun spijt vast dat jongeren in de media voornamelijk op een negatieve manier voorgesteld worden, zoals bijvoorbeeld de eenzijdige berichtgeving omtrent jeugddelinquentie.

3.3.4.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Recht op informatie

Het Vlaams Informatiepunt Jeugd is in 2006 opgericht en heeft tot doel een coördinerende rol te spelen op het vlak van jeugdinformatie in Vlaanderen. De taken van deze organisatie zijn te onderscheiden in het verzamelen van gegevens met betrekking tot de informatiebehoefte van de jeugd, de kwaliteit en de aard van informatiedragers en het gebruik van informatiedragers door de jeugd, het ontwikkelen en onderhouden van een jeugdinformatiernetwerk, het organiseren van de nodige vorming voor jeugdinformatiwerkers en het geven van aanzetten tot het ontwikkelen van strategische en algemene informatieproducten ten behoeve van kinderen en jongeren.

3.3.4.c Conclusie

Op dit thema wordt met name aandacht besteed aan het recht op informatie, en dan specifiek door het Vlaams informatiepunt jeugd dat zich uitsluitend richt op de informatievoorziening voor jongeren. Zelf geven zij te kennen dat ze, hoewel ze de kinderrechten onderschrijven, zelf niet specifiek te werken vanuit kinderrechten.

---

⁴⁶ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-Kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse gemeenschap.

Burgerrechten en vrijheden zijn overigens in de West-Europese landen over het algemeen vrij goed gewaarborgd, waardoor het niet verwonderlijk is dat dit voor kinderrechtenorganisaties in Vlaanderen geen speerpunt is.

3.3.5 Cluster 5: Gezinssituatie en alternatieve zorg

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 5	De rol van ouders bij de begeleiding en ontwikkeling van het kind
Artikel 18	Ouderlijke verantwoordelijkheden
Artikel 9	Scheiding van het kind van de ouders
Artikel 10	Gezinshereniging
Artikel 11	Ontvoeren en vasthouden van kinderen
Artikel 19	Bescherming tegen misbruik en verwaarlozing
Artikel 20	Bescherming van kinderen zonder gezin
Artikel 21	Adoptie
Artikel 25	Regelmatige evaluatie bij uithuisplaatsing
Artikel 27	Levensstandaard
Artikel 39	Passende zorg voor slachtoffers

3.3.5.a Relevante thema's binnen cluster vijf

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die het Vlaams middenveld binnen dit cluster kan ondernemen, zijn:

- Bescherming van het recht op opvoedingsondersteuning.
- Lobby of andere werkzaamheden ter verkorting van wachtlijsten in de jeugdzorg.
- Bescherming van kinderen die blijvend of tijdelijk niet bij hun ouders kunnen wonen.
- Verbetering van knelpunten in de zorg voor uithuisgeplaatste kinderen zoals wachtlijsten en regelmatige overplaatsingen.
- Bescherming van het recht op een regelmatige evaluatie van de uithuisplaatsing.
- Bescherming van het recht op gezinshereniging.
- Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen (internationale) kinderontvoering.
- Implementatie en naleving van het recht van het kind op bescherming bij adoptie.
- Bescherming van het recht op vrijheid van alle vormen van geweld (kinder mishandeling).

Concluding Observations⁴⁷

Het VN-Kinderrechtencomité geeft in zijn Concluding Observations aan dat lijfstraffen in de familie en binnen de niet-institutionele kindercare expliciet moeten worden verboden in de wet. Verder zou de Belgische staat er goed aan doen om ouders beter bekend te maken met niet-gewelddadige disciplineringsmaatregelen.

⁴⁷ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

Op nationaal niveau spoort het VN-Kinderrechtencomité België aan om snel een uitgebreide en gecoördineerde strategie te ontwikkelen om alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes te bestrijden, waarbij wordt gewezen op de beschikbaarheid van speciale noodverblijven voor vrouwen en kinderen. Verder verwijst het VN-Kinderrechtencomité naar de studie van de Verenigde Naties over geweld tegen kinderen en beveelt België alle nodige maatregelen te treffen voor de implementatie van de aanbevelingen vervat in het rapport.

Gezien de omvang en de ernst van kindermisbruik en verwaarlozing in België beveelt het Comité aan een uitgebreid nationaal actieplan op te stellen, te zorgen voor de nodige middelen voor een toename van de diensten ter preventie en coördinatie en specifieke zorg te verschaffen aan mishandelde kinderen. Ook vraagt het Comité België seksueel misbruik in de wet niet langer als een zedenmisdrijf maar als een geweldsmisdrijf te kwalificeren.

Voorts wijst het VN-Kinderrechtencomité erop dat kinderen die dringend hulp behoeven op lange wachtlijsten worden gezet vooraleer ze de gepaste sociale dienstverlening krijgen. Daarom beveelt het Comité aan onderzoek te doen naar de oorzaken van de lange wachtlijsten. Het Comité is tevens bezorgd dat in Vlaanderen minder dan 80% van het personeel een opleiding in kinderverzorging heeft gevolgd. Ook wordt aanbevolen om meer diensten voor kinderopvang beschikbaar te stellen en te verzekeren dat deze toegankelijk zijn voor alle kinderen, in het bijzonder worden hierbij gehandicapte kinderen genoemd.

Het Comité beveelt België in de kindercare meer aandacht te besteden aan de familiale setting boven de institutionele setting en de plaatsingen regelmatig te evalueren. België dient het wettelijk kader te herzien om plaatsing van kinderen in instellingen te voorkomen en daar waar nodig families te voorzien van sociale en economische bijstand bij de opvoeding en rechtsbijstand.

Gezien het hoge aandeel internationale adopties beveelt het Comité België aan meer nationale adopties van kinderen aan te moedigen, o.a. door deze procedures te vereenvoudigen. Het Comité beveelt België aan snel concrete maatregelen te bepalen voor het verzamelen, bewaren en inkijken van informatie betreffende de herkomst van geadopteerde kinderen.

Alternatieve rapportages⁴⁸

Ook in de alternatieve rapportages wordt veel aandacht besteed aan geweld tegen kinderen. Er wordt op gewezen dat in Vlaanderen een op de tien kinderen slachtoffer is van fysiek of verbaal geweld door de ouders. Ook is het sterftecijfer als gevolg van kindermishandeling hoger dan in de meeste OESO-landen; mishandeling is de tweede doodsoorzaak voor kleutersterfte in Vlaanderen. Zowel in het rapport van de NGO's als in het rapport van het kinderrechtencommissariaat wordt daarom gepleit voor het invoeren van een wettelijk verbod op lijfstraffen. Ook wordt aangedrongen op

---

⁴⁸ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-Kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse gemeenschap.

strengere sancties voor de daders en het wegwerken van economische en sociale factoren die geweld in de hand werken. Tevens wordt gewezen op de gegevensverzameling die verbeterd moet worden. De NGO's pleiten voor bewustwordingscampagnes voor geweldloos opvoeden.

Ook wordt in de rapportages gewezen op de tekortschietende kwaliteit in de kinderopvang en de problemen met betrekking tot toegang van kinderen met een handicap. Wat betreft gezinsondersteuning wordt gewezen op de lange wachtlijsten in de jeugdzorg.

Jongeren weten niet bij welke instantie ze terecht kunnen of krijgen niet de hulp die past bij hun probleem. Specifiek wordt gewezen op kinderen uit kansarme gezinnen die te vaak te snel zouden worden geplaatst en niet makkelijk meer uit deze situatie zouden kunnen komen. In deze gezinnen zouden ook vaker interventies gedaan worden die achteraf gezien niet nodig waren geweest. De NGO's vragen verder om meer continuïteit in het jeugdhulpverleningstraject, bijvoorbeeld door de inzet van een gezinsvoogd. Met betrekking tot de omgang met kinderen na een echtscheiding zijn de NGO's hevig gekant tegen de mogelijkheden die de wet voorziet voor de rechter om dwangmaatregelen op te leggen. Ook wordt in de alternatieve rapportage van de Kinderrechtencoalitie gewezen op problemen die kinderen van gedetineerde ouders ondervinden om persoonlijk contact met hun ouders te onderhouden.

3.3.5.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Opvoedingsondersteuning

Binnen dit cluster zijn met name veel organisaties actief die zich inzetten voor ondersteunende diensten aan gezinnen. Zo zet de Gezinsbond zich in voor de belangen van gezinnen in Vlaanderen, ondermeer door het bieden van sociaal-juridische diensten en het toezien op de belangen van gezinnen bij het invoeren van nieuwe beleidsmaatregelen door de Vlaamse overheid. Uit De Marge tracht een eenvormig aanbod in Vlaanderen te creëren op het vlak van de dagelijkse ondersteuning en begeleiding van jeugdwerkers die specifiek werken met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Het Steunpunt jeugdhulp ondersteunt jeugdhulpverleners en hun organisaties bij hulpverlening aan kinderen, jongeren en gezinnen. Samen met hen zetten zij zich in voor een krachtgerichte, professionele en participatieve hulpverlening.⁴⁹ Ook werd gewerkt aan de implementatie van het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.

Het Steunpunt jeugdhulp informeert de organisaties van de Bijzondere Jeugdzorg over de rechten van minderjarigen en hun gezin. Het steunpunt coördineert onder andere een juridische helpdesk voor medewerkers in de Bijzondere Jeugdzorg en is verantwoordelijk voor de realisatie van het TJK e-zine en databank Jeugdrecht.be (www.jeugdrecht.be). Het TJK e-zine maakt deel uit van het breder project TJK-project Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten). Het Steunpunt Jeugdhulp vzw, Kenniscentrum Kinderrechten vzw en een werkgroep rechtspraak staan samen in voor het TJK-project: 4 papieren nummers en 8 e-zines per jaar geven een breed zicht op ontwikkelingen in het kinderrechtenveld. KEKI staat in voor de wetenschappelijke redactie van het tijdschrift en Steunpunt Jeugdhulp voor die van het e-zine.

---

⁴⁹ www.steunpuntjeugdhulp.be

Voor jeugdhulp specifiek aan buitenlandse niet begeleide minderjarigen is er de vzw Juna, een onthaal en opvangcentrum voor deze kinderen.

Voor vragen betreffende de gezinssituatie kunnen kinderen terecht bij de Kinder- en jongerentelefoon die vragen beantwoordt per telefoon, per email en via de chat. Zo werden er in 2010 2257 vragen gesteld binnen het thema 'de ouder-kind relatie'. Voor juridische vragen betreffende dit onderwerp kunnen kinderen terecht bij de Kinderrechtswinkel. Daar kwamen in 2010 160 informatie- en 141 adviesvragen op het gebied van jeugdhulp terecht. Daarnaast betrof een groot deel van de 1013 adviesvragen over burgerlijk recht uit 2010 vragen over echtscheiding.

Het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving verricht momenteel onderzoek naar de beleving van kinderen die de rol van een jonge mantelverzorger op zich genomen hebben. Dit onderzoek loopt tussen 2010 en 2012. Jonge mantelzorgers zijn kinderen die zorgtaken op zich nemen voor fysiek of psychisch zieke gezinsleden

Geweld tegen kinderen

Wat betreft het thema geweld tegen kinderen worden door weinig kinderrechtenorganisaties specifieke activiteiten genoemd. Het Steunpunt jeugdhulp geeft aan aandacht te hebben besteed aan de uitwerking van een brochure van hulpverleners met betrekking tot het protocol van moed en hier ook voordrachten over te geven. Tevens maakt het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving momenteel (op basis van een kwalitatief onderzoek) een vragenlijst om kinderen en jongeren te bevragen over kindermishandeling en de mate waarin ze daarmee geconfronteerd worden. Deze vragenlijst meet de prevalentie en de incidentie van kindermishandeling en verwaarlozing. Vervolgens zullen er strategieën worden ontwikkeld om de opgedane inzichten toe te passen op gemeentelijk, provinciaal, Vlaams en Europees niveau.

3.3.5.c Conclusie

Binnen dit cluster is een aantal organisaties actief die zich richten op ondersteuning van jeugdwerk en jeugdhulpverleners of zelf gezinsondersteuning bieden. Hoewel de ondersteuning van kinderen en hun gezinnen een belangrijk recht is binnen het IVRK, is het niet altijd duidelijk hoe deze organisaties zich verhouden tot het IVRK en of de rechten van het kind uitgangspunt vormen en of welke rol de kinderrechten spelen binnen de organisatie. Het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving doet onderzoek dat specifiek gericht is op thema's binnen dit cluster, namelijk jonge mantelzorgers en kindermishandeling. Hoewel uit de Concluding Observations van het VN-Kinderrechtencomité aan België een aantal serieuze problemen binnen dit cluster worden aangestipt, zoals lange wachtlijsten voor jeugdzorg, gebrek aan training en opleiding van medewerkers in de kinderopvang, het hoge aantal plaatsingen in residentiële instellingen en het grote aantal kinderen dat slachtoffer wordt van mishandeling, worden deze thema's niet door de algemene kinderrechtenorganisaties als speerpunt benoemd.

3.3.6 Cluster 6: Handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 6	Overleven en ontwikkeling
Artikel 18(3)	Ouderlijke verantwoordelijkheden
Artikel 23	Gehandicapte kinderen
Artikel 24	Gezondheid en gezondheidszorg
Artikel 26	Sociale voorzieningen
Artikel 27(1-3)	Passende levensstandaard

3.3.6.a Relevante thema's binnen cluster zes

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die het Vlaams middenveld binnen dit cluster kan ondernemen, zijn:

- Implementatie en naleving van het recht op speciale bescherming voor kinderen met een handicap.
- Bescherming van het recht op gezondheidszorg.
- Implementatie en naleving van het recht op bescherming en zorg voor kinderen met psychiatrische problemen.
- Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen drugs en middelen gebruik.
- Voorkomen van en beschermen tegen overgewicht.
- Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen schadelijke traditionele praktijken (meisjesbesnijdenis).
- Implementatie en naleving van het recht op een passende levensstandaard (onder meer armoede gerelateerde onderwerpen).

*Concluding Observations*⁵⁰

Het VN-Kinderrechtencomité maakt zich zorgen over de problemen die gehandicapte kinderen ondervinden bij de toegang tot onderwijs, private dagcentra en thuiszorgdiensten.

Ten aanzien van de geestelijke gezondheidszorg is het Comité ongerust over de wachtlijsten in deze sector en de beperkte mogelijkheden van kinderen voor participatie en contact met familie en vrienden. Voorts maakt het Comité zich zorgen over de frequentie van het voorschrijven van medicatie (met name tegen ADHD) en de inzet van isolatie.

⁵⁰ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

Het Comité neemt met zorg kennis van het hoge percentage kinderen dat in België onder de armoedegrens leeft en het groeiend aantal daklozen.

Met betrekking tot kinderen uit arme gezinnen wordt gewezen op de hoge kinder- en zuigelingensterfte. Ook het feit dat veel kinderen leven zonder adequate ziektekostenverzekering baart zorgen. Het Comité maakt zich voorts zorgen over het gebruik van drugs en andere verdovende middelen alsmede over het groeiend aantal gevallen obesitas. Ook moet meer aandacht komen voor het bieden van duurzame oplossingen aan dakloze kinderen en minderjarige vreemdelingen..

Ten aanzien van schadelijke traditionele gebruiken beveelt het Comité aan alle noodzakelijke maatregelen te nemen om vrouwenbesnijdenis bij wet te verbieden, de aard en omvang van het probleem te onderzoeken en NGO's te betrekken die op dit gebied actief zijn, informatie- en bewustwordingscampagnes te organiseren en de internationale samenwerking op dit gebied te versterken.

*Alternatieve rapportages*⁵¹

In de alternatieve rapportages wordt veel aandacht besteed aan de levensomstandigheden van arme kinderen en de hiermee gepaard gaande problemen zoals problemen met de lichamelijke en geestelijke gezondheid en schooluitval. Ook wordt gewezen op de moeilijkheden met betrekking tot toegang tot de kinderopvang, gezondheidszorg en vrijetijdsbesteding. Zij wijzen erop dat er een betere gegevensuitwisseling moet komen om verband te leggen tussen armoede en toegang tot de rechten uit het Kinderrechtenverdrag. Armoede wordt voorts vaak als reden aangevoerd om kinderen in pleeggezinnen te plaatsen en het is dan lastig om deze kinderen weer terug in de eigen leefomgeving te krijgen.

Met betrekking tot de gezondheid van kinderen wijst de coalitie allereerst op de lage rangschikking van België in het *Innocenti Report Card* als het gaat om gezondheid en veiligheid (sterftcijfers bij geboorte en door ongevallen), risicogedrag (roken, tienerzwangerschappen) en welbevinden van kinderen. Ook wordt in de alternatieve rapportages gewezen op een toename van het aantal soa's en moet er meer aandacht komen voor alcoholgebruik onder jongeren. Voorts worden zorgen geuit over de grote toename in de hoeveelheid voorgeschreven medicatie tegen ADHD.

Met betrekking tot kinderen met een handicap wordt gewezen op het tekort aan plaatsen voor deze kinderen in het buitengewoon onderwijs, dagopvangcentra en residentiële voorzieningen.

Het Commissariaat merkt op dat ritueel geweld als vrouwelijke genitale mutilatie niet gekend en zelfs geminimaliseerd wordt omwille van het gebrek aan voldoende gegevens.

3.3.6.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Kinderen in armoede

UNICEF geeft aan zich expliciet te richten op kinderen die in armoede leven door 'op te komen voor de rechten van kinderen in armoede, door in samenwerking met

---

⁵¹ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse en Franstalige jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégue van de Franse gemeenschap.

partners te werken en door de stem van kinderen en jongeren en het belang van hun participatie binnen te loodsen in politieke en maatschappelijke debatten via zijn participatieproject "What do you think ?"⁵² Het onderzoekscentrum Kind en Samenleving richt zich op de participatie van kinderen die in armoede leven en deed in 2009 en 2010 onderzoek naar de beleving van armoede bij kinderen en jongeren. De studie beoogt de subjectieve ervaringen, beleving van deze kinderen en jongeren m.b.t. hun eigen leefwereld in kaart te brengen.

Op het thema kinderen die in armoede leven is voorts een aantal organisaties actief die diensten aanbieden aan kinderen uit deze groep. Zo heeft Crefi jaarlijks 20 plaatsen beschikbaar. Welzijnszorg VZW zet zich in voor de bestrijding van armoede in algemene zin. Jaarlijks wordt een grootschalige informatiecampagne opgezet over dit onderwerp.

Crefi heeft jaarlijks 20 plekken beschikbaar voor kansarme kinderen, die voor een sterk gereduceerd tarief op themavakantie kunnen.⁵³

Kinderen met een handicap

UNICEF België wil beleidsmakers aansporen om meer aandacht te hebben voor de problemen waarmee kinderen met een handicap worden geconfronteerd; het laat hiervoor ook de jongeren zelf aan het woord. UNICEF België organiseerde, in het kader van het 'What Do You Think?-project', tussen 2005 en 2007 een bevraging van een 300-tal jongeren met een handicap tussen 12 en 18 jaar. De bedoeling was om de jongeren te stimuleren om te vertellen over hoe ze zich voelen en welke problemen zij ondervinden. Ook werd getracht de jongeren mee te laten denken over mogelijke oplossingen voor deze problemen. Alle aanbevelingen van de jongeren werden gebundeld in het rapport "Wij zijn jongeren in de eerste plaats!". Sinds 2007 gebruikt UNICEF dit rapport om bij beleidsmakers aandacht te vragen voor de problemen waarmee kinderen en jongeren met een handicap vandaag in België af te rekenen krijgen.

GRIP heeft zich onder meer ingezet om de beperkingen aan de kaart te stellen die ouders ondervinden wanneer zij hun kind met een beperking willen inschrijven bij een school. Dit gebeurt ook door de Gezinsbond die lobby voert voor inschrijvingsrecht in het onderwijs voor kinderen met een beperking.

Gezondheid(szorg)

De Gezinsbond is in 2010 gestart met het project 'kindnorm' waarbinnen op de vier thema's voeding, leefmilieu, verkeersveiligheid en openbare ruimte gezondheidsnormen worden ontwikkeld die zijn toegespitst op kinderen. Ook wordt door deze organisatie actie gevoerd voor gratis gezondheidszorg voor minderjarigen (of in ieder geval een derdebetalingsregeling) UNICEF België besteedt in het kader van de 'What do you Think?-projecten' aandacht aan de beleving van kinderen en jongeren die worden opgenomen in het ziekenhuis of in de K-diensten (kinderdiensten) van de psychiatrie. De twee rapporten die hieruit voortkwamen, worden door UNICEF België gebruikt om aandacht te vragen bij beleidsmakers voor deze groep kwetsbare kinderen.

Voor vragen binnen dit thema kunnen kinderen en jongeren terecht bij de Kinder- en Jongerentelefoon ofwel bij de Kinderrechtswinkel. Bij de Kinder- en Jongerentelefoon kwamen er in 2010 alleen al per email 359 vragen binnen over het

---

⁵² www.unicef.be

⁵³ Crefi Beleidsplan 2010-2012, p. 15/16.

thema ‘gezondheid en lichaam’.⁵⁴ De Kinderrechtswinkel kreeg in 2010 5 informatie- en 11 adviesvragen binnen op het thema gezondheidszorg.

De organisatie Rondpunt informeert en ondersteunt verkeersslachtoffers, hun omgeving en de nabestaanden van overleden slachtoffers. De kinderen- en jongerenafdeling van de vereniging draagt de naam “ZEBRA”.⁵⁵ De ZEBRA-acties zijn er voor jonge verkeersslachtoffers. Deze acties helpen bij het begeleiden en opvangen van kinderen en jongeren die geconfronteerd worden met de gevolgen van een verkeersongeval. Met de ZEBRA-acties spoort Rondpunt iedereen aan die beroepsmatig of vanuit een persoonlijke relatie betrokken is bij deze kinderen en jongeren om gepaste aandacht, zorg en hulp te geven.⁵⁶ Het Steunpunt Jeugdhulp publiceerde in mei 2011 een catalogus over juridische handvatten voor omgaan met alcohol- en drugsgebruik in de bijzondere jeugdzorg.

3.3.6.c Conclusie

Onder dit cluster vallen zowel de thema’s handicap en gezondheidszorg als kinderen die in armoede leven. Wat betreft het thema armoede worden in de Concluding Observations voor België serieuze zorgen geuit met betrekking tot het grote aantal minderjarigen in België dat onder de armoedegrens leeft. Een aantal organisaties zet zich specifiek in op dit thema. Zo zet UNICEF zich specifiek in voor kinderen en armoede en organiseert Welzijnszorg vzw jaarlijks een campagne over kinderen in armoede. Op het gebied van gezondheidszorg heeft UNICEF participatieprojecten en door de Gezinsbond wordt de mogelijkheid en wenselijkheid van kindnormen onderzocht. Daarnaast zet een aantal organisaties zich in voor kinderen met een handicap. Het onderwerp bestrijding van vrouwelijke genitale verminking lijkt bij de kinderrechtenorganisaties minder aandacht te krijgen.

---

⁵⁴ Jaarverslag de Kinder- en Jongerentelefoon 2010.

⁵⁵ Statuten, p.1.

⁵⁶ www.rondpunt.be

3.3.7 Cluster 7: Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 28	Onderwijs
Artikel 29	Onderwijsdoelstellingen
Artikel 31	Vrije tijd, ontspanning en culturele activiteiten

3.3.7.a Relevante thema's binnen cluster zeven

Mogelijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Mogelijke activiteiten die het Vlaams middenveld binnen dit cluster kan ondernemen, zijn:

- Implementatie en naleving van het recht op onderwijs.
- Voorlichting en bescherming met betrekking tot pesten.
- Implementatie en naleving van het recht op sport, spel, en culturele activiteiten voor kinderen.

*Concluding Observations*⁵⁷

Het Comité uit zijn bezorgdheid over de toegang tot onderwijs, met name met betrekking tot de impact van de sociaaleconomische situatie op de onderwijsmogelijkheden die aan kinderen worden geboden. Kinderen uit arme gezinnen mogen niet langer worden doorverwezen naar speciale onderwijsprogramma's. Ook maakt het Comité zich zorgen over het criminaliseren van schoolverzuim. In het bijzonder met betrekking tot de Vlaamse Gemeenschap is het Comité ongerust over de initiatieven om te bezuinigen op de schooltoelagen van kinderen die niet aanwezig zijn op school. Tot slot raadt het Comité aan allesomvattende preventie- en bewustmakingscampagnes te ontwikkelen in de strijd tegen pesten en andere vorm van geweld op school

Met betrekking tot het recht van alle kinderen op rust en vrijetijdsbesteding wijst het Comité op de toegang tot speelruimtes voor kinderen in opvangcentra, kinderen met een handicap, kinderen onder psychiatrische begeleiding en kinderen uit arme gezinnen.

*Alternatieve rapportages*⁵⁸

In de alternatieve rapportages wordt veel aandacht besteed aan ongelijkheid in het Belgische onderwijs. De ongelijkheid blijkt verbonden met de sociaaleconomische en culturele achtergrond van leerlingen. Zij wijzen in het bijzonder op de situatie van

⁵⁷ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

⁵⁸ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse gemeenschap.

kinderen uit arme gezinnen. Deze kinderen presteren ondermaats en worden om deze reden vaak verwezen naar buitengewoon onderwijs. Ook kinderen met een handicap ondervinden veel moeilijkheden om toegelaten te worden tot regulier onderwijs. Voor kinderen met een ernstige handicap is de toegang tot het gewoon onderwijs nagenoeg afgesloten vanwege onvoldoende ondersteuning. Het Kinderrechtencommissariaat wijst er op dat er in het lager onderwijs een plaatsingstekort dreigt waardoor het recht op onderwijs in gevaar komt. Hierdoor kunnen mogelijk met name voor kinderen uit gezinnen van allochtone afkomst voor langere tijd niet naar school. Ook wijst het commissariaat op de weinig consequente en niet transparante wijze van disciplineren op scholen. Tot slot wijst het commissariaat op het feit dat het onderwijs in België nog altijd niet gratis toegankelijk is voor iedereen en met name kinderen uit arme gezinnen meer financiële ondersteuning moeten krijgen voor vervoer, schooluitrusting en buitenschoolse activiteiten. In het bijzonder wil het commissariaat de praktijk aan de kaak stellen dat sommige scholen diploma's van leerlingen inhouden totdat ouders de rekeningen betalen.

Verder wordt in de rapportages gewezen op het criminaliseren van schooluitval en de afwezigheid van kinder- en mensenrechteneducatie op school. Ook wordt door de NGO's gewezen op het verbod om religieuze symbolen te dragen in het onderwijs. Met betrekking tot buitenschoolse activiteiten wordt gewezen op kinderen uit armere bevolkingsgroepen die buiten het kader van de buitenschoolse opvang nauwelijks mogelijkheid krijgen om deel te nemen aan vrijetijds-, culturele, artistieke en sportactiviteiten. Ook de opvang van gehandicapte kinderen is problematisch wegens het gebrek aan reglementering en financiële steun. Met betrekking tot het recht op spel merkt de coalitie op dat door de vergaande organisatie en pedagogisering van de vrije tijd kinderen weinig tijd hebben om zelf te spelen.

3.3.7.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Onderwijs

Op het thema onderwijs is een aantal dienstverlenende organisaties actief. Zo heeft de vormingsorganisatie Arktos verschillende activiteiten op het gebied van onderwijs zoals het programma 'Time out' waarbij met jongeren tussen 12 en 17 jaar met een problematische schoolloopbaan gewerkt wordt aan preventie van schooluitval. Daarnaast zijn er nog een aantal begeleidingstrajecten waarin jongeren worden ondersteund en voorbereid op het arbeidstraject. De VCOV is de christelijk geïnspireerde belangenbehartiger van ouders, ouderverenigingen en kinderen in het vrij onderwijs in Vlaanderen. GRIP richt zich op de toegang tot onderwijs voor kinderen met een handicap.

Voor vragen met betrekking tot het onderwijs zijn er de Kinder- en jongerentelefoon en, voor de juridische vragen de Kinderrechtswinkel. Met betrekking tot het thema onderwijs kwamen er in 2010 18 informatie- en 50 adviesvragen binnen bij de Kinderrechtswinkel.

UNICEF België richt zich op 'kinderrechten en ontwikkelingseducatie en helpt scholen in België met aangepaste gastlessen, medeontwikkeling van pedagogisch materiaal en concrete klasactiviteiten over kinderrechten- en ontwikkelingseducatie. Hiertoe is ondermeer de lesbrief 'kinderrechten in uw klas' ontwikkeld.

Vrijtijdsbesteding

Op het gebied van actie voor kinderrechten binnen dit thema kan worden verwezen naar Defence for Children die met succes actie heeft gevoerd tegen een zogenaamd 'balverbod' binnen een bepaalde gemeente waardoor kinderen werd verboden op bepaalde plekken te spelen. De Gezinsbond voert actie tegen willekeur binnen het kader van de gemeentelijke administratieve sancties waarbij overlast steeds vaker wordt geïnterpreteerd als storende jongeren. Daarnaast is op dit thema een aantal dienstverlenende organisaties actief. Zo biedt Crefi vakanties, cursussen voor kinderen, plaatselijke jeugdwerkinitiatieven (jeugdateliers) en vormt de organisatie een overkoepelende organisatie voor kinderclubs.

Het pedagogisch Instituut Vivès stelt zich ten doel om bij te dragen aan de realisatie van een hoger doel, namelijk optimale spelmogelijkheden en spelbeleving creëren voor kinderen en jongeren. Vives biedt hiertoe ondersteuning, vorming en coaching van jeugdwerkers, jeugdwerkorganisaties, jeugddiensten, gemeentes of scholen die een specifiek aanbod willen realiseren voor en/of door kinderen en jongeren. De organisatie Jeugd & Vrede organiseert vakanties en activiteiten voor kinderen. De VVJ informeert en ondersteunt, als ledenorganisatie, de gemeentelijke, stedelijke en provinciale jeugddiensten in Vlaanderen, het voorbereiden en uitvoeren van het lokale jeugdbeleid. Tevens zijn zij in het najaar van 2011 begonnen met het project kindvriendelijke steden waarbinnen een 'self-assessment instrument' voor lokale besturen wordt ontwikkeld om beleid te screenen op kindvriendelijkheid. JINT is het Nationaal Agentschap voor de uitvoering van het Europese subsidieprogramma Youth in Action. Dit programma richt zich vooral op activiteiten in de vrijetijdssfeer van jongeren, waarbij informeel leren (buiten de schooltijd) en jongerenmobiliteit centraal staan, evenals het bevorderen van het actief burgerschap van jongeren in het algemeen en van hun Europees burgerschap in het bijzonder

Het onderzoekscentrum Kind en Samenleving doet tot 2012 onderzoek naar de vrijetijdsbeleving van kinderen. Belevingsonderzoek bestudeert hoe kinderen omgaan met de tijdsorganisatie van de omgevingen waarin zij terecht komen. Het onderzoek wil komen tot criteria voor een kindvriendelijke tijdsordering in de (georganiseerde) vrije tijd.

3.3.7.c Conclusie

Binnen het zevende cluster is een groot aantal organisaties actief. Dit betreft met name dienstverlenende organisaties. Ingezet wordt op spelmogelijkheden, ondersteuning van leerlingen en vrijetijdsbesteding. Bij veel van deze organisaties is niet direct duidelijk wat de rol is die kinderrechten binnen de organisatie vervullen. Dat ligt uiteraard anders bij de algemeen werkende kinderrechtenorganisaties zoals de Kinderrechtswinkel, de Kinderrechtencoalitie en UNICEF. Zij lijken echter weinig specifieke activiteiten op dit punt te ondernemen. Desalniettemin deed het VN-Kinderrechtencomité in de laatste Concluding Observations aan België een aantal belangrijke aanbevelingen op het gebied van verbetering van het onderwijs.

3.3.8 Cluster 8: Bijzondere beschermende maatregelen

Relevante Artikelen uit het IVRK

Artikel 22	Minderjarige vluchtelingen
Artikel 30	Kinderen afkomstig uit minderheidsgroepen
Artikel 32	Kinderarbeid
Artikel 33	Drugsmisbruik
Artikel 34	Seksuele exploitatie
Artikel 35	Ontvoeren, verhandelen of verkopen van kinderen
Artikel 36	Andere vormen van exploitatie
Artikel 37 (b-d)	Foltering en vrijheidsberoving
Artikel 38	Gewapende conflicten
Artikel 39	Passende zorg voor slachtoffers
Artikel 40	Toepassing van het kinderstrafrecht

3.3.8.a Relevante thema's binnen cluster acht

*Concluding Observations*⁵⁹

Het VN-Kinderrechtencomité toont zich ongerust over een beslissing van het Brusselse Hof van Beroep⁶⁰ waarin is besloten om de inzet van kinderen bij het bedelen op straat niet te verbieden zolang de betrokken volwassenen hun ouders zijn. Ten aanzien van buitenlandse niet-begeleide kinderen dringt het Comité er bij België op aan deze groep speciale bijstand te verlenen, ongeacht of een asielaanvraag is ingediend. Hierbij past niet dat kinderen ouder dan 13 de toegang tot opvangcentra wordt ontzegd of dat zij omwille van capaciteitstekort samen worden geplaatst met volwassenen. Voorts vraagt het Comité te waarborgen dat alle niet-begeleide, van hun familie gescheiden, asielzoekende kinderen een voogd toegewezen krijgen tijdens hun asielprocedure, ook als zij niet een Europese nationaliteit hebben. Verder verzoekt het Comité te verzekeren dat gezinshereniging in overeenstemming met artikel 10 IVRK op een positieve, menselijke en snelle wijze wordt aangepakt, met gepaste aandacht voor de belangen van het kind.

Het Comité dringt er bij België op aan een einde te maken aan de detentie van kinderen in gesloten asielcentra, alternatieve detentiemogelijkheden te creëren voor gezinnen die asiel aanvragen en noodzakelijke maatregelen te treffen om snel tijdelijke oplossingen te vinden om uitgeprocedeerde en op straat levende gezinnen een onderkomen te bieden. Het Comité is tevens verontrust over het feit dat maatschappelijk werkers, NGO's en bezoekers geen toegang krijgen tot deze inrichtingen.

Met betrekking tot kinderen in gewapende conflicten beveelt het Comité aan alle wetten in te trekken die de rekrutering van personen onder de 18 jaar voor de gewapende troepen mogelijk maken in tijden van oorlog en eender welke andere noodsituatie.

⁵⁹ De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de Concluding Observations bij het derde rapport van België betreffende het IVRK, Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, CRC/C/BEL/CO/3-4 en Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010 CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

⁶⁰ 14e Kamer van het Brusselse Hof van Beroep 26 mei 2010, arrest nr. 747.

Het Comité adviseert België zich meer in te spannen om gevallen van kinderhandel voor seksuele doeleinden te verminderen en te voorkomen, onder meer door een evaluatie van de reikwijdte van het probleem. Voorts adviseert het België de verplichtingen na te komen betreffende de bescherming van alle minderjarige slachtoffers van mensenhandel en hun een verblijfsvergunning toe te kennen ongeacht de nationaliteit en de bereidheid het of vermogen van deze kinderen om mee te werken aan gerechtelijke procedures met betrekking tot de handelaars. Verder dient België meer verblijfsstructuren te creëren om bijstand te verlenen aan minderjarige slachtoffers van mensenhandel en de kennis en vaardigheden betreffende de kinderrechten van professionals in de onthaalcentra en opvanghuizen die met kinslachtoffers omgaan uit te breiden. België dient zich ervan te verzekeren dat kinderen die onder de hoede van een sociale dienst worden geplaatst de gepaste begeleiding krijgen en niet het risico lopen (opnieuw) te worden verhandeld.

Het Comité dringt er bij België op aan te verzekeren dat de normen voor jeugdstrafrecht volledig geïmplementeerd worden.⁶¹ Tevens verzoekt het Comité de wettelijke mogelijkheden te herzien die het mogelijk maken om kinderen als volwassenen te berechten en ze samen met volwassen vast te houden. Het Comité wil deze situatie onmiddellijk beëindigd zien. Voorts vraagt het Comité te verzekeren dat kinderen toegang hebben tot een (in jeugdrecht gespecialiseerde) advocaat en een volwassen vertrouwenspersoon in alle stadia van gerechtelijke onderzoeken, zo nodig met bijstand. Daarnaast raadt het Comité aan onderzoek te doen naar alternatieve sancties voor minderjarige overtreders teneinde te verzekeren dat het kort en effectief opsluiten van kinderen als laatste middel wordt ingezet. Indien minderjarigen dan wel veroordeeld worden dienen ze te worden vastgehouden in centra dichtbij hun verblijfplaats die goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. Tevens dienen de veroordelingen regelmatig te worden geëvalueerd. De praktijk dat kinderen de facto onderworpen worden aan eenzame opsluiting moet worden opgeheven.

*Alternatieve rapportages*⁶²

In de alternatieve rapportages is veel aandacht voor de positie van vreemdelingen kinderen in België. Zo wordt uitgebreid stil gestaan bij het tekort aan opvangmogelijkheden voor gezinnen met kinderen waardoor kinderen en gezinnen in ongeschikte locaties worden opgevangen of op straat belanden. Een ander probleem betreft het gebruik van administratieve detentie binnen het vreemdelingenrecht, waardoor kinderen en hun gezinnen gesloten worden geplaatst. Met betrekking tot niet-begeleide minderjarigen wordt gewezen op het voogdijsysteem dat onvoldoende kwalitatief is uitgewerkt. Ook sluit de Belgische wetgeving niet-begeleide minderjarige vreemdelingen van Europese komaf uit van het beschermingssysteem. Hebben in België slachtoffers van mensenhandel de mogelijkheid om als slachtoffer een verblijfsvergunning aan te vragen, in de praktijk is het voor de merendeel van de minderjarigen echter onmogelijk om aan alle voorwaarden voor het verkrijgen van

⁶¹ In het bijzonder wijst het Comité op de artikelen 37b, 39 en 40 IVRK, de *Beijing Rules*, de *Riyadh Guidelines* en de *Havana Rules* en *General Comment* nr. 10 uit 2007.

⁶² De tekst in deze paragraaf is gebaseerd op de drie alternatieve rapporten over de naleving van kinderrechten in België ingediend bij het VN-kinderrechtencomité; een NGO-rapportage opgesteld door de kinderrechtencoalitie, en kinder- en jongerenrapportage opgesteld door Unicef en de Vlaamse jeugdraad en een rapportage door de kinderrechtencommissaris in samenwerking met de Délégué van de Franse gemeenschap.

een verblijfsvergunning te voldoen. Als gevolg hiervan krijgt slechts een heel beperkt percentage van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen ook daadwerkelijk een verblijfsvergunning als slachtoffer van mensenhandel. Een ander probleem dat in de alternatieve rapportages wordt aangekaart betreft de identificatie van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen in het kader van de Wet Voogdij. Deze testen zijn volgens deskundigen niet erg betrouwbaar. Wanneer een jongere echter als meerderjarige wordt beschouwd, kan er geen enkele bescherming worden aangeboden. Daarnaast wordt gewezen op het feit dat kinderen bij aankomst in België worden opgesloten

De opvang van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen is daarbij niet aangepast aan de individuele situatie en behoeften van de jongere in kwestie. Bovendien is het federale opvangnetwerk sinds december 2008 volledig verzadigd en wordt deze kwetsbare groep geregeld opgevangen in volwassenencentra of wordt hen zelf opvang geweigerd. Zo gebeurt het dat zij het opvang- en beschermingscircuit mislopen: geen opvang, geen voogd en geen kwalitatieve begeleiding in de asielprocedure.

Bij jeugddelinquentie is het uitgangspunt van jeugdbescherming de vaste aanpak. De NGO's wijzen er echter op dat er eerder sprake is van een hybride systeem dat beschermingsmaatregelen, straffen en herstelgericht recht met elkaar combineert. Bovendien gaat de criminologische aanpak voorop: concepten uit de strafwetgeving voor volwassenen worden steeds vaker toegepast op minderjarigen. In België kunnen jongeren die ouder zijn dan 16 jaar en een als zwaar misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, nog steeds worden berecht als volwassenen. Aan de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité om te verzekeren dat personen onder de 18 niet berecht worden als volwassenen wordt dus nog steeds niet tegemoet gekomen. Bijkomend probleem is ook dat tot nu toe in het hof van assisen nog altijd over schuld en onschuld wordt beslist door een jury van 12 burgers, zonder enige specifieke opleiding. Het EHRM heeft bovendien België veroordeeld, omdat de arresten van de Belgische hoven van assisen niet gemotiveerd worden.

Ten aanzien van kinderen in conflict met de wet wordt gewezen op het feit dat jongeren nog steeds berecht kunnen worden volgens het volwassenenstrafrecht. Ook is het aantal terechtgestelde jongeren stijgende en is jeugddetentie in België nog steeds een veelvoorkomende respons op afwijkend gedrag van jongeren. Een bijkomend zorgpunt is het feit dat jongeren reeds tijdens de procedure naar een jeugdgevangenis worden verwezen, hetgeen in strijd is met artikel 40 IVRK. Voorts maakt het commissariaat zich zorgen over het feit dat de overheid focust op een uitbreiding van het aantal detentieplaatsen voor minderjarigen, terwijl dit toch veeleer als een laatste redmiddel zou moeten worden ingezet en voor de kortst mogelijke duur. Jongeren met psychiatrische problemen worden soms samen geplaatst met delinquente jongeren omdat ze binnen de jeugdhulp worden geweigerd. Het Kinderrechtencommissariaat wijst vervolgens nog op het ontbreken van een (afdoende) regeling met betrekking tot de rechtspositie van minderjarigen in detentie die gelijk is voor alle instellingen.

De NGO's wijzen binnen dit cluster ook op kinderen in gewapende conflicten welk onderwerp volgens hen onvoldoende wordt geprioriteerd door de Belgische overheid.

3.3.8.b Activiteiten Vlaams middenveld kinderrechten

Vreemdelingen kinderen

UNICEF België streeft samen met andere organisaties naar een zo'n menswaardig mogelijk bestaan voor vluchtelingenkinderen. Unicef België is geen eerstelijns organisatie maar probeert via lobby en beleidsbeïnvloeding de situatie voor vluchtelingenkinderen in België te verbeteren. Voornaamste lobbypunten hebben betrekking op de opvang van vluchtelingenkinderen en de opsluiting van vluchtelingenkinderen. De Kinderrechtswinkel heeft binnen het kader van de serie 't Zitemzo de folder 'als je een minderjarige vreemdeling bent in België' uitgebracht. Deze is geschreven voor minderjarigen tussen de 13 en 18 jaar. Defence for Children Vlaanderen heeft bijgedragen aan de coördinatie van de vierde editie van het TJK uit 2011, over de positie van minderjarige vreemdelingen.

Hiernaast is een aantal dienstverlenende organisaties actief op binnen dit thema. Jeugd & Vrede organiseert vakanties en opleidingen tot animator en hoofdanimator voor vluchtelingen en Vlaamse kinderen en jongeren. Doelstelling van deze activiteiten is het leren kennen en respecteren van verschillende culturen maar ook het stimuleren van de mondigheid van vluchtelingenkinderen, zodat zij in het onthaalcentrum voor vluchtelingen ook gehoord worden.⁶³ Juna biedt opvang voor buitenlandse minderjarigen die zich in België bevinden zonder ouders of andere familieleden. De organisatie Medimmigrant wil mensen zonder wettig verblijf of met een precair verblijfsstatuut informeren over medisch gerelateerde thema's en hen ondersteunen in het vinden van een antwoord op hun medische noden. Naar aanleiding van een onderzoeksrapport uit 2000 met betrekking tot de moeilijke toegang tot gezondheidszorg voor kinderen zonder wettig verblijf is door deze organisatie gewerkt aan oplossingen voor dit probleem. Tevens wordt nog steeds, zij het niet politiek, pleidooi gevoerd voor verzekeraarbaarheid van alle minderjarigen en is de laatste tijd weer veel aandacht voor principiële weigeringen van medische zorg voor families zonder wettig verblijf. Ook het Steunpunt jeugdhulp geeft aan zich in te zetten voor de bescherming van de rechten van alleenstaande minderjarige vreemdelingen en kinderen van asielzoekers bijvoorbeeld door het opmaken van beleidssignalen omtrent de situatie van alleenstaande minderjarige asielzoekers.

Seksuele uitbuiting

Op het thema van seksuele uitbuiting zijn zowel Child Focus als ECPAT actief. Child Focus verleent operationele steun aan onderzoeken rond verdwijning en seksuele uitbuiting van kinderen. Daarnaast zet Child Focus zich in om de verdwijning en seksuele uitbuiting van kinderen te voorkomen en te bestrijden. Tevens ondersteunt en stimuleert de organisatie het onderzoek en het juridisch proces, verzorgt het de opvolging van zaken die haar zijn toevertrouwd en omkadert het de slachtoffers.

Child Focus vergroot haar activiteiten op het terrein van seksueel misbruik door zich niet meer te beperken tot extrafamiliaal seksueel misbruik. Dit betekent een (in potentie) zeer aanzienlijke uitbreiding van haar werkveld. ECPAT houdt zich met name bezig met pornografie, handel en prostitutie. Binnen België richten ze zich op onderzoek naar instellingen rondom bepaalde fenomenen en proberen van daar uit te lobbyen bij de regering. De belangrijkste campagne die momenteel loopt is stopkinderprostitutie.be.

---

⁶³ <http://www.kinderrechtencoalitie.be/content.aspx?l=003.002.004>

Jeugdstrafrecht

Het thema jeugdstrafrecht is specifiek alleen terug te vinden bij de Kinderrechtswinkel en bij het Steunpunt Jeugdhulp. In 2010 kwamen bij de Kinderrechtswinkel 33 informatie- en 58 adviesvragen binnen over het thema strafrecht. Daarnaast heeft de Kinderrechtswinkel onder de naam 't zitemzo een aantal folders uitgebracht met betrekking tot specifieke onderwerpen waaronder de folder 'als je dader van een misdrijf bent'. De folders zijn geschreven voor jongeren tussen de 13 en 18 jaar. Het Steunpunt Jeugdhulp geeft aan zich in te zetten voor herstelgerichte afhandelingen in het jeugdstrafrecht en een studiedag inclusief boek over het jeugdsanctierecht te hebben voort gebracht.

3.3.8.c Conclusie

Binnen dit cluster wordt met name veel aandacht besteed aan vreemdelingen- en vluchtelingenkinderen. Gezien het grote aantal problemen op dit gebied dat naar voren komt in de Concluding Observations aan België is dit niet verwonderlijk. De organisatie Beweging voor kinderen zonder papieren stond wel aangegeven als lid van de Kinderrechtencoalitie, maar gaf aan niet meer te worden gefinancierd. Opvallend is dat met name vanuit de dienstverlenende kant aandacht wordt besteed aan het thema, terwijl zowel in de Concluding Observations als in de Alternatieve rapportages van de organisaties zelf veel zorgpunten op dit thema zijn aangeduid.

Het thema seksuele uitbuiting wordt gecoverd door zowel Child Focus als ECPAT. Er lijkt enige overlap tussen deze twee organisaties te bestaan (zie hierover meer in hoofdstuk 4). Opvallend is dat, hoewel door het Kinderrechtencomité een groot aantal zorgen wordt uitgesproken op het gebied van het jeugdstrafrecht, alleen de Kinderrechtswinkel zich met dit thema bezig lijkt te houden.

3.3.9 Overzicht activiteiten organisaties per cluster

Cluster Organisatie	1	2	3	4	5	6	7	8
Child focus								X
Crefi						X	X	
Defence for Children België	X		X					
Gezinsbond			X		X	X	X	
Kinder- Jongerentelefoon					X	X	X	X
Kinderrechtenhuis VZW*								
Kinderrechtswinkel	X		X	X	X	X	X	X
Kinderrechtencoalitie	X	X	X	X	X	X	X	X
Liga voor de mensenrechten**								
Plan België	X							
Uit de Marge					X			
UNICEF België	X		X		X	X	X	X
Vivès	X		X				X	
Arktos							X	
ECPAT België								X
Grip VZW						X	X	
Jeugd & Vrede VZW	X		X				X	X
Juna					X			X
Medimmigrant								X
Rondpunt						X		
Steunpunt Jeugdhulp	X		X		X	X		X
Onderzoekscentrum Kind en Samenleving			X		X	X	X	
Steunpunt Algemeen welzijnswerk	X		X					X
VCOV**								
Vlaams Internationaal Centrum	X							
Vlaams welzijnsverbond VZW					X	X		
Welzijnszorg VZW						X		
Jint			X				X	
Kenniscentrum Kinderrechten	X	X	X	X	X	X	X	X
Vereniging Vlaamse jeugddiensten			X			X	X	
Vlaams informatiepunt jeugd**								
Vlaamse jeugdraad			X	X	X	X	X	X
Vormen	X							
Nationale commissie voor de Rechten van het Kind	X							
Totaal	13	2	14	4	12	15	15	13

* deze organisaties hebben geen documenten aangeleverd, waardoor ze niet zijn meegenomen in de analyse

** Organisatie geeft aan niet specifiek rondom kinderrechten te werken.

In het bovenstaande schema wordt een overzicht geboden van welke organisaties activiteiten ondernemen op een bepaald kinderrechtencluster. In het schema valt op

dat een aantal organisaties werkzaam is op een groot deel van de clusters. Het betreft hier de Kinderrechtswinkel, de Kinderrechtencoalitie, UNICEF en het Kenniscentrum Kinderrechten. Dit zijn organisaties voor wie implementatie en naleving van de kinderrechten uitgangspunt is. Het is aanbevelenswaardig dat deze organisaties samenwerken om hun activiteiten op het gebied van kinderrechten te versterken. Tegelijkertijd vervullen deze organisaties allen een eigen, duidelijke rol binnen het Vlaamse middenveld. Samenwerking en kennisdeling dient derhalve te zijn gericht op versterking en het optimaal benutten van ieders eigen rol, en niet op het integreren van functies.

3.3.10 Gezamenlijke activiteiten kinderrechtenorganisaties

Kinderrechtencoalitie

De Kinderrechtencoalitie verenigt momenteel 13 kernleden en 14 ondersteunende leden. De werking van de Kinderrechtencoalitie is gebaseerd op drie pijlers: samenbrengen van informatie, netwerkvorming, belangenbehartiging en monitoring van het beleid. Van de dertien kernleden die momenteel aan netwerking doen, krijgen twee organisaties subsidie als landelijk georganiseerd jeugdwerk en drie organisaties zijn gesubsidieerd als vereniging 'participatie en informatie'. De financiering van de andere kernleden is niet afhankelijk van het Vlaamse jeugd- en kinderrechtenbeleid.

NGO Rapportage aan het kinderrechtencomité

De NGO-rapportage aan het Kinderrechtencomité werd verzorgd door 39 Belgische niet-gouvernementele organisaties in Vlaanderen, verenigd in de Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw en in de Franse Gemeenschap verenigd in de Coördinaten des ONG pour les Droits de l'Enfant (CODE).

Aan de rapportage werkten de volgende organisaties mee:

- Amnesty International.
- ATD Quart Monde Wallonie-Bruxelles
- Beweging voor Kinderen zonder Papieren
- Bruxelles Accueil et Développement pour la Jeunesse et l'Enfance (BADJE)
- bzn Atlas
- CGé (Changements pour l'Égalité)
- Child Focus
- Conseil de la Jeunesse
- Coordination des ONG pour les droits de l'enfant (CODE)
- Crefi
- Culture et Démocratie
- Defence for Children (DCI) Vlaanderen
- Défense des Enfants International (DEI) section Belgique
- End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for sexual purposes (ECPAT)
- Fondation Marcel Hicter pour la Démocratie culturelle asbl
- Gezinsbond
- GRIP vzw
- Infor-Drogues
- In Petto
- Jeugd en Vrede

- Juna
- Kinder- en Jongerentelefoon Vlaanderen
- Kinderrechtencoalitie Vlaanderen
- Kinderrechtenhuis vzw
- Kinderrechtswinkels
- Liga voor Mensenrechten
- Ligue des droits de l'Homme
- Ligue des familles
- Medimmigrant
- Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg (OSBJ)
- Onderzoekscentrum Kind & Samenleving
- Plan Belgique
- Plate-forme Mineurs en Exil
- Plate-forme Prévention SIDA
- Service Droits des Jeunes (SDJ)
- Steunpunt Algemeen Welzijnswerk (SAW)
- UNICEF Belgique
- Université des Femmes
- Uit De Marge
- Vivès
- Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen (VCOV)
- Vlaams Internationaal Centrum (VIC)
- Vlaams Welzijnsverbond vzw
- Welzijnszorg vzw
- Zebra

De Belgische jongerenrapportage aan het VN-Kinderrechtencomité werd georganiseerd door de Vlaamse Jeugdraad, het Conseil de la Jeunesse en UNICEF.

3.3.11 Soorten activiteiten

Voor de eerste analyse van de activiteiten die de bestaande organisaties ondernemen op het gebied van kinderrechten is tenslotte in kaart gebracht welke 'soort' activiteit(en) de organisaties ondernemen. Hoeveel van de 33 in kaart gebrachte organisaties voeren de hieronder genoemde verschillende activiteiten ten aanzien van kinderrechten uit? Hiertoe zijn onderstaande activiteiten onderscheiden. Achter het soort activiteit is aangegeven hoeveel organisaties zich blijkens de beschikbare documentatie bezig houden met een bepaalde activiteit.

1. Voorlichting kinderrechten	11
2. Lobby/ invloed op beleid (adviseren e.d.)	20
3. Onderzoek/publicaties	11
4. Bijstand aan kinderen	14
5. Bevorderen van participatie	20
6. Vorming/ stimuleren zelfontplooiing	19
7. Actie/campagne	8

Welke organisaties, blijkens de beschikbare documenten, een bepaalde activiteit ondernemen is weergegeven in onderstaand schema.

Activiteit	1	2	3	4	5	6	7
Organisatie							
Child focus		X		X			
Crefi					X	X	
Defence for Children Vlaanderen		X	X				
Gezinsbond		X	X		X	X	X
Kinder- en Jongerentelefoon				X		X	X
Kinderrechtenhuis VZW*							
Kinderrechtswinkel	X			X	X		
Liga voor Mensenrechten**							
Plan België	X	X		X-b	X-b	X-b	X
Uit de Marge		X	X		X	X	
UNICEF België	X	X	X	X	X	X	X
Vivès	X	X			X	X	
Arktos		X		X	X	X	
ECPAT België		X					
Grip VZW	X	X	X		X	X	X
In petto*							
Jeugd & Vrede VZW	X		X		X	X	X
Juna				X	X	X	
Medimmigrant		X					
Rondpunt		X		X	X	X	
Steunpunt Jeugdhulp	X	X	X	X	X	X	
Onderzoekscentrum Kind en Samenleving		X	X				
Steunpunt Algemeen welzijnswerk	X	X	X	X	X	X	
VCOV		X		X	X	X	
Vlaams Internationaal Centrum	X			X-b	X	X-b	X
Vlaams welzijnsverbond VZW		X			X	X	
Welzijnszorg VZW	X	X		X	X	X	X
Jint		X	X	X	X		
Kenniscentrum Kinderrechten		X	X				
Vereniging Vlaamse jeugddiensten		X	X			X	
Vlaamse Jeugdraad		X			X		
Vormen	X						
Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind			X				
Totaal	11	22	13	14	20	19	8

Xb: Wanneer er een b achter de X wordt vermeld geeft dit aan dat de activiteiten in het buitenland worden georganiseerd

* deze organisaties hebben geen documenten aangeleverd, waardoor ze niet zijn meegenomen in de analyse

** Organisatie geeft aan niet specifiek rondom kinderrechten te werken.

Hieruit komt naar voren dat veel organisaties zich richten op het beïnvloeden van beleid door middel van advies en dergelijke. Ook wordt veel aandacht besteed aan het bevorderen van jongerenparticipatie. Actie en campagnes worden maar weinig gevoerd.

3.4 Deelconclusie

Op alle door het VN-Kinderrechtencomité aangewezen clusters zijn organisaties actief in Vlaanderen. Met name op de laatste vier meer algemene thema's (Het cluster gezinssituatie en alternatieve zorg, het cluster handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn, het cluster onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten, en het cluster bijzondere beschermende maatregelen)

is een groot aantal organisaties actief. Dit heeft onder meer te maken met het grote aantal bijstandsorganisaties. Deze organisaties zetten zich wel in voor het welzijn van kinderen, maar richten zich niet specifiek op kinderrechten. Het is dan ook niet altijd duidelijk welke rol het IVRK binnen deze organisaties inneemt.

De meer algemeen werkende organisaties binnen het Vlaams middenveld lijken allen een eigen rol te vervullen binnen het middenveld. Zij zetten zich in op het gebied van onderzoek op het gebied van kinderrechten (KeKi), het beantwoorden van vragen van kinderen en jongeren (Kinder- en Jongerentelefoon voor algemene vragen en de Kinderrechtswinkel voor juridische vragen), het vertegenwoordigen van de stem van kinderen en jongeren (Vlaamse Jeugdraad), kinder- en mensenrechteneducatie (VORMEN) het voeren van lobby en actie voor het verbeteren van kinderrechten (Defence for Children International) en voor het samenbrengen van kennis en activiteiten op het gebied van kinderrechten.

Hoewel meerdere organisaties aangeven zich in te zetten voor het verspreiden van kennis over kinderrechten, hoeft hier niet direct een overlap te bestaan. Het verspreiden van kinderrechten is immers een brede taak die bovendien direct voortvloeit uit de verplichtingen in het IVRK (artikel 42). Wel kan worden aanbevolen om op dit punt samen te werken en de activiteiten op elkaar af te stemmen. Daarnaast valt op dat een aantal door het Kinderrechtencomité aangesneden onderwerpen door geen enkele organisatie lijkt te zijn opgepakt, zoals problemen op het gebied van de jeugdzorg en binnen het jeugdstrafrecht. Mogelijke redenen voor deze lacunes komen aan bod in hoofdstuk 4.

4 Middenveld kinderrechten anno 2012

4.1 Inleiding

Nadat een eerste inventarisatie is gemaakt met betrekking tot de activiteiten in het middenveld kinderrechten in Vlaanderen is in het tweede deel van het onderzoek aandacht besteed aan de werking van dit middenveld. Hierbij is met name gekeken naar de samenwerking binnen het middenveld zelf tussen de verschillende organisaties en de samenwerking met de overheid. Op basis van interviews, enquêtes en een expertmeeting is getracht de vinger te leggen op eventuele knelpunten voor de werking van het middenveld en mogelijke verklaringen voor de in hoofdstuk 3 gesignaleerde overlap en lacunes in de activiteiten van het middenveld. Hierbij staat de vraag hoe het is gesteld met de efficiency en effectiviteit van het middenveld centraal.

4.2 Aanpak veldonderzoek

Interviews

In het kader dit onderzoek is in een aantal interviews met vertegenwoordigers van verschillende organisaties gesproken over het middenveld kinderrechten, de rol van de desbetreffende organisatie daarin, de samenwerking onderling en de verhouding tot de Vlaamse overheid. Deze onderwerpen zijn ook aan bod gekomen in enquêteformulieren die zijn verzonden aan de andere organisaties die zijn bekeken in het kader van dit onderzoek.

In de interviewronde is gesproken met de volgende personen:

- B. Poppe (Vlaamse jeugdraad)
- S. D'hondt (NCRK)
- A. Gadaleta (UNICEF)
- S. Mahjoub (Child Focus)
- A. De Bruycker (Child Focus)
- K. Declercq (ECPAT)
- B. Vanobbergen (Kinderrechtencommissaris)
- J. Geboers (Kinderrechtencoalitie)
- E. Desmet (Kenniscentrum Kinderrechten)
- K. Maes (Kinderrechtswinkel)

Enquêtes

Het enquêteformulier is opgesteld naar aanleiding van de bevindingen in het eerste deel van het onderzoek en richt zich enerzijds op activiteiten die door organisaties worden verricht op het gebied van kinderrechten, en anderzijds op de samenwerking binnen het veld alsmede de samenwerking met de overheid. De vragen uit de enquête zijn gebaseerd op de vragen uit de interviews. Een volledige versie van het enquêteformulier is te vinden in bijlage I.

Het enquêteformulier is ingevuld door:

- Vivès
- VCOV
- Defence for Children International - Vlaanderen
- Plan België

- Steunpunt Jeugdhulp
- VIC
- Rondpunt
- Steunpunt Algemeen Welzijnswerk
- VVJ
- Juna
- Gezinsbond
- Arktos

De volgende organisaties hebben aangegeven niet mee te (kunnen) werken aan de enquête:

- Welzijnszorg
- Grip
- Beweging voor kinderen zonder papieren
- Vormen
- Liga voor de mensenrechten
- Medimmigrant

Van de volgende organisaties is, ondanks herhaald verzoek, geen reactie ontvangen:

- Crefi
- Uit de marge
- Jeugd & vrede
- Onderzoekscentrum Kind & Samenleving
- Vlaams Welzijnsverbond VSW
- JINT
- VIP Jeugd (gaf eerder naar aanleiding van een uitnodiging voor een interview aan zich niet specifiek op kinderrechten te richten)

Expertenmeeting

Op maandag 26 maart 2012 is een expertenmeeting georganiseerd in Brussel, waarbij de volgende personen aanwezig waren:

Gerda Van Roelen
Karine Galle
Frans Swartelé
Eugeen Verhellen
Jef Gebroers
Karin Maes
Ellen Desmet
Nancy De Braekeleer
Joost Van Haelst
Didier Reynaert
Sarah D'hondt
Bruno Vanobbergen
Eric Van der Mussele
Astrid De Bruycker
Hilde Van Dyck

Kathy Lindekens
Johan Van der Auweraert
Annalisa Gadaleta

De stellingen die tijdens deze bijeenkomst als leidraad zijn genomen, zijn te vinden in bijlage II.

De belangrijkste resultaten uit de interviews, enquêtes en expertenmeeting zijn in dit hoofdstuk samengevoegd en worden hieronder gepresenteerd. Daarbij is getracht de herkomst van de opmerkingen zoveel mogelijk te anonimiseren.

4.3.1 Belangrijkste actoren

Het Vlaamse middenveld kinderrechten bestaat uit een groot aantal organisaties die zich in meer of mindere mate focussen op de naleving van kinderrechten binnen Vlaanderen. Een groot deel van hen is aangesloten bij de Kinderrechtencoalitie. Daarnaast is er nog een aantal grote spelers die zich niet hebben aangesloten bij de Kinderrechtencoalitie. Dit betreft met name het Kenniscentrum Kinderrechten en de Vlaamse Jeugdraad. De Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind (vanaf hier NCRK) neemt een bijzondere positie in omdat ze is ingesteld door het geheel van overheden, en zowel dat geheel als het maatschappelijk middenveld en professionele actoren vertegenwoordigt. Hoewel uit het gegeven dat het stemrecht is voorbehouden aan de regeringsvertegenwoordigers, gemakkelijk zou kunnen worden afgeleid dat de NCRK een overheidsdienst is, is dit niet het geval. De Commissie verstrekt sinds geruime tijd werkgroepadviezen die het middenveld toelaten om tot onafhankelijk advies over te gaan. Het secretariaat ondersteunt zowel de overheden bij hun rapportering, als het middenveld bij de uitwerking van onafhankelijke adviezen.'

De Kinderrechtencoalitie is een zelfstandige vzw waarbij 13 kernleden en 16 ondersteunende leden zijn aangesloten. De coalitie beschrijft zichzelf als 'de professionele ondersteuner van het NGO-middenveld, die los van de organisaties staat'. Niet alle organisaties die zijn aangesloten bij de Kinderrechtencoalitie hebben het bevorderen van de naleving van kinderrechten als kernactiviteit. De Kinderrechtencoalitie als vzw wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid en deels door de federale overheid. De kernleden betalen een heel klein bedrag aan contributie, de ondersteunende leden betalen geen contributie. Vrijwel alle leden binnen de Coalitie worden op hun beurt ook weer gefinancierd door de Vlaamse overheid. De organisaties die niet gefinancierd worden door de overheid draaien (veelal) op vrijwilligers. In de gesprekken met organisaties kwam naar voren dat er binnen Vlaanderen weinig financieringsmogelijkheden binnen de particuliere sector zijn.

In de interviews worden verschillende actoren genoemd als belangrijke actoren binnen het middenveld. Organisaties die meerdere malen worden genoemd zijn de Kinderrechtencommissaris, de Vlaamse Jeugdraad, de Kinderrechtencoalitie, UNICEF en het Onderzoekscentrum Kind en Samenleving en de Kinder- en jongerentelefoon. DCI Vlaanderen wordt omschreven als potentieel belangrijk, maar te klein. De genoemde organisaties betreffen allen organisaties die zich bezighouden met kinderrechten op het bredere terrein. Desalniettemin kan gesteld worden dat ook specifieke organisaties zoals Child Focus en ECPAT een belangrijke rol vervullen binnen een bepaald deelgebied.

4.3.2 Onderlinge samenwerking middenveld

4.3.2.a Samenhang of juist verdeling

Uit het veldonderzoek komt een wisselend beeld naar voren ten aanzien van de onderlinge samenwerking tussen de organisaties. Enerzijds wordt door een aantal geïnterviewden aangegeven dat de organisaties werken rond de overlappende thema's vanuit een eigen invalshoek. Er zou sprake zijn van een goede samenwerking waarin ieder zijn eigen doelgroep heeft en zijn eigen domein bestrijkt. Anderzijds wordt vanuit andere hoek ook wel aangegeven dat het middenveld juist zeer versnipperd en gepolariseerd is. De verzuiling, de katholieke stempel en de verschillen tussen noord en zuid zouden hieraan bijdragen. Ook het feit dat verschillende organisaties uit de zelfde subsidiepot moeten vissen zou de samenwerking niet ten goede komen. Organisaties willen hun eigen terrein afbakenen en zien anderen al gauw als concurrent. Daarnaast wordt het grote aantal kinderrechtenorganisaties dat is aangesloten bij de Kinderrechtencoalitie aangevoerd als belemmering. Dit grote aantal zou maken dat het lastig is om consensus tussen de leden te bereiken waardoor het lastig zou zijn om standpunten in te nemen. Dit komt de slagkracht van de coalitie niet ten goede. Dit is een mogelijke verklaring voor de opvatting, geuit in een interview, dat de Kinderrechtencoalitie een weinig zichtbare en herkenbare rol speelt in de publieke en politieke discussie met name met betrekking tot gevoelige kinderrechten onderwerpen zoals de positie van minderjarige asielzoekers.

Over de Kinderrechtencoalitie wordt tegelijkertijd ook gesteld dat dit een prettig forum is om in contact te komen met andere organisaties en dat het een belangrijk orgaan is om aan te geven dat je samen achter een bepaald doel staat. Veel organisaties geven aan dat ze op specifieke onderwerpen samenwerking zoeken met de voor dat onderwerp meest aangewezen partners. De grotere kinderrechtenorganisaties lijken dan ook vooral samenwerking te zoeken op meer specifieke thema's met de gespecialiseerde organisaties (vaak meer welzijnsorganisaties). Er wordt aangegeven dat het parlement nu soms op een onderwerp meerdere adviezen kan binnenkrijgen. Door het bundelen van de krachten zou meer slagkracht gevormd kunnen worden.

Wel wordt binnen verschillende fora op structurele wijze overleg gepleegd. Ook geven de grotere kinderrechtenorganisaties aan soms naar elkaar door te verwijzen. Een organisatie merkt op dat met name op het gebied van informatie delen wordt samengewerkt terwijl op het gebied van lobby nog weinig wordt samen gewerkt. Dit zou de verschillen van mening met betrekking tot de samenwerking kunnen verklaren en past ook binnen het beeld dat het soms moeilijk is om consensus te vinden waardoor bijvoorbeeld het parlement meerdere adviezen op een thema ontvangt.

4.3.3 Lacunes en overlap

4.3.3.a Overlap

Ook over de vraag of er overlap bestaat tussen de verschillende organisaties is geen consensus. Op basis van de onderzoeksbevindingen lijkt er in ieder geval een overlap te bestaan op het gebied van seksuele uitbuiting (zie hieronder).

Volgens enkele organisaties bestaat er geen overlap tussen de organisaties. Alle belangrijke onderdelen van kinderrechten worden gedekt. Er wordt gesproken van een

professioneel veld met veel samenwerking, die hun activiteiten coördineert en op elkaar afstemt. Ieder heeft zijn eigen doelgroep en zijn eigen domein.

Toch wordt door een aantal organisaties aangegeven dat hier en daar mogelijk overlap bestaat. Zowel KeKi als de Kinderrechtencoalitie geven aan over een databank kinderrechten te beschikken. Voorheen was de databank van de Kinderrechtencoalitie de enige databank. De databank van KeKi is volgens de Kinderrechtencoalitie meer academisch gericht. Hoewel er overlap tussen deze databanken zou kunnen bestaan, verzamelen ze volgens de Kinderrechtencoalitie zeer verschillende informatie. Beide organisaties hebben ook samen om de tafel gezeten uit vrees voor overlap. Volgens KeKi is hun databank meer wetenschappelijk van aard. De databank van de coalitie bevat volgens hen voor kinderrechten relevante links en opmerkelijke documenten.

Een andere mogelijke overlap wordt gevonden op het punt van seksuele uitbuiting. Zowel Child Focus als ECPAT houden zich bezig met de problematiek omtrent seksuele uitbuiting van kinderen. Hoewel er over het algemeen een vrij duidelijke taakverdeling bestaat, zou er mogelijke overlap kunnen bestaan tussen deze twee, omdat ECPAT zich ook op de preventie van seksueel misbruik wil gaan richten en meer specifiek op grooming. Ook Child Focus onderneemt acties om het aandachtsgebied van seksuele uitbuiting te verbreden tot preventie van seksueel misbruik in het algemeen, dus ook voor zover het plaats vindt binnen het gezin, de school en in instituties.

4.3.3.b Lacunes

De Kinderrechtencoalitie geeft aan in te springen zodra er een lacune ontstaat, waardoor lacunes automatisch worden opgevuld. Tegelijkertijd wordt in de interviews ook aangegeven dat de coalitie een hele brede rol heeft en daarom niet altijd goed op specifieke actuele thema's kan inspringen. Dit kan mede het gevolg zijn van het feit dat dit 'inspringen' slechts kan geschieden met instemming van alle leden.

Op een aantal punten wordt aangegeven dat mogelijk een lacune bestaat. Zo lijkt er een lacune te zijn op het gebied van voorlichting van kinderrechten aan kinderen. Naast de voorlichting over kinderrechten die is opgenomen in het curriculum van het basisonderwijs, zijn er weinig organisaties die zich hier actief mee bezighouden of houden zich hier wel mee bezig, maar hebben er op het moment niet de middelen voor. Wel worden door UNICEF en de Kinderrechtswinkel gratis brochures verschaft.

Een andere lacune die wordt genoemd heeft betrekking op de positie van vreemdelingenkinderen. Aan thema's als niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en de opvangpositie van minderjarige vluchtelingen en asielzoekers in de winter wordt niet altijd de nodige aandacht besteed. Ook het thema jeugdcriminaliteit komt weinig aan bod.

Op het gebied van participatie wordt aangegeven dat organisaties vooral veel op zichzelf werken waardoor de expertise op dit punt niet wordt gebundeld. Ook binnen het lager onderwijs zou nog weinig aandacht zijn voor participatie van kinderen.

4.3.4 Samenwerking met de Vlaamse overheid

De Vlaamse overheid financiert veel activiteiten op het gebied van kinderrechten. Organisaties ontvangen subsidie voor drie, en in de toekomst voor vier jaar. Na deze periode kan maximaal vijftig procent worden gekort op de subsidies. De ondersteuning van deze organisaties met bijzondere opdracht gaat uit van een uniek en geprivilegieerd partnerschap met de overheid enerzijds en een interface met de jeugdsector anderzijds. Dat eigen karakter maakt dat deze organisaties buiten de subsidiecategorieën van het decreet gehouden worden en kunnen rekenen op een redelijk stabiele en comfortabele financiële ondersteuning. Deze organisaties worden ook wel ‘de bovenbouw’ genoemd. Verschillende organisaties geven aan regelmatig overleg te voeren met de verschillende overheden. Vaak gebeurt dit overleg niet op structurele wijze, maar wordt de wenselijkheid en frequentie van het overleg bepaald door het thema dat aan bod is.

Wat betreft knelpunten die worden genoemd in de samenwerking met de Vlaamse overheid zijn deze onder te verdelen in een aantal overkoepelende thema's:

1. Onderscheid federaal/gemeenschappen

Verschillende organisaties geven aan dat het onderscheid federaal/ gemeenschappen het functioneren van het Vlaams middenveld kinderrechten belemmert. Met betrekking tot nationale onderwerpen als armoede en onderwijs blijkt het lastig aanbevelingen te doen die ook op nationaal niveau gelden. Hoewel de problematiek dezelfde is, is het afhankelijk van het niveau met welke aanbevelingen je komt om het probleem aan te pakken. Tijdens de expertenmeeting kwam naar voren dat het onderscheid federaal/ gemeenschappen tevens leidt tot rechtsongelijkheid. Zo ontvangt de Kinderrechtswinkel in Wallonië meer subsidie waardoor de rechtsbijstand aan kinderen en jongeren beter georganiseerd kan worden.

2. Afhankelijke positie

De Vlaamse overheid is de belangrijkste en in vele gevallen de enige subsidieverstrekker van de organisaties in het middenveld. Een aantal organisaties geeft aan dat deze afhankelijke positie een belemmering vormt voor het functioneren van de organisaties en dan met name voor de organisaties die zwakkere doelgroepen vertegenwoordigen en de kleinere organisaties. Deze organisaties voeren op een andere manier beleid, dan ze wellicht vanuit kinderrechtens oogpunt de meest wenselijke zouden vinden, om zich op die manier sterker te kunnen profileren en in aanmerking te kunnen komen voor een bepaalde subsidie. Dit spanningsveld geldt in mindere mate voor de grotere organisaties. Zij geven aan dat hoewel en weliswaar een bepaald spanningsveld bestaat, zij dit niet direct als belemmering ervaren. Deze organisaties geven dan ook aan geen moeite te hebben om zich kritisch uit te laten ten aanzien van de verschillende overheden. In de expertenmeeting is aangegeven dat organisaties nu afhankelijk zijn van de goodwill van de Vlaamse overheid. Tijdens de expertenmeeting werd de suggestie gedaan om deze afhankelijkheid te verminderen door een stevige decretale verankering, zoals in het geval van het kinderrechtenscommissariaat.

3. Sterke aansturing

Een derde belemmering die wordt aangegeven door organisaties hangt in sterke mate samen met de onder 2. genoemde afhankelijke positie van de kinderrechtenorganisaties ten aanzien van de Vlaamse (en federale) overheid. Als subsidieverstrekker verbindt de afdeling Jeugd van de Vlaamse overheid strenge eisen aan het verkrijgen en behouden van deze subsidie. Een aantal organisaties is van mening dat de aansturing vanuit de afdeling te veel op inhoudelijk niveau gebeurt. Daarnaast wordt gesteld dat het aan subsidie verbonden werk te veel zou gericht zijn op de output (x- aantal folders uitgedeeld, x-aantal gesprekken gevoerd etc.) en te weinig gericht is op wat daadwerkelijk wordt bereikt met het gevoerde beleid.

4.4.4 Jeugdbeleid

In 2006 is de coördinatie van het Kinderrechtenbeleid en dus ook de coördinator kinderrechten in het kader van de hervorming van de Vlaamse overheid (Beter Bestuurlijk Beleid) toegewezen aan het beleidsdomein jeugd. De Vlaamse overheid ziet dit als een belangrijke verbetering en zelfs als exportproduct. Organisaties geven aan dat het voordeel van deze benadering is dat het jeugdbeleid geïnspireerd wordt door kinderrechten. Nadeel zou echter kunnen zijn dat kinderrechten ondergesneeuwd dreigen te raken. De aandacht ligt vooral bij jongeren tussen de achttien en vijfentwintig jaar en is veelal gericht op vrijetijdsbesteding. Dit geldt ook voor de Jongeren en kind-effectrapportages in het kader van 'JoKER'. De Kind-effectrapportage is sinds een aantal jaar bij elk beleids- en wetsvoorstel vereist dat raakt aan rechten van kinderen (KER). Met de onderbrenging van het thema kinderrechten onder het Vlaamse jeugdbeleid is dit gewijzigd in 'JoKER': een jongeren- en kindeffectrapportage. De afdeling Jeugd van de Vlaamse overheid bepaalt wanneer dit verplicht is. In enkele interviews werd aangegeven dat door de ontwikkeling van KER naar JoKER er minder aandacht voor kinderrechten is en veel aandacht voor jeugd van 18-25 jaar. In de alternatieve rapportage aan het VN-Kinderrechtencomité is door de NGO's dit gevaar ook aan de orde gesteld. Tijdens de expertenmeeting werd echter aangegeven dat de samenvoeging van kinderrechten en jeugdbeleid ertoe geleid heeft dat kinderrechten ook binnen het jeugdbeleid meer op de agenda is komen te staan en dit werd als positief gewaardeerd. Desalniettemin blijft het volgens sommigen een structurele hindernis dat minderjarigen over het algemeen gesproken minder aandacht krijgen. Door binnen het beleid te richten op jongeren tot vijfentwintig jaar, blijft dit probleem bestaan. Een ander punt dat naar voren is gekomen tijdens de expertenmeeting is dat een groot aantal ministeries zich niet houdt aan de verplichting om een Jongeren en kindeffect-rapportage op te stellen.

4.4.5 Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind

De NCRK heeft een speciale positie in die zin dat ze bij samenwerkingsakkoord tussen de overheden werd opgericht. Zij geven aan dat het voor hen lastig is om heel concreet thema's te benaderen. Dat ligt gevoelig binnen de overheid. De NCRK is daarom naar eigen zeggen meer bezig met de vorm en te weinig met de inhoud.

De NCRK meldt dat overheid en middenveld beide deelnemen aan de vergaderingen, maar dat het stemrecht is voorbehouden aan regeringsvertegenwoordigers. Maar 9 van de 90 leden die de regeringen vertegenwoordigen, hebben stemrecht, waardoor het maatschappelijk middenveld is achtergesteld en er een tweesplitsing is ontstaan. Het

middenveld wordt wel geraadpleegd en kan reageren op het rapport, maar heeft geen (beslissende) invloed in de uiteindelijke tekst. Voor het middenveld is de verplichting tot deelname en bijdrage aan het werk van de NCRK soms lastig; dit vraagt veel tijd naast alle andere activiteiten, terwijl het resultaat vaak teleurstellend is omdat uiteindelijk de regeringsvertegenwoordigers de koers bepalen. Binnen de werkgroepen zijn beroepsgroepen het niet altijd met elkaar eens en worden standpunten afgezwakt. Deze afzwakking draagt niet bij aan de eigen alternatieve rapportage en het enthousiasme om mee te werken is daardoor afgenomen

De NCRK geeft voorts aan dat het heel concreet benaderen van thema's gevoelig ligt, de NCRK is daarom meer bezig met de vorm en te weinig met de inhoud. Voorts worden professionele organisaties niet heel ruim vertegenwoordigd in de vergadering. Er is wel een vereniging van advocaten, ordes, college van procureurs-generaal, comité voor bijzondere jeugdzorg etc., maar daarbuiten zijn niet veel beroepsgroepen.

Conclusies en aanbevelingen

5.1 Belangrijkste conclusies

In dit onderzoek is getracht antwoord te geven op de volgende vragen.

1. Welke taken en rollen vervullen de verschillende actoren in het middenveld kinderrechten op papier (statuten, aktes, beleidsstukken etc.) en in de praktijk (jaarverslagen en eventueel andere informatiebronnen)?
2. Welke taken en rollen behoort een middenveld kinderrechten te vervullen op grond van internationaalrechtelijke regels en richtlijnen?
3. Is er sprake van overlap en/of lacunes in de veldtekening opgesteld onder 1, mede in het licht van de bevindingen onder 2, en zo ja welke zijn deze?

De eerste deelvraag is aan de orde gekomen in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk kwam naar voren dat er in Vlaanderen een zeer actief en professioneel middenveld kinderrechten is dat in belangrijke mate door de Vlaamse overheid wordt ondersteund. Over het algemeen bestaat er een duidelijke afbakening tussen de rollen van (met name de grotere kinderrechten-) organisaties. Ook lijkt er sprake te zijn van een duidelijke samenwerking waar nodig en afstemming van kinderrechtenactiviteiten en –projecten door de verschillende organisaties uit het middenveld kinderrechten. Organisaties kennen elkaar en weten elkaar te vinden als dat nodig is.

Op alle door het VN-Kinderrechtencomité aangewezen clusters zijn organisaties actief in Vlaanderen. Met name binnen de clusters gezinssituatie en alternatieve zorg, het cluster handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn, het cluster onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten, en het cluster bijzondere beschermende maatregelen is een groot aantal organisaties actief. Dit heeft onder meer te maken met het grote aantal bijstandsorganisaties. Deze organisaties zetten zich wel in voor het welzijn van kinderen, maar richten zich niet of nauwelijks expliciet op de bevordering van de toepassing van kinderrechten. Het is dan ook niet altijd duidelijk welke rol het IVRK binnen deze organisaties inneemt.

De meer algemeen werkende organisaties binnen het Vlaams middenveld lijken allen een eigen rol te vervullen binnen het middenveld. Zij zetten zich in op het gebied van onderzoek met betrekking tot (de toepassing van) kinderrechten (KeKi), het beantwoorden van vragen van kinderen en jongeren (Kinder- en Jongerentelefoon voor algemene vragen en de Kinderrechtswinkel voor juridische vragen), het vertegenwoordigen van de stem van kinderen en jongeren (Vlaamse Jeugdraad), kinder- en mensenrechteneducatie (VORMEN) het voeren van lobby en actie voor het verbeteren de eerbiediging en toepassing van kinderrechten (UNICEF en Defence for Children International) en voor het samenbrengen van kennis en activiteiten op het gebied van kinderrechten (Kinderrechtencoalitie).

In hoofdstuk 3 is de tweede deelvraag uitgebreid aan de orde gesteld. Deze zoektocht door internationale mensenrechtenverdragen en facultatieve protocollen leidde niet tot een concreet antwoord op de vraag: Wat behoren de taken van nationale NGO's te zijn? Het lijkt het meest voor de hand te liggen voor concrete aanknopingspunten voor het antwoord op genoemde vraag aan te sluiten bij de rol van NGO's op internationaal

niveau. Immers, veel van de activiteiten beschreven in par. 2.3.1 veronderstellen dat NGO's bepaalde taken hebben op nationaal niveau die verband houden met toezicht op de naleving van kinderrechten. Maar NGO's behoeven zich niet te beperken tot deze activiteiten (hier: "*advocacy*"). Zij kunnen ook rechtstreeks aan kinderen (en hun ouders) bepaalde voorzieningen aanbieden die bijdragen aan de verwezenlijking van hun recht op bijvoorbeeld "the highest attainable standard of health". Voor een beschrijving van de rol van NGO's op nationaal niveau werd in hoofdstuk 2 derhalve een onderscheid gemaakt tussen "*advocacy*" en "*delivery of services*".

De *advocacy* rol van NGO's omvat een veelheid aan activiteiten, gericht op het bevorderen van de implementatie en de bescherming van de rechten van het kind. Een formele rechtvaardiging van deze activiteiten kan worden ontleend aan de internationaal erkende rol van NGO's in de bijdrage die zij geacht worden te leveren aan het toezichthoudende werk van het VN-Kinderrechtencomité.

De functie van '*delivery of services*', het opzetten en aanbieden van bepaalde voorzieningen wordt in veel landen, met name in de zich ontwikkelende delen van de wereld, door NGO's opgepakt om op deze wijze bij te dragen aan de implementatie van het IVRK. Hierbij moet worden opgemerkt dat het vrijwel steeds gaat om voorzieningen waarvan de totstandkoming en uitvoering primair behoren tot de verantwoordelijkheid van de overheid in het licht van het IVRK. Dit betekent onder andere dat de overheid de plicht heeft om deze activiteiten van NGO's te faciliteren en te ondersteunen met de nodige (financiële) middelen en daarvoor voorzieningen treffen in de nationale begroting.

Met betrekking tot de samenwerking tussen de overheid en NGO's, kunnen, hoewel het VN-Kinderrechtencomité herhaaldelijk gewezen heeft op het belang van een goede samenwerking tussen de overheid en NGO's en van een effectieve en efficiënte coördinatie van activiteiten, geen concrete richtlijnen worden afgeleid uit het internationale verdragen.

Ook is in hoofdstuk 2 gewezen op het nieuwe IVRK protocol inzake een klachtmechanisme voor schendingen van kinderrechten. Het is belangrijk dat NGO's de hieruit voortvloeiende nieuwe ondersteunende taak oppakken, zodat kinderen professionele ondersteuning kunnen vinden bij het indienen van klachten.

Met betrekking tot de rol van NGO's in andere landen kan worden gesteld dat NGO's nauw betrokken zijn bij het toezichthoudend werk van het Comité in Genève via alternatieve rapportages, die aan alle aspecten van het IVRK aandacht besteden. Daarnaast blijken hun nationale activiteiten (los van de alternatieve rapportages) vooral te liggen in de sfeer van bewustwording (o.a. campagnes in de media), toezicht op de naleving van het IVRK door *advocacy* activiteiten, onderzoek, training en participatie van kinderen.

De vraag met betrekking tot eventuele lacunes en of overlap bij organisaties in het middenveld kinderrechten is aan de orde gesteld in hoofdstuk 4. Ten aanzien van mogelijke overlap ten aanzien van de aandachtsgebieden en activiteiten daaromtrent van de organisaties uit het middenveld kinderrechten valt op dat er nauwelijks sprake is van overlap. De organisaties richten zich in hun activiteiten op verschillende doelgroepen of vragen aandacht voor verschillende onderdelen van een bepaald kinderrechtenthema. Ten aanzien van de databanken kinderrechten van KeKi en de

Kinderrechtencoalitie zou enige mate van overlap aanwezig kunnen zijn, al noemen deze organisaties zelf dat hun beide databanken kinderrechten duidelijk een verschillend doel hebben, verschillende informatie bevatten en onderling sprake is van zorgvuldige afstemming ten aanzien van deze databanken. Een andere mogelijke overlap is gevonden op het punt van seksuele uitbuiting. Zowel Child Focus als ECPAT houden zich bezig met de problematiek omtrent seksuele uitbuiting van kinderen. Hoewel er over het algemeen een vrij duidelijke taakverdeling bestaat, zou er mogelijke overlap kunnen bestaan tussen de twee omdat ECPAT zich ook op de preventie van seksueel misbruik wil gaan richten en meer specifiek op grooming. Ook Child Focus onderneemt acties om het aandachtsgebied van seksuele uitbuiting te verbreden tot preventie van seksueel misbruik in het algemeen, dus ook voor zover het plaats vindt binnen het gezin, de school en in instituties.

Ten aanzien van mogelijke lacunes ten aanzien van aandachtsgebieden en activiteiten van de bij dit onderzoek betrokken organisaties uit het middenveld kinderrechten is uit de eerste schets van de veldtekening middenveld kinderrechten (hoofdstuk 3) duidelijk geworden dat bepaalde kinderrechten thema's gelet op de laatste Concluding Observations van het VN-Kinderrechtencomité aan België in de alternatieve rapportage aan het Comité meer aandacht verdienen. Het gaat dan in elk geval om de thema's vreemdelingenkinderen, kinderen in detentie, schoolverlaters, jeugdzorg (lange wachtlijsten voor jeugdzorg, gebrek aan training en opleiding van medewerkers in de kinderopvang, het hoge aantal plaatsingen in residentiële instellingen en het grote aantal kinderen dat slachtoffer wordt van mishandeling en het jeugdstrafrecht. Ook valt op dat er weinig lobbyactiviteiten worden verricht op diverse kinderrechten thema's.

Uit het tweede (verdiepende) deel van dit onderzoek blijkt dat in interviews en enquêtes wordt aangegeven dat er een lacune lijkt te zijn op het gebied van voorlichting van kinderrechten aan kinderen. Naast de voorlichting over kinderrechten die is opgenomen in het curriculum van het basisonderwijs, zijn er weinig organisaties die zich hier actief mee bezighouden of ze houden zich hier wel mee bezig, maar hebben er op het moment niet de middelen voor. Een andere lacune die wordt genoemd heeft betrekking op de positie van vreemdelingenkinderen. Aan thema's als niet-begeleide minderjarige vluchtelingen en de opvang van minderjarige vluchtelingen en asielzoekers in de winter wordt niet altijd de nodige aandacht besteed. Ook het thema jeugdcriminaliteit komt weinig aan bod.

Op het gebied van participatierechten van kinderen en de aandacht daarvoor en verbetering daarvan in Vlaanderen wordt aangegeven dat organisaties vooral zelfstandig aandacht besteden aan dit onderwerp, waardoor de expertise op dit punt niet wordt gebundeld en optimaal wordt benut. Ook binnen het lager onderwijs zou nog weinig aandacht zijn voor participatie van kinderen.

5.2 Verdieping

Nadat door middel van deskresearch de internationaalrechtelijke regels en richtlijnen ten aanzien van de taken en rollen van een middenveld kinderrechten alsmede de activiteiten van het Vlaamse middenveld kinderrechten in kaart zijn gebracht, is in interviews, enquêtes en een expertenmeeting en verdiepingsslag gemaakt waarin ook enkele oorzaken voor de gevonden conclusies in het eerste deel van het onderzoek aan bod zijn gekomen. Een belangrijk punt hierbij zijn de financieringsmogelijkheden van

het Vlaamse middenveld en de hiermee gepaard gaande relatief afhankelijke positie van het Vlaamse middenveld ten aanzien van de Vlaamse overheid.

Uit het onderzoek komt naar voren dat organisaties in het Vlaamse middenveld aangeven nauwelijks te worden gefinancierd door particuliere fondsen. Veel organisaties zijn aangewezen op de subsidies die worden verstrekt door de verschillende overheden, met name door de Vlaamse overheid, of door de federale overheid. In 2006 is de coördinatie van het Kinderrechtenbeleid en dus ook de coördinator kinderrechten in het kader van de hervorming van de Vlaamse overheid (Beter Bestuurlijk Beleid) toegewezen aan het beleidsdomein jeugd, hetgeen gezien de directe koppeling tussen kinderrechten en jeugd een logische koppeling lijkt. Desalniettemin levert dit, en de afhankelijke posities van het Vlaamse middenveld ten aanzien van de Vlaamse overheid, een aantal knelpunten op. Daarbij zij met name gewezen op het feit dat veel organisaties binnen het Vlaams middenveld kinderrechten (met uitzondering van de zogenaamde ‘bovenbouw’) aangeven afhankelijk te zijn van financiering door de Vlaamse, of federale overheid. Organisaties voelen zich hierdoor relatief kwetsbaar ten aanzien van de Vlaamse overheid, omdat deze volgens hen sterk inhoudelijk aanstuurt en concrete subsidievoorwaarden ten aanzien van rapportage en verantwoording stelt, waardoor er mogelijk juist met betrekking tot de meer kwetsbare groepen kinderen in Vlaanderen en mogelijke schendingen van hun kinderrechten lacunes kunnen ontstaan (denk aan de positie van ‘vreemdelingen’-kinderen, jeugdstrafrecht etc.). Organisaties geven aan het niet meer dan logisch te vinden dat subsidies gepaard gaan met een verantwoordingsverplichting. Deze verantwoordingsverplichting gaat volgens enkelen van hen echter gepaard met te veel inhoudelijke aansturing. Hierdoor blijft er volgens hen te weinig flexibiliteit over om op actuele kwesties in te spelen. Een mogelijk antwoord op deze afhankelijkheid en de daarmee gepaard gaande spanningen zijn stevige inspanningen van de organisaties binnen het middenveld om meer financiering te genereren vanuit particuliere bronnen, zoals particuliere fondsen, via het lidmaatschap van een organisatie of het uitbrengen van een tijdschrift.⁶⁴ Bijkomend voordeel van het zoeken naar private fondsen is dat het organisaties dwingt om de eigen activiteiten duidelijk te presenteren en te “verkopen” als een belangrijke maatschappelijke bijdrage. Wanneer het middenveld erin slaagt om particuliere gelden te genereren, zal dit ook meer mogelijkheden bieden om op actuele kwesties in te springen.

5.3 Aanbevelingen

Op basis van de bevindingen uit het deskresearch, gecombineerd met de bevindingen uit de interviews en enquêtes en de expertenmeeting, kan een aantal aanbevelingen worden geformuleerd.

Samenwerking organisaties onderling

De Kinderrechtencoalitie heeft een centrale functie binnen het Vlaamse middenveld kinderrechten en heeft de regiefunctie ten aanzien van de alternatieve rapportage aan

---

⁶⁴ Voor mogelijke voorbeelden van dergelijke inkomsten kan worden gekeken naar de Nederlandse NGO's die juist voor een groot deel draaien op bijdragen uit particuliere fondsen. Zo zou bijvoorbeeld kunnen worden gekeken naar de Stichting Kinderpostzegels, die jaarlijks grote bedragen inzamelen met de verkoop van postzegels. Hiermee worden jaarlijks honderden projecten voor kinderen gefinancierd.

het Kinderrechtencomité. De aangesloten leden zijn allen NGO's die het IVRK centraal stellen in hun activiteiten. Desalniettemin kan van een aantal ondersteunende leden worden afgevraagd hoe veel zij in de praktijk met kinderrechten werken en hoe groot hun betrokkenheid bij het coalitie is. Verschillende organisaties geven aan via de Kinderrechtencoalitie in contact te zijn gekomen met andere spelers in het veld. Het is hierbij belangrijk dat de Kinderrechtencoalitie, in tegenstelling tot het Nederlandse Kinderrechtencollectief, als zelfstandige vzw bestaat. Hierdoor wordt het voortbestaan van de coalitie niet afhankelijk van de inzet van een van de organisaties. Wel is de kinderrechtencoalitie afhankelijk van de subsidiëring van de Vlaamse overheid, hetgeen de positie van de KRC op dit punt kwetsbaar maakt. Overwogen zou kunnen worden om de coalitie niet volledig onder de financiering van de Vlaamse overheid te laten vallen maar de aangesloten organisaties te verzoeken allen een (groter) deel bij te dragen aan de coalitie. Op deze manier is de coalitie minder kwetsbaar en wordt de betrokkenheid van de aangesloten leden vergroot.

- Het is een goede zaak dat de Kinderrechtencoalitie als een aparte organisatie bestaat met als hoofdtaak het coördineren en verzorgen van schaduwrapportages aan het Kinderrechtencomité. Als deze taak zou worden ondergebracht bij één van de leden, dan zou dit tot minder onafhankelijkheid en efficiëntie leiden.

Bij een aantal organisaties bestaat het beeld dat het Vlaamse middenveld kinderrechten zeer versnipperd is. Tegelijkertijd komt uit de jaarverslagen en vanuit andere organisaties naar voren dat de organisaties, afhankelijk van het thema dat aan bod is, samenwerking zoeken met andere organisaties die actief zijn op dit thema en elkaar weten te vinden. Dit behoeven niet altijd organisaties te zijn die zich primair op kinderrechten richten, maar kunnen ook organisaties zijn die zich primair vanuit kindervelzijn richten op kinderen en jongeren.

Het zou goed zijn als deze vorm van bundeling van krachten op meer systematische wijze wordt ingezet, hierdoor wint het middenveld aan slagkracht. De regie hieromtrent zou, waar het om kinderrechten gaat, logischerwijs bij de Kinderrechtencoalitie moeten komen te liggen. Samenwerking is bijvoorbeeld wenselijk met betrekking tot de thema's vreemdelingenkinderen, kinderen in detentie en schoolverlaters, jeugdzorg (lange wachtlijsten voor jeugdzorg, gebrek aan training en opleiding van medewerkers in de kinderopvang, het hoge aantal plaatsingen in residentiële instellingen en het grote aantal kinderen dat slachtoffer wordt van mishandeling) en jeugdstrafrecht. Deze thema's zijn in de laatste Concluding Observations en in de alternatieve rapportages als zorgpunten benoemd, terwijl er nog niet veel activiteiten op deze terreinen worden ontplooid. Daarbij zou specifiek aandacht wenselijk zijn voor de vraag of naast informatieverstrekking (op dit punt wordt in grote lijnen goed samengewerkt) ook (meer) lobbyactiviteiten wenselijk zijn. Meer samenwerking zou in de eerste plaats moeten worden gestimuleerd vanuit de organisaties van het middenveld kinderrechten. Maar ook de afdeling Jeugd van de Vlaamse overheid zou als subsidieverstrekker mogelijk een stimulerende rol kunnen spelen, bijvoorbeeld door bepaalde (project)subsidies alleen open te stellen voor samenwerkende organisaties uit het middenveld kinderrechten.

- De Kinderrechtencoalitie zou door een systematische bundeling van krachten zijn potentie beter kunnen benutten (onderlinge netwerking, vestigen van meer structurele samenwerking), om zijn invloed op het beleid te versterken.

- De Kinderrechtencoalitie zou meer een duidelijk/herkenbaar gezicht naar buiten moeten hebben om zo de versnippering in het Vlaams middenveld kinderrechten tegen te gaan. Dit zou kunnen door een actievere en zichtbare rol te spelen in lopende publieke en politieke discussies over de implementatie van kinderrechten.
- De Kinderrechtencoalitie zou moeten overwegen of (meer) samenwerking op het terrein van lobbyactiviteiten wenselijk is, bijvoorbeeld met betrekking tot de thema's vreemdelingenkinderen, kinderen in detentie en schoolverlaters, jeugdzorg en jeugdstrafrecht.
- De afdeling Jeugd van de Vlaamse overheid zou als subsidieverstrekker samenwerking kunnen stimuleren door bepaalde projectsubsidies slechts open te stellen voor samenwerkende organisaties uit het middenveld kinderrechten ten behoeve van een concreet project (bijvoorbeeld samenwerking van twee of drie organisaties).

Samenwerking Vlaamse overheid en middenveld kinderrechten

Met betrekking tot de kwetsbare positie van de Vlaamse organisaties ten aanzien van de overheid kan worden gesteld dat over het algemeen genomen de NGO's een rol hebben op het gebied van *advocacy* en een rol op het gebied van *delivery of services*. De Vlaamse overheid is van mening dat zij betalen voor het bestaan van de organisaties en daardoor ook eisen kunnen stellen aan het functioneren. Waar het gaat om *delivery of services* hoeft dat niet zo'n probleem te zijn, de overheid kan bepaalde verplichtingen zoals opgenomen in het IVRK 'uitbesteden' aan de NGO's. De *advocacy* functie van de NGO's komt hier echter wel mee in het geding, vooral de kleinere organisaties lijken terughoudender te zijn als het gaat om het oppakken van gevoelige onderwerpen. Ook de NCRK geeft dit knelpunt aan. De positie van kinderrechten is daarmee (deels/mede) afhankelijk van de stempel van een zittende regering. Wanneer het politieke klimaat of de samenstelling van de regering verandert, bestaat het theoretische risico dat ook de vereisten aan subsidieverlening weer worden aangepast. Dit maakt het lastig voor organisaties om vanuit een lange termijnvisie te werken. Het zou goed zijn als binnen het jeugdbeleid in Vlaanderen, niet alleen door de overheid maar ook door het middenveld, zou worden gewerkt vanuit een lange termijnvisie.

- De organisaties binnen het Vlaamse middenveld kinderrechten zijn in grote mate afhankelijk van financiering door de Vlaamse overheid en voelen zich daardoor erg kwetsbaar. Een mogelijkheid om deze kwetsbaarheid te verminderen is dat de Vlaamse overheid vasthoudt aan het systeem van meerjarige financiering en dat de kinderrechtenorganisaties duidelijke inspanningen leveren om activiteiten tevens (meer) uit particuliere bronnen te financieren.
- Het jeugd- en kinderrechtenbeleid in Vlaanderen zou een duidelijkere visie moeten formuleren ten aanzien van de functie en rollen van het Vlaamse middenveld kinderrechten.

In de subsidieovereenkomsten, die in goed overleg tussen de Vlaamse overheid en het Vlaamse middenveld kinderrechten tot stand komen worden tamelijk concrete outcome indicatoren geformuleerd waaraan de activiteiten van het Vlaamse middenveld kinderrechten worden afgemeten. Dit kan tot gevolg hebben dat organisaties minder gemakkelijk in kunnen spelen op actuele problemen en dat er, vanwege de noodzaak om aan een bepaalde outcome indicator te voldoen, niet altijd voor de meest effectieve manier van aanpak kan worden gekozen.

- In interviews komt naar voren dat de wijze waarop in het Decreet 2012 invulling wordt gegeven aan mogelijkheden tot subsidieverstrekking aan kinderrechtenorganisaties, organisaties belemmert in hun functioneren. Overwogen zou kunnen worden om organisaties de mogelijkheid te bieden een beperkt percentage van het lumpsum deel van de subsidies te besteden aan actuele kwesties.

Literatuurlijst

Comité inzake economische, sociale en culturele rechten 2006

Comité inzake economische, sociale en culturele rechten 8 May 2006, *General Comment No 14: The right to the highest attainable standard of health*, UN Doc. HRI/GEN/1/Rev. 8

Comité voor de Rechten van het Kind 1990

Comité voor de Rechten van het Kind, *Guidelines for Participation of Partners (NGO's and individual experts) in the pre-sessional working group of the Committee on the Rights of the Child*, UN Doc. CRC/C/90. Annex VIII.

Comité voor de Rechten van het Kind 2003

Comité voor de Rechten van het Kind 27 November 2003, *General Comment No. 5: General measures of implementation of the Convention on the Rights of the Child*, UN Doc. CRC/GC/2003.

Comité voor de Rechten van het Kind 2010

Comité voor de Rechten van het Kind 11 juni 2010, *Concluding Observations bij het IVRK ten aanzien van België*, CRC/C/BEL/CO/3-4.

Comité voor de Rechten van het Kind 2010

Comité voor de Rechten van het Kind 18 juni 2010, *Concluding Observations bij het facultatieve protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie*, CRC/C/OPSC/BEL/CO/1.

Detrick 1992

Sharon Detrick, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "Travaux Préparatoires"*, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers 1992.

Doek 2011

Jaap E. Doek, *The CRC: Dynamics and Directions of Monitoring its Implementation*. In Antonella Invernizzi and Jane Williams (eds.), *The Human Rights of Children. From Visions to Implementation*, p. 99 – 116. Farnham UK/Burlington US: Ashgate Publishing 2011.

Ek 2007

Simone Ek *Legislative History of the Convention on the Rights of the Child*, compiled by, Volume II p. 815-861, New York and Geneva: United Nations High Commissioner on Human Rights 2007.

Hodgkin and Newell 2007

R. Hodgkin & P. Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, United Nations Children's Fund 2007.

NGO Group for the convention on the Rights of the Child 2006

NGO Group for the convention on the Rights of the Child, *A Guide for Non-Governmental Organizations Reporting to the Committee on the Rights of the Child*, Geneva 2006, 3rd edition.

NGO Group for the convention on the Rights of the Child 2011

NGO Group for the convention on the Rights of the Child, *My Pocket Guide to CRC Reporting*, Geneva 2011.

NGO Group for the convention on the Rights of the Child 2011

NGO Group for the convention on the Rights of the Child, *Together with children – for children. A guide for NGO's accompanying children and adolescents in CRC Reporting*, Geneva 2011.

Unicef 2009

Unicef, *Verdrag inzake de Rechten van het Kind*, Voorburg: Unicef 2009.

Van Haelst 2006

Joost Van Haelst, The implementation of the International Convention on the Rights of the Child in Flanders (Belgium) in: A. Alen e.a. (eds.), *The UN Children's Rights Convention: theory meets practice*, p. 121 – 146. Antwerpen, Oxford: Intersentia 2006.

Verenigde Naties 1990

Note by the Secretary General of United Nations, *Instruments on Human Rights and Effective Functioning of Bodies Established Pursuant to such Instruments*, UNGA A/46/636, October 30 1990.

Verenigde Naties 2008

United Nations, *Compilation of General Comments and General Recommendations adopted by Human Rights Treaty Bodies*, UN Doc. HRI/GEN/1/Rev.8, 8 May 2006. and the updated version /Rev. 9 (Vol.I) of 28 May 2008.

Verenigde Naties 2012

Algemene vergadering van de Verenigde Naties 27 januari 2012, *Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a communications procedure*, VN-resolutie A/RES/66/138.

Vuckovic Sahovic 2010

N.Vuckovic Sahovic, *The role of civil society in implementing the general measures of the Convention on the Rights of the Child*, Florence: UNICEF Innoventi Research Centre IWP 2010 – 18 (2010).

Geraadpleegde websites

www.gezinsbond.be

www.vlaamswelzijnsverbond.be

www.vlaamsejeugdraad.be

www.vormen.org

www.vvj.be

www.welzijnszorg.be

www.planbelgie.be

www.rondpunt.be

www.steunpunt.be

www.steunpuntjeugdhulp.be

www.uitdemarge.be

www.unicef.be

www.vcov.be

www.vives-vzw.be

www.vicngo.be

www.kinderrechtencoalitie.be

www.kinderrechtswinkel.be

www.mensenrechten.be

www.k-s.be

www.keki.be

www.kjt.org

www.crefi.be

www.gripvzw.be

www.jeugdenvrede.be

www.jint.be

www.arktos.be

www.childfocus.be

www.childrightsnet.org/NGOGroup/about/OurApproach

Bijlage I

Enquêteformulier onderzoek Vlaams middenveld kinderrechten

Vraag 1

Toelichting

Om een duidelijk overzicht te kunnen bieden van de aan kinderrechten gerelateerde activiteiten die worden ontplooid door de verschillende organisaties, is aansluiting gezocht bij de door het VN-Comité voor de Rechten van het Kind aangewezen clusters voor rapportage. Hieronder vindt u een overzicht van deze clusters. U wordt verzocht deze cluster goed te bekijken. Vervolgens vragen wij u de thema's waarop door uw organisatie activiteiten worden ontplooid aan te vinken. In vraag 2 zal u worden gevraagd om bij alle aangevinkte thema's een voorbeeld te geven van activiteiten die binnen dit thema door uw organisatie worden ondernomen

Thema's binnen de clusters	
Algemene toepassingsmaatregelen (art. 4, 42 en 44(6))	
Toezicht en lobby op de activiteiten van de Vlaamse overheid ten aanzien van hun verplichting om alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen te nemen om de in dit verdrag vastgelegde rechten te verwezenlijken (zoals bepaald in artikel 4 IVRK).	☐
Bevorderen van de internationale samenwerking op het gebied van kinderrechten; de naleving van kinderrechten buiten Vlaanderen	☐
Bevorderen van de naleving en verbetering van het Nationaal actieplan voor kinderen 2005	☐
De harmonisatie van het mandaat van de verschillende mandaten van de kinderrechten commissarissen in het Vlaamse, Franse en Duitse gedeelte	☐
Dataverzameling met betrekking tot alle in het IVRK beschreven rechten	☐
Belgische voorbeholden bij artikel 2 en artikel 40 IVRK	☐
Voorlichting en het verspreiden van informatie over kinderrechten	☐
Anders, namelijk	☐
Algemene Beginselen (art. 2, 3, 6 en 12)	
Bescherming tegen discriminatie	☐
Bevorderen van het naleven van artikel 3 IVRK, waarin is gesteld dat bij alle maatregelen betreffende kinderen de belangen van het kind de eerste overweging vormen	☐
Bevorderen van de naleving van het recht op leven, overleven en ontwikkelen	☐
Bevorderen van het recht op participatie	☐
Bevorderen van het recht van minderjarigen om gehoord te worden in een juridische procedure	☐
Anders, namelijk	

Burgerrechten en vrijheden (art. 7, 8,13-17 en 37)	
Bescherming van het recht op naam en nationaliteit	☐
Bescherming van het recht op eerbiediging van de identiteit	☐
Bescherming van het recht op vrijheid van meningsuiting	☐
Bescherming van het recht op gedachte, geweten en godsdienst	☐
Bescherming van het recht op privacy	☐
Bescherming van het recht op toegang tot informatie	☐
Anders, namelijk	☐
Gezinssituatie en alternatieve zorg (art. 5, 18(1)(2), 9-11, 19-21, 25, 27(4) en 39)	
Bescherming van het recht op opvoedingsondersteuning	☐
Lobby of andere werkzaamheden ter verkorting van wachtlijsten in de jeugdzorg	☐
Bescherming van kinderen die blijvend of tijdelijk niet bij hun ouders kunnen wonen	☐
Verbetering van knelpunten in de zorg voor uithuisgeplaatste kinderen zoals wachtlijsten en regelmatige overplaatsingen	☐
Bescherming van het recht op een regelmatige evaluatie van de uithuisplaatsing	☐
Bescherming van het recht op gezinshereniging	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen (internationale) kinderontvoering	☐
Implementatie en naleving van het recht van het kind op bescherming bij adoptie	☐
Bescherming van het recht op vrijheid van alle vormen van geweld (kindermishandeling)	☐
Anders, namelijk	☐
Handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn (art. 6, 18(3), 23, 24, 26 en 27(1-3))	
Implementatie en naleving van het recht op speciale bescherming voor kinderen met een handicap	☐
Bescherming van het recht op gezondheidszorg	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming en zorg voor kinderen met psychiatrische problemen	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen drugs en middelen gebruik.	☐
Voorkomen van en beschermen tegen overgewicht	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen schadelijke traditionele praktijken (meisjesbesnijdenis)	☐
Implementatie en naleving van het recht op een passende levensstandaard (onder meer armoede gerelateerde onderwerpen)	☐
Anders, namelijk	☐
	☐

Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten (art. 28, 29 en 31)	
Implementatie en naleving van het recht op onderwijs	☐
Voorlichting en bescherming mbt pesten	☐
Implementatie en naleving van het recht op sport, spel en culturele activiteiten voor alle kinderen	☐
Anders, namelijk	☐
Bijzondere beschermende maatregelen (art. 22, 30, 38, 39, 40, 37 (b-d) en 32-36)	
Bescherming van de rechten van straatkinderen	☐
Bescherming van de rechten van alleenstaande minderjarige vreemdelingen	☐
Bescherming van de rechten van kinderen van asielzoekers	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen de verkoop van kinderen, kinderprostitutie of kinderpornografie	☐
Bescherming van de rechten van kinderen die slachtoffer zijn geworden van de verkoop van kinderen, kinderprostitutie of kinderpornografie	☐
Implementatie en naleving van het recht op bescherming tegen ontvoering	☐
Bescherming van kinderen die slachtoffer zijn geworden van ontvoering	☐
Bescherming van de rechten van kinderen die te maken krijgen met het jeugdstrafrecht	☐
Anders, namelijk	☐

Vraag 2

Geef in de hieronder weergegeven tabel voor elk thema waarop uw organisatie activiteiten onderneemt minimaal 1 en maximaal 3 voorbeelden van activiteiten die uw organisatie in de afgelopen 2 jaar op dit thema heeft ondernomen. NB geef bij elk aangevinkt thema minimaal 1 voorbeeld

Activiteiten binnen het cluster Algemene toepassingsmaatregelen (art. 4, 42 en 44(6))
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Algemene Beginselen (art. 2, 3, 6 en 12)
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Burgerrechten en vrijheden (art. 7, 8,13-17 en 37)
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Gezinssituatie en alternatieve zorg (art. 5, 18(1)(2), 9-11, 19-21, 25, 27(4) en 39)
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Handicap, elementaire gezondheidszorg en welzijn (art. 6, 18(3), 23, 24, 26 en 27(1-3))
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten (art. 28, 29 en 31)
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld
Bijzondere beschermende maatregelen (art. 22, 30, 38, 39, 40, 37 (b-d) en 32-36)
Antwoord: NB geef bij ieder aangevinkt thema minimaal een voorbeeld

Vraag 3

In de bijlage bij deze mail vindt u een korte omschrijving van de activiteiten op het gebied van kinderrechten die blijkens de bij het onderzoeksteam bekende stukken in de afgelopen jaren door uw organisatie zijn uitgevoerd. Klopt het beeld dat in bijgevoegd document van uw organisatie is geschetst, of ontbreken nog belangrijke activiteiten die u in het licht van kinderrechten verricht?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 4

Zijn er nieuwe aandachtspunten/activiteiten die u pas vanaf 2011 (heeft) verricht en die in bijgevoegd document niet zijn genoemd?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 5

Zijn er activiteiten op het gebied van kinderrechten die uw organisatie graag zou uitvoeren, maar waar u om welke reden dan ook onvoldoende of niet aan toekomt?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 6

Kunt u maximaal drie elementen van de samenwerking tussen Vlaamse kinderrechtenorganisaties benoemen die u als positief beoordeelt?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 7

Kunt u maximaal drie tekortkomingen aan de samenwerking tussen Vlaamse Kinderrechtenorganisaties benoemen?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 8

Kunt u maximaal drie elementen van de samenwerking tussen de Vlaamse kinderrechtenorganisaties en de Vlaamse overheid benoemen die u als positief beschouwt?

Typ hier uw antwoord:

Vraag 9

Kunt u maximaal drie tekortkomingen aan de samenwerking tussen Vlaamse kinderrechtenorganisaties en de Vlaamse overheid aangeven?

Typ hier uw antwoord:

Einde enquête

Hartelijk dank voor het invullen van de enquête. U kunt dit formulier uiterlijk woensdag 7 maart per email retourneren aan k.van.der.zon@law.leidenuniv.nl.

Bijlage II

Stellingen expertenmeeting

Startvraag

1. Heeft de overheid een rol in het bevorderen van een efficiënt en effectief middenveld en zo ja hoe behoort die rol te worden gespeeld?

Middenveld versnipperd

2. Het Vlaams middenveld kinderrechten is versnipperd. De samenwerking wordt gehinderd door
  - een overvloed aan kleine organisaties die allen gericht zijn op overleven van de eigen organisatie.
  - Een aantal grote spelers (UNICEF, Child Focus) of op formele besluiten gebaseerde (VJR en NCKR) spelers die geen last zouden hebben van een zwak georganiseerd middenveld en/of het ontbreken van een sterke kinderrechtencoalitie en derhalve ook niet bijdrage aan versterking van het middenveld

Rol KIRECO

3. Het is een goede zaak dat de KIRECO als aparte organisatie wordt gesubsidieerd met als hoofdtaak het coördineren en verzorgen van schaduwrapportages aan het Kinderrechtencomité. Als deze taak zou worden ondergebracht bij één van de leden, dan zou dit tot minder onafhankelijkheid en efficiëntie leiden.
4. De KIRECO zou meer een duidelijk/herkenbaar gezicht naar buiten moeten hebben door zich meer proactief op te stellen en meer onderwerpen aan de orde te stellen.
5. De KIRECO heeft een groot potentieel en zou dat door een systematische bundeling van krachten beter moeten benutten (onderlinge netwerking, vestigen van meer structurele samenwerking), om zijn invloed op het beleid te versterken.
6. De KIRECO is kwetsbaar vanwege financiering vanuit de afdeling jeugdbeleid/ federale overheid. Een grotere bijdrage door de leden van de coalitie zou deze kwetsbaarheid kunnen verminderen.

Rol Vlaamse overheid

7. Door de afhankelijke positie van de organisaties binnen het Vlaamse middenveld ten aanzien van de Vlaamse overheid is het middenveld erg kwetsbaar. Dit kan er toe leiden dat onderwerpen die een zittende overheid niet welgevallig zijn minder sterk of niet op de agenda worden gezet.

8. De Vlaamse overheid zou een meer jaren visie op kinderrechten moeten formuleren waarop subsidieverstrekking wordt gebaseerd zodat de organisaties meer duidelijkheid krijgen omtrent subsidiemogelijkheden in de toekomst
9. De samenvoeging van kinderrechten en jeugdbeleid heeft er toe heeft geleid dat kinderrechten ondergesneeuwd raken, de focus is vooral komen te liggen op jongeren tussen de 18-30 jaar en gericht op vrijetijdsbesteding zoals overlast bij feesten, ontspanning en plezier.